

MEI-INOAR TROCHPAKKE

BEGROTING 2024-2027

Achtkarspelen

De Begroting is de inhoudelijke en financiële kaderstelling voor de komende periode. De Raad geeft hiermee richting aan het college voor het jaar 2024 en volgende jaren.

achtkarspelen
GEMEENTE

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 BEGROTING	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Leeswijzer.....	6
1.3 2024 in vogelvlucht.....	7
1.3.1 Begroting in beeld	7
1.3.2 Ontwikkelingen in beleid	10
2 BESLUITVORMING	30
3 BELEIDSBEGROTING	31
3.1 Programmaplan	32
0. Bestuur en ondersteuning	33
1. Veiligheid	37
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	42
3. Economie.....	45
4. Onderwijs	48
5. Sport, cultuur en recreatie	52
6. Sociaal domein	57
7. Volksgezondheid en milieu	66
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	72
Overhead	76
3.2 Paragrafen	87
3.2.1 Lokale heffingen	88
3.2.2 Weerstandsvermogen c.a.	97
Risicoklasse	98
Financiële vertaling risico's	99
Bepaling weerstandsvermogen	99
3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	112
3.2.4 Financiering.....	116
3.2.5 Bedrijfsvoering	119
3.2.6 Verbonden partijen.....	123
3.2.7 Grondbeleid.....	144
Relatie met de planning en control cyclus	145
Financiën van de grondexploitaties	146
3.2.8 Wet open overheid	148
4 FINANCIËLE BEGROTING	150
4.1 Overzicht baten en lasten	151
4.1.1 Meerjarenbegroting	151
4.1.2 Toelichting	153
4.1.3 Baten en lasten per taakveld	162

4.2 Uiteenzetting financiële positie en toelichting.....	165
4.2.1 EMU-saldo.....	165
4.2.2 Investerings	166
4.2.3 Financiering.....	167
4.2.4 Reserves.....	168
4.2.5 Voorzieningen.....	168
4.3 Meerjarenbalans	169

1 BEGROTING

1.1 Inleiding

Voor u ligt de begroting 2024-2026. Het is opnieuw een begroting waarin we erin zijn geslaagd deze sluitend te krijgen. En een begroting waarin het meerjarig beeld er somber uitziet.

De wereld om ons heen

In de wereld om ons heen gebeurt veel. Er is een grote toestroom van vluchtelingen uit Oekraïne en we zien de onrust in het Midden-Oosten weer toenemen.

Met dit alles is de onzekerheid, waarin in de inleiding van vorig jaar is gesproken, niet minder geworden en blijven we hopen op ontwikkelingen die wat meer stabiliteit geven. Zowel binnen als buiten Nederland.

Financiën

Met de val van het kabinet en nieuwe verkiezingen op komst is de kans groot dat het politieke landschap gaat veranderen. En dit in een tijd met ingewikkelde vraagstukken zoals armoede, migratie, klimaat en huisvesting. Dit heeft ook gevolgen voor de gemeenten, zowel beleidsmatig als financieel.

In de kadernota van dit jaar is al aangegeven dat er vanuit het gemeentefonds extra geld naar de gemeente komt om de loon- en prijsstijgingen enigszins het hoofd te kunnen bieden. We zien nu in de begroting dat we hierin zijn geslaagd. Het is gelukt om voor 2024 en 2025 een begroting op te stellen waarbij de uitgaven net iets minder zijn dan de inkomsten. De teneur voor de jaren 2026 en verder zijn onveranderd ongunstig.

Besluit tot ontvlechting

In juni 2023 is het besluit genomen om te gaan ontvlechten. De GR 8KTD wordt opgeheven en beide gemeentes gaan zelfstandig verder met ieder hun 'eigen' ambtelijke organisatie. Dit besluit heeft naast organisatorische ook financiële gevolgen. Zowel incidenteel als structureel zullen de kosten hoger worden. In eerste instantie zijn deze kosten incidenteel van aard. Het gaat dan om de kosten van ontvlechting en de kosten voor het opbouwen van een nieuwe organisatie. Het structurele effect op de begroting verwachten wij op zijn vroegst in 2025. Verderop in de begroting, onder andere in de paragraaf Weerstandsvermogen, komen we hier nog op terug.

Gemeentefonds

Voor onze gemeente blijven de onzekerheden uit de ontwikkelingen herijking gemeentefonds en de effecten van de herverdeling middelen jeugd, onverminderd groot. De val van het kabinet komt hier dan nog bij. We blijven we als gemeente Achtkarspelen daarom samen met andere noordelijke gemeenten strijdbaar om op te komen voor een meer rechtvaardige compensatie en verdeling van rijksmiddelen, waarbij het motto 'Geen knaken geen taken' het uitgangspunt blijft.

Mede door de maatregelen uit de rijks circulaire zien we voor de korte termijn wel een positief resultaat in het begrotingssaldo van 2024. Vanaf 2026 zien we een enorme teruggang.

Tot slot

Ondanks alle ontwikkeling om ons heen en de zorg en druk op de ontwikkeling van de gemeentefinanciën blijft het college zich inzetten voor het realiseren van haar ambities voor een goed en veilig woon-, werk- en leefklimaat.

Zo wordt er ingezet op....

- Het stimuleren van werk- en leerprojecten, zoals het Beurtschip

Begroting 2024-2027

- Versterking van de ambtelijke organisatie voor een betere dienstverlening
- Preventie en Jeugdzorg op scholen en bij de huisarts om zo de jeugd een goede start te kunnen geven
- Beperking van de lastenverhogingen voor onze inwoners door de OZB niet meer dan trendmatig te verhogen.

In deze programmabegroting worden in de algemene hoofdstukken het beleid en de financiële middelen die daarbij horen op hoofdlijnen gepresenteerd. De verdere uitwerking vindt plaats in de programma's.

Namens het college wens ik u veel leesplezier.

1.2 Leeswijzer

In hoofdlijnen is de programmabegroting als volgt opgebouwd:

BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG

Dit is het vrije en daardoor meest toegankelijke deel. U vindt hierin de inleiding, de kaders en een overzicht van de huidige begroting ten opzichte van de vorige begroting.

BESLUITVORMING

Hierin staat concreet waarover u als raad een besluit neemt.

BELEIDSBEGROTING

De indeling hiervan is wettelijk verplicht en bevat o.a.

- Programmaplan

De programma's bestaan uit een aantal vaste onderdelen:

- o inhoudelijk, met daarin een korte beschrijving van het programma, de voorstellen uit de Kadernota en hoe die een plek hebben gekregen in deze begroting.
- o beleidsindicatoren die verplicht zijn op grond van de BBV.
- o financieel, de lasten en baten per programma inclusief een verklaring van de verschillen ten opzichte van de vorige begroting.
- o verbonden partijen.

- Paragrafen

De paragrafen zijn in feite een dwarsdoorsnede uit de programma's. Naast de programma's moeten gemeenten minimaal zeven programma overstijgende paragrafen in de begroting opnemen. In de paragrafen staat belangrijke informatie voor raadsleden om inzicht te bieden in de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige kanten daarvan en de risico's.

FINANCIËLE BEGROTING

Dit is een financiële samenvatting van de baten en lasten vanuit de programma. Ook een prognose van de balans over de volgende vier jaren wordt hier gepresenteerd.

1.3 2024 in vogelvlucht

1.3.1 Begroting in beeld

OM TE BEGINNEN

De gemeente Achtkarspelen wordt gekenmerkt door rust en ruimte. Het prachtige coulisselandschap vormt een belangrijk onderdeel van de natuur in de gemeente. De dorpen Buitenpost en Surhuisterveen hebben uitstekende voorzieningen voor wonen, werken, winkelen, onderwijs en sport. Voor Buitenpost met haar gunstige ligging aan het spoor liggen steden zoals Leeuwarden en Groningen binnen handbereik. Surhuisterveen heeft met haar gunstige ligging ten opzichte van de A7 een prima uitgangspositie voor economische bedrijvigheid. De overige dorpen liggen verspreid in de gemeente, omgeven door gebieden met land- en akkerbouw.

De gemeente Achtkarspelen werkt nauw samen met haar buurgemeente Tytsjerksteradiel. Veel van ons beleid wordt vanuit die samenwerking uitgevoerd binnen de Werkmaatschappij 8KTD. Deze krijgt daar elk jaar een specifieke opdracht voor. Om de opdracht uit te kunnen voeren verstrekt de gemeente een bijdrage aan de Werkmaatschappij. De Werkmaatschappij heeft een eigen begroting en legt zelfstandig verantwoording af. Vanuit gezamenlijke kracht zetten de medewerkers zich elke dag weer met hart en ziel in voor de inwoners.

PROGRAMMA'S EN TAAKVELDEN

De begroting van onze gemeente is verdeeld in programma's en daaronder liggende taakvelden. De indeling in programma's en taakvelden is verplicht gesteld in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

in de programma's vertellen we wat we willen bereiken en wat dat mag kosten.

We hebben de **uitgaven** verdeeld in drie aandachtsgebieden:

- Wonen en werken
- Samenleving
- Bestuur en dienstverlening

De **inkomsten** zijn verdeeld in

- wat we van het Rijk ontvangen
- alle overige inkomsten uit lokale heffingen en andere inkomstenbronnen

BEGROTING 2024 IN ÉÉN OOGOPSLAG

Deze begroting geeft u in één oogopslag informatie over de inkomsten en uitgaven in 2024 van de gemeente Achtkarspelen (bedragen x € 1.000).

UITGAVEN	97.483
Bestuur en dienstverlening	18.436
Bestuur en ondersteuning	18.436
Samenleving	69.164
Onderwijs	3.647
Sociaal Domein	47.358
Sport, cultuur en recreatie	7.752
Veiligheid	2.380
Volksgezondheid en milieu	8.027
Wonen en werken	9.883
Economie	711
Verkeer, vervoer en waterstaat	6.480
Volkshuisvesting, RO en stedelijke vern.	2.693
INKOMSTEN	98.394
Lokale heffingen en overige inkomstenbronnen	32.698
Ontvangen wij van het rijk	65.696
RESULTAAT	911

BALANS

De balans is het overzicht van alle bezittingen en schulden op een bepaald moment. Deze momentopname laat zien hoe de organisatie er financieel voor staat. De balans bestaat uit twee delen.

De twee zijdes van de Balans

Op de linkerkant van de balans zijn de bezittingen te vinden. Aan de rechterkant van de balans staan de schulden. Het verschil tussen bezittingen en schulden is het eigen vermogen.

De balans is in evenwicht

De balans laat eigenlijk zien hoe de bezittingen (de linkerkant) worden gefinancierd (de rechterkant). Een belangrijk kenmerk van de balans is dus dat de twee zijdes van de balans altijd aan elkaar gelijk zijn, vandaar de naam.

Balans per 1 januari 2024 (x € 1.000)

BEZITTINGEN	
Bezittingen	68.424
Vorraden, geld en vorderingen	14.750
TOTAAL	83.174

SCHULDEN	
Eigen vermogen	23.580
Schulden	59.594
TOTAAL	83.174

1.3.2 Ontwikkelingen in beleid

Algemene ontwikkelingen

Algemene ontwikkelingen

Inleiding

De Kadernota 2024-2027, zoals die op 13 juli jl. met uw raad is besproken, was richtinggevend voor de voorbereiding van deze programmabegroting. De tijd heeft echter niet stilgestaan tussen het bespreken van de Kadernota en het moment van samenstellen van deze begroting. De tussentijdse ontwikkelingen worden in deze paragraaf nader toegelicht.

Wij moeten een begroting vaststellen waarvan de uitgaven en inkomsten structureel en reëel

in evenwicht is. Met deze begroting kunnen we constateren dat we hier aan voldoen.

Uitgangspunten begroting 2024-2027

Bij de begrotingsopstelling van 2024-2027 is uitgegaan van het bestaand beleid zoals geformuleerd in de (meerjaren)begroting 2023-2026 en de Kadernota 2024-2027.

De nieuwe beleidswensen op basis van de Kadernota 2024-2027 zijn geïntegreerd in deze begroting. Voor een toelichting verwijzen we u naar de programma's.

Daar waar nodig vinden bijstellingen plaats op grond van volumeaanpassingen in relatie tot de autonome ontwikkelingen van onze gemeente. Het kan dan gaan om aanpassingen aan zowel de uitgaven- als aan onze inkomstenkant. Ook vindt in de begroting een actualisatie plaats van het prijspeil. Dit alles mede gebaseerd op de eerder in dit jaar op de LIS geplaatste uitgangspunten voor de begroting 2024-2027 (Raad 22 januari 2023).

De (meerjaren)begroting 2024-2027 wordt uitgedrukt in verwachte prijzen van 2024. Dit betekent dat we voor de jaren 2023 en verder uitgaan van een constant loon- en prijsniveau voor zowel de uitgaven als inkomsten.

Bij de samenstelling van de meerjarenraming is uitgegaan van de begroting 2024. De ramingen zijn vervolgens doorgetrokken naar de jaren 2025, 2026 en 2027. De becijferingen kunnen voor een deel worden beschouwd als extrapolatie van de ramingen van het begrotingsjaar 2024, waarbij rekening is gehouden met:

- stijging van inkomsten, zoals uit belastingopbrengsten
- ontwikkelingen algemene uitkering gemeentefonds
- ontwikkeling van de boekwaarden van de investeringen.

Uitkomst begroting 2024-2027

Rekening houdende met bovengenoemde uitgangspunten is de uitkomst van de begroting en meerjarenraming als volgt:

Begroting 2024-2027

(x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Saldo begroting 2024-2027 na Kadernota	1.394	934	- 3.238	- 5.190
Ontwikkelingen na vaststelling Kadernota	- 639	- 783	- 924	- 912
Saldo begroting 2024-2027 na Kadernota	911	311	- 3.998	- 5.934

Met de uitkomst van deze begroting voldoen wij aan de toetsingscriteria van de provincie voor de meerjarenbegroting.

Ontwikkeling van het begrotingssaldo

Om u inzicht te geven in de ontwikkelingen op hoofdlijnen tussen de begroting 2023-2026 en de begroting 2024-2027 is onderstaande tabel opgenomen. Hierin is de ontwikkeling van de begroting tussen de beide jaren weergegeven inclusief de stand bij de Kadernota 2024 - 2027. De diverse ontwikkelingen worden daarna toegelicht onder Ontwikkelingen na Kadernota.

(x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Saldi jaren 2024-2027 uit Begroting 2023	2.098	1.814	- 520	- 2.927
Ontwikkelingen in bestaand beleid	- 666	- 651	- 825	- 831
Ontwikkelingen inkomsten gemeentefonds	1.689	1.554	- 105	359
Ontwikkelingen nieuw beleid	- 1.572	- 1.623	- 1.623	- 1.624
Saldo begroting 2024-2027 na Kadernota	1.394	934	- 3.238	- 5.190
<u>Nagekomen ontwikkelingen</u>	- 215	- 207	- 235	- 216
Aanpassen budgetten elektrisch en gas	- 145	- 145	- 145	- 145
Aanpassen onderhoudsplanning gemeentelijke gebouwen	161	154	158	158
Aanpassing budgetten fries en adviesraden	21	21	21	21
Actualisering budgetten minimaregelingen	- 9	- 9	- 9	- 9
begroting 2024 GR Mobiliteitsbureau NO Fryslân	- 117	- 117	- 117	- 117
Begrotingswijzigingen verzekeringen	- 41	- 41	- 41	- 41
Derde herstelactie subsidiëring versterken sociale basis	- 126	- 126	- 126	- 126
Functionele verwerking gereserveerde taakmutaties 2024 - 2027	12	12	12	12
Indexering subsidiebudgetten welzijn	9	9	9	9
Opbrengsten abonnementstarief Wmo	14	14	-	-
Raad 02-11-2023; Actualisatie afval 2024	- 27	- 7	- 21	- 21
Raad 02-11-2023; Actualisatie begroting wegen	- 125	- 125	- 125	- 125
Raad 02-11-2023; Actualisatie budgetten geldleningen en bankkosten	38	38	38	38
Raad 02-11-2023; Actualisatie budgetten sport	- 4	- 4	- 4	- 4
Raad 02-11-2023; Actualisatie riolering 2024	67	65	61	97
Raad 02-11-2023; correctie KN 2024-2027; Verkeersplan fietsveiligheid; 02.02	-	- 2	- 4	- 5

Begroting 2024-2027

Raad 02-11-2023; Uitbreiding onderzoeksbudget Rekenkamercommissie	- 10	- 10	- 10	- 10
Raad 12-10-2023; Actualisatie budgetten interne diensten	20	20	20	20
Raad 20-04-2023; Actualisatie budget kosten commissies	7	7	7	7
Raad 20-04-2023; Actualisatie budgetten interne diensten	11	11	11	11
Raad 22-06-2023; Hogere accountantskosten agv toename aantal SiSa-regelingen	- 6	- 6	- 6	- 6
Raad 22-06-2023; Investing total station	- 2	- 2	- 2	- 2
Toegekende onderhoudssubsidies voor monumenten	22	22	22	22
Vervallen onttrekkingen en storting AR.	- 11	- 11	- 11	- 27
Raad 02-11-2023; FUMO begrotingswijziging 2024	25	25	25	25
Moties	- 11	- 11	- 11	- 11
Motie P0 -M5 - KN 2024-2027; Publiekszaken - Piek reisdocumenten 2024 t/m 2028; 00.04.35	42	42	42	42
Motie P5-M2; Jierlikse subsydzje Spitkeet fan 2026 ôf structureel; Kadernota 2024-2027 05.02	- 50	- 50	- 50	- 50
Motie P7-M1 - KN2024-2027; Aansluiting bij stichting Steenbreek	- 3	- 3	- 3	- 3
Ombuigingen	- 401	- 524	- 611	- 611
Raad 02-11-2023; Actualiseren ombuigingen	- 340	- 462	- 550	- 550
Raad 02-11-2023; Niet realiseren taakstelling digitaal toezicht	- 62	- 62	- 62	- 62
Overig	- 12	- 42	- 67	- 74
Actualisering kapitaallasten 2024-2028	- 12	- 42	- 67	- 74
Totaal	911	311	- 3.998	- 5.934

Ontwikkelingen na de Kadernota

Actualisering kapitaallasten

Jaarlijks vindt een actualisatie van de kapitaallasten plaats, waarbij voor de geplande (vervangings)investeringen wordt bekeken, wanneer vervanging noodzakelijk is en of er voldoende rekening is gehouden met de tussentijdse prijsontwikkelingen. Op basis van deze actualisatie nemen we voor de jaren 2024-2027 de volgende ontwikkelingen op het saldo mee.

- 2024: € 12.000 N
- 2025: € 42.000 N
- 2026: € 67.000 N
- 2027: € 74.000 N

Actualiseren onderhoudsplanning gebouwen

In de loop van 2023 is een nieuwe meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) voor de verschillende gemeentelijke gebouwen gepresenteerd.

Dit MJOP geeft een tijdsplanning en kosteninzicht voor het jaarlijks onderhoud wat via de reguliere exploitatie wordt verantwoord, het groot onderhoud wat via een onderhoudsvoorziening wordt verantwoord en van de investeringen die via de investeringskredieten worden verantwoord. Deze actualisatie leidt tot een structureel voordeel in de begroting.

- 2024: € 161.000 V
- 2025: € 154.000 V
- 2026: € 158.000 V
- 2027: € 158.000 V

Actualisering Algemene uitkering voor jaarschijf 2027

In deze begroting is rekening gehouden met de uitkomsten van de septembercirculaire 2023. De effecten van de septembercirculaire voor het saldo zijn nihil. Onder het kopje Rijksbegroting 2024 c.a. hieronder vindt u een nadere toelichting.

Rijksbegroting 2024, Gemeentefonds en Algemene Uitkering uit septembercirculaire 2023

In de Rijksbegroting 2024 is er voor gemeenten niets gedaan met het schrappen van de opschalingskorting, of toevoegen van andere extra middelen. Door bijstelling van de ramingen voor loon- en prijsontwikkeling (LPO) valt het LPO -accres in 2024 behoorlijk hoger uit (+ € 400 miljoen). Dit is als reserveringspost LPO compensatie meegenomen in deze begroting.

Ondanks het controversieel verklaren, is de nieuwe financieringssystematiek op basis van het Bruto Binnenlands Product (BBP) doorgerekend: € 700 miljoen in 2027 en 2028 in plaats van de indicatieve € 150 miljoen uit de Voorjaarsnota.

De Raad van State deed in een bijgevoegd advies de oproep om nieuwe systematiek al in te laten gaan in nieuwe kabinetsperiode (ondanks bevroeringsafspraken, maar dus ook in 2026 (volumeaccres) en te zorgen voor voldoende middelen voor medeoverheden (onder andere door de opschalingskorting te schrappen).

Inmiddels hebben we de septembercirculaire 2023 doorgerekend. De algemene uitkering voor onze gemeente uit het gemeentefonds stijgt wel, maar deze stijging bestaat voor het grootste deel uit extra middelen voor te verwachten loon en prijsontwikkelingen, die we hiervoor moeten reserveren. Daarnaast ontvangen middelen voor een beperkt aantal taakmutaties, waarvan de bijzondere bijstand en vroegsignalering (€ 82.000) en loon en prijsbijstelling Jeugdzorg (€ 87.000) de belangrijkste zijn. Ook deze bedragen reserveren we voor het doel waarvoor ze bestemd zijn.

FUMO

De FUMO heeft via de begrotingswijziging 2024 de impact van de Omgevingswet in kaart gebracht. De Omgevingswet treedt naar verwachting per 1 januari 2024 in werking. Door de Omgevingswet vindt er een verschuiving van taken plaats van de gemeente naar de FUMO, dit leidt tot een verhoging van de bijdrage richting de FUMO van € 179.388 voor Achtkarspelen. De begrotingswijziging van de FUMO geeft aan dat een deel van de ophoging (60%) structureel is en het resterende deel (40%) incidenteel is. Omdat gerekend is met een structureel hoger bijdrage valt nu pers saldo € 25.000 vrij ten gunste van het begrotingsresultaat.

Wegen

In nauw overleg met de afdeling Beheer is de begroting voor wegen geactualiseerd. Er is hierbij, voor het overgrote deel gerekend met een indexatie van 1,9%

Monumenten

In 2022 is op grond van de SIM (subsidieregeling instandhouding monumenten) een onderhoudssubsidie toegekend aan een aantal monumenten.

De subsidieperiode loopt 6 jaar van 2022 tot en met 2027. Het bedrag dat hiervoor in de begroting was opgenomen kan daarmee vervallen. Dit betekent een voordeel van € 22.000 tot en met begrotingsjaar 2027.

Riolering

In het nieuwe Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2023-2027 zijn een aantal maatregelen vastgesteld die noodzakelijk zijn om het rioleringsstelsel klimaatrobust te maken. Een belangrijk speerpunt is het investeren in regenwaterstructuren waarmee de afvoer van regenwater los wordt gekoppeld van het reguliere rioleringsstelsel. Hiermee kunnen extreme regenbuien die steeds regelmatig voorkomen beter worden opgevangen. Om al deze maatregelen te kunnen financieren naast de reguliere vervanging van het riool is een verhoging van de rioolheffing noodzakelijk. Daarbij is de forse inflatie vanaf 2022 een tweede belangrijke oorzaak. De volledig noodzakelijke verhoging van de rioolheffing wordt echter niet doorgerekend aan de inwoners. Er wordt uit de egalisatievoorziening riolering een onttrekking gedaan om de stijging af te vlakken.

·Er wordt een korting gegeven op de rioolheffing van € 20,04 voor zowel rioolaansluiting als IBA's.

·Verhoging van de rioolheffing met € 25,32 voor zowel rioolaansluitingen als IBA's

Bij het vaststellen van de tarieven is rekening gehouden met een onttrekking uit de voorziening van € 243.000. Op deze wijze kunnen fluctuaties in tarieven worden geëgaliseerd

Lasten voor elektra en gas

In de oktober rapportage 2023 zijn de budgetten voor elektriciteit en gas geactualiseerd, op basis van een verwacht (historisch) verbruik met werkelijke prijzen.

Voor 2024 wordt hetzelfde (2023) verbruik verwacht met lagere prijzen voor elektrisch en gas, waarbij wel wordt gerekend met licht stijgende kosten voor energiebelasting en netbeheer. In totaliteit wordt een 10% lager budget, ten opzichte van de herziene budgetten van 2023, voldoende geacht.

Overigens is dit wel hoger dan de budgetten die nu in de meerjarenraming (vanaf 2024) staan. Al met al heeft deze wijziging € 145.000 een negatief effect op het begrotingsaldo.

Diverse ontwikkelingen per saldo

Naast bovenstaande ontwikkelingen waren er nog een aantal wijzigingen op de begroting opgeteld met een beperkt effect op het saldo.

Voor wat betreft het effect van diverse loon- en prijsmutaties hebben we gebruik gemaakt een zogenoemde LPO (Loon- en prijs indexatie) post. Deze post is gevormd vanuit de LPO index die daarvoor is opgenomen in het Gemeentefonds.

Uiteraard waren bij de Kadernota 2024-2027 al diverse ontwikkelingen aangegeven, die ten laste van de LPO post zijn gebracht, maar daarnaast waren er nog meer ontwikkelingen op de begroting met een loon- en/of prijseffect, die zijn meegenomen ten laste van deze post.

Ook de ontwikkelingen in de septembercirculaire 2023 met betrekking tot verwachte loon- en prijsontwikkelingen worden ook weer toegevoegd aan de post. Onderstaand de ontwikkeling van deze LPO post tot aan de begroting 2024.

Verloop LPO indexatie

	2024	2025	2026	2027
Stand na Kadernota 2024-2027	0	0	0	0
Voeding vanuit meicirculaire 2023	3.260.000	3.223.000	2.635.000	4.117.000
verwerking BB bestaand beleid	1.568.652	-1.685.612	-1.595.911	-1.676.820
indexaties/bijstellingen	1.329.699	-1.147.248	-997.462	-986.437
subtotaal na begroting	361.649	390.140	41.627	1.453.743

Moties

Motie P0-M2; Ontvlechting- en opbouwoperatie opnemen in begroting

In deze begroting hebben we op verschillende plekken uitvoering gegeven aan deze motie, waarin gevraagd werd om een vertaling op te nemen van de benodigde uitgaven voor de ontvlechtings- en opbouwoperatie. Zo zien we in het onderdeel Vogelvlucht bij Organisatieontwikkeling op hoofdlijnen de stand van zaken terug. In de risico-paragraaf is de ontvlechting als onderwerp benoemd met een voorlopige inschatting van de financiële consequenties in de vorm van een vertaling naar het weerstandsvermogen

Effect aangenomen moties 8K m.b.t. WM8KTD

Bij de behandeling van de Kadernota 2024-2027 in Achtkarspelen zijn drie moties aangenomen, die de gezamenlijkheid van bedrijfsvoering vanuit de WM8KTD raken. Dit betreft:

- P0-M5 Geen financiële middelen reserveren voor 0,5 fte extra i.v.m. een piek in de aanvraag van reisdocumenten
- P0-M9 Geen financiële middelen beschikbaar stellen voor preventiemedewerker HRM
- P0-M10 Geen financiële middelen beschikbaar stellen voor managementassistentie

Deze moties zijn verwerkt in de begroting. Dit betekent concreet dat er dus geen bedragen zijn opgenomen voor deze uitbreiding van formatie. Dit is ook de reden dat deze moties (en de bedragen) niet worden getoond in de diverse overzichten en ook bij het betreffende programma niet nader worden benoemd.

Naast bovenstaande moties zijn er bij de behandeling van de Kadernota ook moties behandeld die alleen betrekking hebben op de gemeente Achtkarspelen. Het gaat daarbij om de volgende;

- P2-M1 Onderzoek doortrekken fietspad naar rotonde gedempte Vaart
- P5-M1 Jild Waldsang foar Frysktalige musicals groepen 7 en 8
- P5-M2 Jaarlijks subsidie Spitkeet vanaf 2026 structureel
- P5-M3 meer beweegroutes in de gemeente
- P5-M4 Prioritering verbreden/aanpassen van schelpenpaden
- P6-M2 Huishoudens met lage inkomens informeren over minima-regelingen
- P7-M1 Aansluiten bij stichting Steenbreek
- P7-M2 Medewerking verlenen aan initiatieven voor natuurbegraafplaats
- P7-M3 Zonnedaken op openbare parkeerterreinen

Nadere beleidsmatige en/of financiële uitwerking van deze motie is verwerkt in het betreffende programma in het onderdeel Beleidsbegroting (3.1)

Ombuigingen

In het kader van de jaarrekening 2022 is de stand van zaken met betrekking tot de ombuigingen geactualiseerd. Veel is inmiddels gerealiseerd, echter een aantal onderwerpen niet. Het college heeft in de afgelopen periode het pakket van de nog niet gerealiseerde ombuigingen tegen het licht te houden en de uitkomsten (en verwerking) hiervan meegenomen in de voorliggende begroting.

In de begroting 2024-2027 is hieraan gevolg gegeven en is een bedrag van € 402.000 voor 2024 oplopend tot € 611.000 voor 2027 ten laste van het begrotingsaldo gebracht.

Dit betreft de volgende posten:

	2024	2025	2026	2027
Bedrijfsvoering (LIJN 5 samenwerking)	70.000	70.000	70.000	70.000
Procesoptimalisatie	270.000	392.000	479.000	479.000
Digitalisering administratief toezicht	62.000	62.000	62.000	62.000
	402.000	524.000	611.000	611.000

Nadere toelichting:

Harmoniseren van beleid en uitvoering, optimaliseren van processen (LIJN 5 samenwerking) en Bedrijfsvoering (LIJN 5 samenwerking). Deze twee posten hangen met elkaar samen. De € 70.000 taakstelling binnen bedrijfsvoering kon worden gerealiseerd als taakstelling procesoptimalisatie tot uitvoer zou komen. Optimaliseren en harmoniseren van beleid en uitvoering is in het ontvlechtigingsproces niet meer aan de orde. Het is dan ook transparanter deze mogelijke bezuinigingsposten uit de begroting te schrappen.

Ombuiging digitalisering Toezicht

In het kader van de Ombuigingen voor Toezicht & Handhaving is in 2021 een voorstel gedaan om het verder digitaliseren van Toezicht te onderzoeken. Dit is vervolgens onderdeel gemaakt van het project Procesoptimalisatie. Uit het project Procesoptimalisatie is gebleken dat er een maximaal € 4.000 bespaard kan worden. Met andere woorden de eerder ingeboekte opbrengst van € 62.000 voor Digitaal (administratief) toezicht op naleving van regels en vergunningen (LIJN 2 Ruimtelijk Domein; 2.23) wordt slechts voor € 4.000 gerealiseerd. Het niet gerealiseerde deel nemen we als nadeel mee ten laste van het begrotingsaldo.

Ombuigingen die voorlopig nog wel onderdeel uitmaken van de begroting zijn hieronder toegelicht:

Reductie formatieplan Sociaal Domein

Vanaf 2024 staat er een taakstellende ombuiging van 10 fte (€ 828.000 samen voor beide gemeenten). Uitgangspunt voor de ombuiging was dat door nieuwe inkoop, efficiency, procesoptimalisatie en natuurlijk verloop de ombuiging ingevuld kon worden per 2024. Dat blijkt niet waar te maken. Inkoop is vertraagd, nieuwe ICT wordt per 2025 geïmplementeerd en daardoor pas in 2025 effecten. Ook staat er eerder druk op formatie dan dat er nu sprake is van te ruim in het jasje.

Ondanks dat kan er door het opheffen van flexibele personeelsbudgetten binnen het Sociaal Domein per 2024 structureel € 415.000 worden ingeboekt (€ 212.500 per gemeente) als bezuiniging. Hierdoor wordt 50% van de bestaande ombuiging behaald.

De ombuiging voor het overige deel blijft staan in de begroting met als opdracht om in 2023/2024 de overige 50% te realiseren. Echter zal in het licht van het besluit tot ontvlechting van de werkmaatschappij ook beoordeeld moeten worden wat hiervan de gevolgen voor deze ombuiging zullen zijn.

Kostendekkende leges Ruimtelijke Ordening

De taakstelling m.b.t. een hogere kostendekkendheid van leges Ruimtelijke ordening loopt al enkele jaren. Om hier invulling aan te geven is met ingang van de begroting van 2024 gerekend met een € 60.000, die moet worden bereikt door de tarieven te verhogen. Bij de behandeling van de belastingen en leges-verordeningen eind november komt dit verder aan de orde.

Overige ontwikkelingen

Incidentele baten en lasten

Om vast te kunnen stellen dat er sprake is van een structureel begrotingsevenwicht is het van belang dat inzicht bestaat in welke geraamde baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel. Op grond van artikel 19 BBV moeten de incidentele baten en lasten limitatief per programma en meerjarig inzichtelijk worden gemaakt. Zie hiervoor het verplichte overzicht in paragraaf 4.2.2 van deze begroting. Een samenvatting daarvan treft u hieronder.

<i>bedragen x € 1.000</i>	2024	2025	2026	2027
Saldo baten en lasten	-1.752	-1.515	-4.156	-5.934
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	2.663	1.826	158	0
Begrotingssaldi	911	311	-3.988	-5.934
Waarvan incidentele baten en lasten saldo	0	0	0	0
Stand Begroting 2024-2027	911	311	-3.988	-5.934

Risicomanagement

Reserves

Onderstaande tabel toont van het totaal Reserves en de geraamde saldi in de periode 2023-2027. Ten opzichte van de Kadernota 2024-2027 is er sprake van een ongunstige ontwikkeling van de reserves.

<i>bedragen x € 1.000</i>	2023	2024	2025	2026	2027
Stand begin van het jaar	23.213	24.701	22.639	20.751	16.211

Voor een nadere specificatie van de ontwikkeling van de Algemene Reserve verwijzen we u naar paragraaf 4.2.4 van deze begroting.

Lastenontwikkeling burgers

Voor de begroting 2024 worden de tarieven voor OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing aangepast op de uitgangspunten die gehanteerd zijn voor het opstellen van de begroting 2024 en de ombuigingslijnen, die noodzakelijk zijn om hiermee de voorzieningen maximaal in stand te kunnen houden. We kunnen vaststellen dat, mede gezien een verlaging van de afvalstoffenheffing, de lastenstijging beperkt blijft.

Verhoging opbrengst OZB

In deze begroting is alleen gerekend met een nominale verhoging van 2,5%. Dit is conform het bestuursakkoord.

Afvalstoffenheffing

De Afvalstoffenheffing daalt met 7%. Per saldo leiden de ontwikkelingen binnen dit taakveld tot een daling van de afvalstoffenheffing van € 26,16 voor meerpersoons- en € 18,36 voor eenpersoonshuishoudens.

Rioolheffing

Voor de rioolheffing stellen wij voor om de tarieven conform de uitgangspunten van het vastgestelde vGRP vast te stellen zodat een kostendekkend tarief gehanteerd wordt.

Voor de Rioolheffing geldt dat in 2024 het tarief met 13% stijgt naar een tarief van € 220,08. Dit was € 194,76 in 2023.

In de paragraaf Lokale heffingen vindt u een nadere toelichting hierover.

Effecten bijdrage aan WM8KTD

De begroting 2024 van de WM8KTD is reeds voor de behandeling van de Kadernota 2024-2027 vastgesteld zonder uiteraard de daarin opgenomen voorstellen die betrekking hebben op de WM8KTD. Daarnaast zijn er nog een paar ontwikkelingen, die van invloed zijn op de bijdrage aan de WM8KTD. Voor de WM8KTD is hiervoor nog een begrotingswijziging nodig om de begroting 2024 van de WM8KTD op het gewenste peil te krijgen.

In totaal gaat de bijdrage van onze gemeente aan de WM8KTD met € 2.118.000 omhoog. Hiervan heeft € 2.107.000 betrekking op voorstellen, die in de Kadernota 2024-2027 zijn vermeld. Voor wat betreft de ontwikkelingen na de Kadernota 2024-2027 gaat de bijdrage van onze gemeente aan de WM8KTD nog omhoog met een bedrag van € 11.000.

Omdat de processen van de WM8KTD en de gemeente ten aanzien van de begroting niet synchroon lopen, hebben we er bewust voor gekozen om op deze plek een toelichting te geven op de ontwikkeling van de bijdrage aan de WM8KTD vanuit de begroting 2023 naar de begroting 2024 toe. U vindt daarom in de programma's geen afzonderlijke toelichting op het verschil in de bijdrage aan de WM8KTD.

In de onderstaande tabel hebben we samengevat hoe de bijdrage zich via de verschillende besluitmomenten heeft ontwikkeld. Vervolgens is een overzicht opgenomen van alle afzonderlijke wijzigingen met een effect op de bijdrage vanaf de primitieve begroting 2024-2027 van de WM8KTD.

Het effect van deze begrotingswijzigingen is al meegenomen in onze begroting 2024. U ontvangt voor deze wijzigingen dus geen afzonderlijk raadsvoorstel meer. In de besluitvorming onder punt 2 is dit formeel op de juiste wijze vertaald.

Ontwikkeling begroting WM8KTD

<i>bedragen x € 1.000</i>	2024		
	Bijdrage 8K	Bijdrage TD	Totaal
Primitieve begroting 2023-2026; jaarschijf 2024	17.939	18.515	36.455
Kadernota 2023 en overige actualiseringen; decemberwijziging 2023	815	820	1.635
Ontwikkelingen in primitieve begroting WM8KTD	2.411	1.858	4.269
Primitieve begroting 2024-2027; jaarschijf 2024	21.165	21.193	42.358
Ontwikkelingen na Kadernota 2024-2027 met effect op de bijdrage	11	85	96
Wijzigingen n.a.v. Kadernota 2024-2027	2.107	2.291	4.398
Bijdragen begroting na wijziging	23.283	23.569	46.852

Begroting 2024-2027

Bijdragen van 8K en TD aan de WM8KTD <i>(bedragen x € 1.000)</i>	2024			2025			2026			2027		
	8K	TD	Totaal	8K	TD	Totaal	8K	TD	Totaal	8K	TD	Totaal
Primitieve begroting	21.165	21.193	42.358	20.849	20.858	41.708	20.774	20.791	41.564	20.749	20.766	41.515
Voorgestelde wijzigingen	2.118	2.376	4.494	1.902	2.161	4.064	144	271	414	164	291	456
Ontwikkelingen na Kadernota met effect op bijdrage	11	85	96	7	85	92	15	85	100	36	106	142
Wijzigingen n.a.v. Kadernota 2023-2026	2.107	2.291	4.398	1.895	2.076	3.971	128	186	314	128	186	314
Saldo 2024 - 2027	23.283	23.569	46.852	22.752	23.020	45.771	20.917	21.061	41.979	20.913	21.057	41.971

Dit saldo bestaat uit de volgende wijzigingen.

Effecten op de bijdrage aan WM8KTD <i>(bedragen x € 1.000)</i>	2024			2025			2026			2027		
	8K	TD	Tot.	8K	TD	Tot.	8K	TD	Tot.	8K	TD	Tot.
Vastgestelde primitieve begroting	21.165	21.193	42.358	20.849	20.858	41.708	20.774	20.791	41.564	20.749	20.766	41.515
Voorgestelde wijzigingen	2.118	2.376	4.494	1.902	2.161	4.064	144	271	414	164	291	456
WM: KN 2024-2027 en Raad 22-06-2023; Kwaliteitsmedewerker FUMO	29	29	58	29	29	58	29	29	58	29	29	58
WM: KN 2024-2027: Optimaliseren bewustwording afvalscheiding; 07.03 TD	-	4	4	-	4	4	-	4	4	-	4	4
WM: KN 2024-2027; Bestuur communicatieadviseur; 00.04.06	-	124	124	-	124	124	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Coördinator Maatschappelijk Vastgoed; 06.12	56	56	112	56	56	112	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Digitaliseren fysiek archief Inkomen en Participatie; 06.02	13	13	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Ekstra formaasje Frysk taalbelied; 05.04	25	25	50	25	25	50	-	-	-	-	-	-

Begroting 2024-2027

WM: KN 2024-2027; Financiën – AOIB en Senior financieel adviseur; 00.04.51	201	201	402	201	201	402	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Formatie stikstof; 07.02	36	36	72	36	36	72	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Gebiedsregisseur in de huisartsenpraktijk (POH Jeugd); 06.08	102	102	204	102	102	204	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Gebiedsteam-zorg in de school (GIS); 04.02	132	132	264	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Horeca – evenementenbeleid; 01.07	24	24	47	24	24	47	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; HRM – strategische ondersteuning en advisering; 00.04.50	365	365	729	303	303	605	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; I&A – Abonnement Datafryslân; 00.04.26	-	33	33	-	31	31	-	31	31	-	31	31
WM: KN 2024-2027; I&A – Applicaties naar cloud; 00.04.24	30	30	60	30	30	60	30	30	60	30	30	60
WM: KN 2024-2027; I&A – continuïteit en kwaliteit van informatievoorziening; 00.04.52	638	638	1.276	638	638	1.276	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; I&A – Sociaal Intranet applicatie; 00.04.25	35	35	70	15	15	30	15	15	30	15	15	30
WM: KN 2024-2027; I&A – Structureel maken thuiswerkvoorzieningen ICT; 00.04.28	-	-	-	13	13	25	13	13	25	13	13	25
WM: KN 2024-2027; Juridische zaken – inkoop – flexibele schil; 00.04.11	42	42	84	42	42	84	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Juridische zaken – inkoopcoördinator; 00.04.10	25	25	49	26	26	52	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Jurist handhaving; 01.01	99	99	198	99	99	198	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Jurist veiligheid; 01.02	29	29	58	29	29	58	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Openstelling vrijdagmorgen; 00.04.36	-	22	22	-	22	22	-	22	22	-	22	22
WM: KN 2024-2027; Publiekszaken – Piek reisdocumenten 2024 t/m 2028; 00.04.35	42	42	84	42	42	84	42	42	84	42	42	84

Begroting 2024-2027

WM: KN 2024-2027; Teamleider HRM; 00.04.03	68	68	136	68	68	136	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Teamleider I&A; 00.04.02	68	68	136	68	68	136	-	-	-	-	-	-
WM: KN 2024-2027; Uitvoeringsplan Participatiewet – Inzet jobhunter; 06.07	51	51	102	51	51	102	-	-	-	-	-	-
WM: Motie P0 –M5 (8K) – KN 2024-2027; Publiekszaken – Piek reisdocumenten 2024 t/m 2028; 00.04.35	- 42	-	- 42	- 42	-	- 42	- 42	-	- 42	- 42	-	- 42
WM: Raad 02-11-2023; Actualisering ombuigingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: Raad 02-11-2023; Actualisatie kapitaallasten 2024-2028	- 4	- 4	- 8	- 4	- 4	- 8	- 2	- 2	- 4	19	19	38
WM: Raad 02-11-2023; Actualisering verdeling personeelskosten naar exploitatie.	- 109	109	-	- 112	109	- 3	- 106	106	-	- 106	106	-
WM: Raad 02-11-2023; Indexatie HR verzekeringen	2	2	5	2	2	5	2	2	5	2	2	5
WM: Raad 02-11-2023; Indexering 2024 cluster bedrijfsvoering	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: Raad 02-11-2023; Niet realiseren taakstelling digitaal toezicht	62	62	124	62	62	124	62	62	124	62	62	124
WM: Raad 03-11-2022; Dorpencoördinator van tenzij naar 50-50	93	- 93	-	93	- 93	-	93	- 93	-	93	- 93	-
WM: Raad 12-10-2023; Actualisatie budgetten interne diensten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: Raad 12-10-2023; Bijstelling abonnementskosten mobiele pinapparaat deurwaarder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: Raad 12-10-2023; Overboeking budget ruimtelijke ordening naar ICT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: Raad 12-10-2023; Project sociale kaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: Raad 22-06-2023; Actualisering taakstellingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WM: Raad 22-06-2023; Anonimiseringstool – Wet open overheid (Woo)	8	8	15	8	8	15	8	8	15	8	8	15
WM: Raad 22-06-2023; Investering total station	2	2	3	2	2	3	2	2	3	2	2	3

Begroting 2024-2027

Bijdragen begroting na wijziging	23.283	23.569	46.852	22.752	23.020	45.771	20.917	21.061	41.979	20.913	21.057	41.971
---	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

WONEN EN WERKEN

Wonen

We werken verder aan het uitvoeren van ons woningbouwprogramma dat ook een onderdeel vormt van de woondeals. Deze woondeals zijn door het Rijk, via de Nationale Woon- en Bouwagenda, geïnitieerd en het Rijk spant zich hiermee in om het aantal nieuwe woningen te vergroten. De minister benadrukt in de Nationale Woon- en Bouwagenda met name het belang van de bouw van betaalbare woningen wat een substantieel bestandsdeel vormt van deze agenda. Speciale aandacht hierbij is er voor het toegankelijk houden van de woningmarkt voor met name starters.

Op dit moment hebben we voldoende plannen in de pijplijn, die ontwikkeld kunnen worden naast de harde plancapaciteit en de plannen die in procedure zijn. We blijven oog houden voor toevoeging van betaalbare huur en koop, voor het stimuleren van doorstroming waardoor de bestaande woningen ook toekomstbestendiger en duurzamer worden, voor spreiding over de gemeente en voor het toevoegen van plannen met kwaliteit en meerwaarde. Voor specifieke doelgroepen, zoals starters en statushouders, is de komende tijd meer aandacht nodig.

Wij zetten instrumenten zoals de doelgroepenverordening en het nieuwe participatietraject in die helpen het proces van woningbouw te versnellen. Hierbij moeten wij er wel rekening mee houden dat versnelling ook een beroep doet op de schaarse ambtelijke capaciteit. Dit vraagt om heldere prioritering mede in relatie tot de inzet die nodig zal zijn voor de ontvlechting en opbouw van onze nieuwe organisatie.

Frysk Programma Landelijk Gebied (FPLG)

Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) wil het Rijk voor 2030 de natuur ruimte bieden voor herstel en versterking, de kwaliteit van water en bodem verbeteren en meer doen tegen klimaatverandering, samengevat gezonde natuur, schoon water en schone lucht. Het Fries Programma Landelijk gebied (FPLG) is op tijd (voor 1 juli) door de provincie bij het Rijk ingeleverd. Het (demissionaire) kabinet heeft voor het NPLG 24,3 miljard beschikbaar gesteld. Alle provincies hebben hun gebiedsprogramma ingeleverd en de benodigde middelen voor de uitvoering van deze gebiedsprogramma's overschrijdt ruim het beschikbare bedrag. Dit kan leiden tot vertraging maar de provincie continueert het proces en overleg met de partners. Het programma is belangrijk voor ons grondgebied maar op dit moment is niet bekend welke financiële bijdrage we tegemoet kunnen zien. Wij volgen de ontwikkelingen en houden aansluiting bij het proces waar de provincie de regie over voert. Wij zetten geen ambtelijke capaciteit in als hiervoor geen middelen beschikbaar worden gesteld door het Rijk c.q. de provincie.

Duurzaamheid

In 2021 zijn zowel de Duurzaamheidsagenda als de Transitievisie Warmte vastgesteld. De afgelopen jaren heeft de uitvoering hiervan een beroep gedaan op de gemeente, haar inwoners en de bedrijven en instellingen. Dit zal de komende jaren zeker ook het geval zijn nu er Rijksmiddelen beschikbaar zijn gesteld voor de uitvoering van de Transitievisie Warmte.

In 2024 vindt een eerste evaluatie van de Duurzaamheidsagenda plaats. De raad wordt verder door middel van de jaarlijkse monitor van de voortgang van de Duurzaamheidsagenda op de hoogte gehouden.

Opstellen Warmte Uitvoering Programma's, verdere verkenning Transitievisie Warmte

Voor de uitvoering van de Transitievisie warmte moeten Wijk Uitvoeringsplannen worden gemaakt. In samenspraak met de dorpen zullen concrete plannen worden gemaakt en uitgevoerd om de dorpen, in fasen, uiteindelijk aardgasvrij te maken. Hier zijn projectleiders voor nodig om samen met de dorpen en een integraal gemeentelijk projectteam aan de slag te gaan.

In april 2023 hebben wij hiertoe ruim € 1,5 miljoen bij het Rijk aangevraagd en toegekend gekregen. Deze CDOKE-middelen (Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid) zijn in eerste instantie toegekend voor de periode tot 31 december 2025 en moeten voor tenminste 90% worden besteed aan ambtelijke capaciteit. Na 2025 komen nieuwe middelen van het Rijk beschikbaar om continuïteit van de inzet te kunnen garanderen.

Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet is inmiddels definitief en start op 1 januari 2024. Sinds medio 2022 werken we volgende de bedoeling van de Omgevingswet, echter wel binnen de huidige wettelijke kaders. De wet beoogt modernisering, bundeling en vereenvoudiging van wet- en regelgeving op het gebied van de fysieke leefomgeving. Met als basis een goede balans tussen het benutten en beschermen van onze leefomgeving. De Omgevingswet brengt een omvangrijke transitieopgave met zich mee. Deze transitie loopt ook na de inwerkingtreding nog door tot in ieder geval 2030. Het jaar 2024 staat in het teken van het daadwerkelijk handelen binnen de nieuwe wettelijke kaders. Het opgeleverde handboek omgevingsplan en ook het oefenen sinds medio 2022 helpt ons daarbij. De afhankelijkheid van een landelijk ingesteld goed werkend Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is er ook en we moeten ervaren hoe dit gaat werken vanaf 2024.

Verschuiving taken naar Fumo

Uit de Omgevingswet volgt dat we een belangrijk deel van onze taken op gebied van Milieu (vergunningen, toezicht en handhaving) hebben overgedragen aan de Omgevingsdienst, de Fumo. Het financiële effect hiervan op onze gemeentelijke begroting, is verwerkt in deze voorliggende begroting.

Organisatieplan

Om het cluster Ruimte tot een toekomstbestendig organisatieonderdeel te maken is een organisatieplan gemaakt en deze is door de raad vastgesteld. We ontwikkelen het onderdeel Ruimte door naar een toekomstbestendig cluster waarmee we de doelen van de Omgevingswet en de lokale, bestuurlijke ambities in de gemeente optimaal kunnen waarmaken. We zetten daarbij in op professionalisering (kennis en gedrag) en faciliteren door o.a. de organisatiestructuur aan te passen. Alles met het doel om de dienstverlening te verbeteren.

De organisatie heeft per 1 januari 2023 een aantal organisatorische aanpassingen doorgevoerd, wel met een voorlopig karakter. Na de evaluatie in de loop van 2024 en afhankelijk van hoe de nieuwe organisaties van de beide gemeentes er uit gaan zien maken we definitieve keuzes.

Het organisatieplan heeft een voorlopig karakter, met name vanwege;

- Ervaringen in de praktijk met de Omgevingswet, het nieuwe klantproces, de gewijzigde functies en de omvang van deze functies zullen ongetwijfeld leiden tot bijstelling van het plan.
- We weten niet goed hoe de markt zich zal ontwikkelen de komende jaren (schaarste). De mate waarin we onze ambities kunnen waarmaken zijn daarvan sterk afhankelijk.

Inkoop energie (OVEF)

Voor 2024 kopen we gas en elektriciteit in via de OVEF volgens het zelflevermodel. Dit model houdt in dat OVEF wordt aangemerkt als energieleverancier waardoor de inkoop van elektriciteit en gas niet meer (Europees) aanbesteed hoeft te worden. Daarbij vergroot dit de mogelijkheid invloed uit te oefenen op wat voor soort (groen of grijs) en waar we wel of geen (Rusland) gas en elektriciteit in willen kopen. In 2024 wordt de elektriciteit op de kort termijnmarkt ingekocht, op deze wijze is het mogelijk om groene elektriciteit in te kopen. Daarbij is de inschatting dat de inkooprijzen voor deze korte termijnmarkt voordeliger zijn dan de lange termijnmarkt. Voor gas heeft OVEF 60% van

de ingeschatte behoefte ingekocht, het restant wordt later via de termijnmarkt ingekocht. De inkoopkosten van elektriciteit en gas ontwikkelen zich in lijn met eerdere inschattingen/verwachtingen die in de meerjarenbegroting zijn opgenomen. Voor 2024 wordt hetzelfde (2023) verbruik verwacht met lagere prijzen voor elektrisch en gas, waarbij wel wordt gerekend met licht stijgende kosten voor energiebelasting en netbeheer. In totaliteit wordt een 10% lager budget, ten opzichte van de herziene budgetten van 2023, voldoende geacht.

SAMENLEVING

WMO/Participatie/Jeugd

De uitdaging om onze inwoners passende ondersteuning te bieden én collectieve maatschappelijke voorzieningen te behouden is groot. Wij willen met de middelen die daarvoor beschikbaar zijn de sociale basis optimaal versterken om de transformatie een stap verder te brengen. Samen met onze partners in het voorliggend veld en de professionele zorgaanbieders willen we aan de slag om de sociale basis op orde te krijgen en te versterken. Alleen dan kunnen we onze kwetsbare inwoners voldoende en kwalitatief goede ondersteuning bieden.

Om dit op een zorgvuldige wijze te doen is in ANNO verband besloten om een Woon/Zorg en Welzijnsvisie te realiseren in 2024. Mede op basis van deze opgave is besloten de Inkoopstrategie Wmo/Participatie tot nader order on hold te zetten. Tevens is de voorgenomen doordecentralisatie Beschermd Wonen uitgesteld. Landelijke ontwikkelingen, zoals Hervormingsagenda en wellicht Toekomstscenario zullen een enorme impact hebben op de jeugdhulpketen. De financiële gevolgen hiervan voor onze gemeente zijn nog niet duidelijk. Ook de Inkoop Jeugd en bijbehorende strategie bij het SDF is vertraagd.

De discussie met het Rijk over het compenseren van gemeentelijke tekorten op het terrein van Jeugd en Wmo loopt ook in 2024 door. Het beheersen van onze Wmo-kosten is complex. Dat komt onder meer door het in 2019 in de Wmo geïmplementeerde abonnementstarief. Ook de toenemende vergrijzing, waarbij het streven is om (oudere) inwoners zo lang mogelijk thuis te laten wonen met ambulante ondersteuning, speelt hierbij een belangrijke rol.

We willen meer inzetten op preventie en het beroep op curatieve zorg verminderen. Deze beweging zetten we in gang door bij de huisartsenpraktijken en op de scholen (BO en VO) in de gemeenten Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen een gebiedsteammedewerker in te zetten. Ook het Jongerenwerk is in beide gemeenten gericht op preventie. Een aantal momenten in de week zijn de jongerenwerkers aanwezig in de scholen voor Voortgezet Onderwijs.

Een positieve ontwikkeling is dat het aantal uitkeringen nog steeds dalende is. Op dit moment is er sprake van spanning op de arbeidsmarkt waardoor in bijna alle sectoren personeelstekorten zijn. Wie kan en wil werken is aan het werk. We zien dat veel van onze inwoners die een bijstandsuitkering ontvangen helaas niet profiteren van de ruime arbeidsmarkt. Deze inwoners hebben een grote afstand tot de arbeidsmarkt, vaak door een combinatie van verschillende problemen.

Versterking Sociale basis

We willen de partijen die éénmalig subsidie hebben aangevraagd in het kader van de subsidieregeling Versterken Sociale Basis, en met wie de gemeente een langdurige subsidiërelatie heeft opgebouwd, de zekerheid te geven dat zij ook in de komende jaren hun activiteiten voor de inwoners kunnen uitvoeren. Daarom willen wij deze partijen voor de jaren 2024 - 2027 subsidie toekennen.

In deze periode gaan we met deze partijen in gesprek over de samenwerking tussen de verschillende partijen en hoe we het aanbod binnen de sociale basis zo goed mogelijk (efficiënt en effectief) kunnen inrichten. Ook wordt in deze periode een nieuwe subsidieregeling opgesteld die vanaf 2027 van kracht zal zijn.

Immigratie

De taakstelling van het Rijk om statushouders te huisvesten, is in 2023 bijna verdubbeld ten opzichte van 2022. Dit legt druk op de uitvoeringscapaciteit. We moeten meer uitkeringen verstrekken en voor meer statushouders de regie voeren op inburgering en

participatie. Mogelijk komen wij bij de Kadernota in 2024 met een verzoek om extra uitbreiding van de uitvoeringsteams.

Wij verwachten dat de taakstelling in 2024 hoger is dan de taakstelling 2023. Door deze verhoogde taakstelling wordt het steeds lastiger om tijdig voldoende woningen te vinden voor statushouders. In Achtkarspelen heeft het college daarom besloten om een doorstroomlocatie te gaan realiseren (pand Herbranda 1 in Buitenpost), om een deel van de achterstand in de taakstelling in te halen.

Ook worden er in onze gemeente in 2024, in gemeentelijke en particuliere opvang, Oekraïense ontheemden opgevangen. Hiermee voldoet de gemeente aan de verhoogde taakstelling van 1 juli 2023. In 2024 lopen een aantal overeenkomsten met locaties af, bezien moet worden of deze kunnen worden verlengd of dat gezocht moet worden naar alternatieve locaties.

MOA

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen houdt de MOA de huidige governance, waarbij het college het stichtingsbestuur vormt, tegen het licht. In de Notitie Verbonden Partijen staat dat wij jaarlijks een verbonden partij evalueren. Dit jaar evalueren we de MOA. Deze twee sporen brengen we bij elkaar. We zijn met de directie van de MOA in gesprek over de uitwerking hiervan.

BESTUUR EN DIENSTVERLENING

Organisatieontwikkeling

De kadernota heeft ons een helder inzicht gegeven in de uitdagingen waarmee onze organisatie te maken heeft. Het is een tijd waarin we voorlopig nog geconfronteerd blijven met een hoge werkdruk, veelvuldige personele wisselingen en de complicaties van een krappe arbeidsmarkt. Het is ook een tijd waarin de stabiliteit en continuïteit van onze bedrijfsvoering onder druk staat door de toenemende afhankelijkheid van externe inhuur van personeel. Voor een aantal voorzienbare onderwerpen en beleidsterreinen is hierop in de kadernota geanticipeerd. De door de raad geaccordeerde onderwerpen zijn verwerkt in deze begroting.

Terwijl we de uitdagingen op het personele vlak in goede banen proberen te leiden, komt er nog een complexe opgave bij: de ontvlechting van de werkmaatschappij 8KTD en de opbouw van twee nieuwe organisaties in Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen. Voor de ontvlechting is in september een begeleidend bureau geselecteerd. Duidelijk is dat aanvullend een significante inspanning van medewerkers van de werkmaatschappij 8KTD nodig zal zijn, zowel in termen van deskundigheid als in capaciteit. Specifiek zullen medewerkers uit het cluster Organisatie & Ontwikkeling de frontlinie vormen van dit proces. Gezien onze bestaande uitdagingen versterkt dit project de noodzaak om nog nadrukkelijker aandacht te besteden aan keuzes rondom de uitvoering van bestaand beleid: welke taken kunnen we wel of niet blijven uitvoeren en van welk niveau?

De begroting laat daarmee de onvermijdelijke spanning zien tussen het waarborgen van dagelijkse dienstverlening en de toegevoegde druk van de ontvlechting van 8KTD. In de budgetten moet rekening worden gehouden met (tijdelijke vervanging van) de expertise en capaciteit die nodig is voor dit ontvlechtingsproces en die voor een belangrijk deel uit de eigen organisatie komen.

Daarnaast blijft de nieuwe toekomst en de wijze waarop wij onze organisatie en dienstverlening naar onze gemeenschap inrichten centraal staan. Een duurzaam perspectief voor medewerkers en de noodzaak van investeringen in de huidige organisatie is daarbij van belang. In deze begroting stellen we voor om, vanwege de onzekerheid over het toekomstscenario, te investeren in extra capaciteit van medewerkers voor een periode van twee jaar. Met het ontwikkelen van de nieuwe organisatie ontstaat daarbij de benodigde keuzeruimte voor het definitief inrichten van de werkzaamheden.

Tenslotte is het essentieel op te merken dat de financiële effecten van toekomstige samenwerkingsbesluiten buiten deze begroting vallen. Zodra er meer duidelijkheid is over de richting die we inslaan, zullen we een specifiek en gedetailleerd uitvoeringsvoorstel opstellen en aan de raad voorleggen.

Mogelijke financiële gevolgen ontvlechting

Bij de behandeling van de Kadernota 2024-2027 is motie P0-M2 "Ontvlechting- en opbouwoperatie opnemen in begroting" aangenomen. De strekking van deze motie betekent dat er wordt gevraagd om in de begroting 2024 en verder een vertaling op te nemen van de benodigde uitgaven voor de ontvlechtings- en opbouwoperatie.

Bij het uitbrengen van deze begroting is dit beeld nog onvoldoende concreet, omdat nog volop gewerkt wordt aan het plan van aanpak voor ontvlechting dat eind november aan de raad wordt aangeboden. Daarnaast zullen er vanaf nu tot eind 2024 incidentele kosten worden gemaakt. Het voorstel is om dit op basis van het in de raad besproken plan van aanpak in de begrotingswijzigingen van december aan u voor te leggen. Deze incidenteel benodigde middelen worden ten laste van de Algemene Reserve gebracht.

2 BESLUITVORMING

Wij stellen u voor:

1. De begroting voor het jaar 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 vast te stellen, inclusief de per programma voorgestelde onttrekkingen aan en stortingen in reserves;
2. Kennis te nemen van het effect op de bijdrage aan de WM8KTD voor de wijzigingen waarop dit van toepassing zoals vermeld in paragraaf 1.3.2 en te besluiten geen zienswijze in te dienen voor de wijzigingen van de begroting 2024-2027 van de WM8KTD.
3. Akkoord te gaan met de uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente en de daarbij behorende bijlagen, zoals verwoord en opgenomen in de programmabegroting;
4. Akkoord te gaan met de lastenontwikkeling voor de burger, zoals opgenomen in paragraaf Lokale heffingen;
5. Akkoord te gaan met de overige uitgangspunten voor het tarievenbeleid zoals voorgesteld in paragraaf Lokale heffingen;
6. Akkoord te gaan met grondprijzenbeleid voor het jaar 2024 zoals voorgesteld in de paragraaf Grondbeleid;
7. De in paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing beschreven risico's te bevestigen.

Vastgesteld in de openbare vergadering van de gemeenteraad van 2 november 2023.

De voorzitter,

De griffier,

3 BELEIDSBEGROTING

3.1 Programmaplan

0. Bestuur en ondersteuning

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

In dit programma gaat het over de dienstverlening ter ondersteuning van onze eigen bestuursorganen, maar ook aan onze burgers, bedrijven en organisaties.

Als bestuur willen we transparant, efficiënt en integer zijn en voor onze samenleving dienstbaar, laagdrempelig, herkenbaar en aanspreekbaar.

Speerpunten in dit programma zijn een efficiënte en klantgerichte dienstverlening. Hierbij heeft de samenwerking met Achtkarspelen een belangrijke meerwaarde. Ten behoeve van deze (ambtelijke) samenwerking is het van belang dat de gemeentebesturen van beide gemeenten in hun zelfstandige rol regelmatig met elkaar in contact treden.

Voor 2024 is het interne speerpunt gericht op de organisatieontwikkeling, waarbij we in de periode tot en met 2024 volop bezig zijn met het ontvlechten van de huidige organisatie en het opbouwen van de nieuwe gemeentelijke organisatie.

Uitwerking Kadernota 2024-2027

In de Kadernota 2024-2027 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 13 juli 2023 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Gemeentelijke co-financiering EU-Leaderprogramma 2024-2027

De ANNO-gemeenten hebben bij monde van de colleges aangegeven graag deel te nemen aan een nieuw LEADER-programma in de periode 2023-2027. De komende jaren zien zij voldoende aanknopingspunten om met de opgaven in de ANNO-agenda invulling te geven aan het nieuwe programma en de lokale ontwikkelingsstrategie voor de regio.

Het LEADER-programma is een Europees subsidieprogramma gericht op financiering van projecten op het platteland, waaronder bijvoorbeeld dorpshuizen en andere initiatieven uit de mienskip. Kenmerkend is de bottom-up aanpak bij alle facetten van het programma.

Om deel te nemen aan het nieuwe LEADER-programma wordt van de gemeenten een bijdrage gevraagd als cofinanciering voor projectaanvragen in het ANNO- gebied.

N.B.

De hoogte van de cofinanciering is op dit moment nog niet geheel duidelijk, maar de verwachting is dat twee of maximaal drie gebieden in Fryslân worden aangewezen. In dit kader is het wenselijk uit te gaan van de variant waarbij het hoogste cofinancieringsbedrag wordt gevraagd, i.c. bij de aanwijzing van twee LEADER-gebieden.

Er wordt dan een bedrag van € 600.000 gevraagd als garantstelling voor het gemeentelijke gedeelte van de nationale cofinanciering*. Als we binnen het ANNO-gebied een verdeling hanteren naar rato van inwonertal, ziet de gevraagde bijdrage per gemeente er als volgt uit;

- gemeente Achtkarspelen, € 135.000
- gemeente Dantumadiel, € 92.000
- gemeente Noardeast- Fryslân, € 220.000
- gemeente Tytsjerksteradiel, € 156.000

In totaal zal € 5,6 miljoen beschikbaar komen voor het gebied. Naast de € 0,6 miljoen van de gemeenten zal de provincie € 2,2 miljoen bijdragen en de EU € 2,8 miljoen.

* *Nationale cofinanciering bestaat uit een provinciaal deel en een gemeentelijk deel.*

[Kadernota nr. 00.01]

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie Stelpost kosten ontvlechting Werkmaatschappij 8KTD

In deze begroting hebben we op verschillende plekken uitvoering gegeven aan deze motie, waarin gevraagd werd om een vertaling op te nemen van de benodigde uitgaven voor de ontvlechtings- en opbouwoperatie. Zo zien we in vogelvlucht onder organisatieontwikkeling in hoofdlijnen de stand van zaken terug. Tenslotte vindt u ook in de paragraaf Weerstandsvermogen dit onderwerp benoemd met daarin een voorlopige inschatting van de financiële consequenties. Daarnaast zullen vanaf nu tot eind 2024 incidentele kosten worden gemaakt. Het voorstel is om dit op basis van het in de raad besproken plan van aanpak in de begrotingswijzigingen van december aan u voor te leggen. Deze incidenteel benodigde middelen worden ten laste van de Algemene Reserve gebracht.

[Motie nr. P0-M2]

Overige ontwikkelingen

Begrotingen voorgaande jaren

In de verklaring van de (cijfermatige) verschillen tussen de begroting 2024 en 2023 komen afwijkingen voor die betrekking hebben onderwerpen die reeds in eerdere begrotingen zijn opgenomen. Voorbeeld hiervan is een incidentele uitgave die aangevraagd is in een voorgaande begroting en vanaf 2024 geen financieel effect meer heeft. In dit voorbeeld zorgt dit voor een positief effect op het begrotingsaldo van 2024.

In de volgende paragraaf 'Verklaring verschillen' worden deze onderwerpen gepresenteerd onder de overige beleidsrelevante ontwikkelingen.

Actualisatie wachtgeld- en pensioenlasten (ex-)bestuurders

In oktober 2021 heeft de raad besloten om in 2023 € 52.000 en in 2024 € 20.000 beschikbaar te stellen voor het actualiseren van de wachtgeld- en pensioenlasten van (ex-) bestuurders. Hierdoor is de begroting € 32.000 voordeliger ten opzichte van voorgaand jaar.

Financieel

Lasten en baten vóór stortingen in of onttrekkingen aan de reserves						
(x € 1.000)	begroting			meerjarenperspectief		
	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
Lasten	5.756	6.351	- 595	5.909	4.090	5.435
Baten	67.667	73.032	5.365	72.155	66.309	65.772
Saldo	61.910	66.681	4.770	66.246	62.219	60.337
Stortingen in of onttrekkingen aan de reserves (alle programma's)						
Saldo	2.357	3.060	703	2.141	484	310
TOTAAL	64.267	69.741	5.474	68.386	62.704	60.647

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Nieuw beleid</i>	
Gemeentelijke co-financiering EU-Leaderprogramma 2024-2017 (00.01)	-135 N
<i>Bestaand beleid</i>	
Actualisering bijdrage WM (KN 2024-2027)	-191 N
Actualisering personeelskosten	-118 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
Ontwikkelingen Algemene uitkering	5.034 V
<i>Begrotingen voorgaande jaren</i>	
Actualisatie wachtgeld- en pensioenlasten (ex-)bestuurders	32 V
Overige ontwikkelingen	
Prijsindex OZB (2,5%)	157 V
Diversen	695 V
Totaal	5.474

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Apparaatskosten	829,3	euro	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Bezetting	9,8	fte	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Externe inhuur	2,8	euro	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Formatie	9,6	fte	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

Werkmaatschappij Achtkarspelen-Tytsjerksteradiel

Vennootschap / Coöperatie

BNG Bank NV

Stedin NV

1. Veiligheid

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Veiligheid is het aanwezig zijn van orde en rust in het publieke domein en van bescherming van leven, gezondheid en goederen tegen acute en dreigende aantastingen. Onveiligheid is te omschrijven als alles wat inbreuk op veiligheid maakt. Die inbreuken kunnen zowel feitelijke aantastingen zijn, maar ook gevoelens van onveiligheid.

Het programma Veiligheid omvat alle gemeentelijke activiteiten op het gebied van handhaving van de openbare orde, bevordering van de veiligheid en activiteiten rondom de bijzondere wetten. Hieraan wordt op verschillende manieren vormgegeven door het stellen van regels, het maken van beleid, uitvoering geven aan handhaving, organisatie van de crisisbeheersing, de brandweer en de samenwerking met de politie.

Het programma Veiligheid is onderverdeeld in twee aandachtsgebieden:

Crisisbeheersing en brandweer

Hieronder valt onder andere de Veiligheidsregio Fryslân en gemeentelijke ontwikkelingen en taken op het gebied van crisisbeheersing en brandweertzorg.

Openbare orde en veiligheid

Hieronder vallen diverse gemeentelijke ontwikkelingen en taken op het gebied van openbare orde en veiligheid. Ook ontwikkelingen met betrekking tot ketenpartners als politie, Veiligheidshuis en het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) vallen hieronder.

Uitwerking Kadernota 2024-2027

In de Kadernota 2024-2027 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 13 juli 2023 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Horeca- evenementenbeleid

Het beleidstakenpakket met betrekking tot evenementen en de Alcoholwet wordt steeds uitgebreider. Dit takenpakket is gekoppeld aan de maatschappelijke en politieke urgentie op deze onderwerpen. Het is op dit moment niet mogelijk om deze taken goed in de organisatie te borgen en uit te voeren. Beleid, verordeningen en notities op deze onderwerpen zijn niet geactualiseerd en sluiten niet aan bij de maatschappelijke, politieke wensen alsmede de wettelijke kaders. Omdat wij ervoor willen zorgen dat deze taak in overeenstemming met zowel de maatschappelijke (politieke) realiteit als de actuele wetgeving, wordt uitgevoerd, stellen wij voor de formatie uit te breiden met 0,2 fte. De kosten voor gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 23.500.

De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De kosten voor deze taak bedragen € 47.000, waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 23.500, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 47.000 beschikbaar komt voor de uitvoering.

In het kader van de aanstaande organisatiewijziging als gevolg van de keuze van de raden is dit onderwerp voor 2024 en 2025 als incidenteel aangemerkt.

[Kadernota nr. 01.07]

Jurist handhaving

Er komen steeds meer bevoegdheden bij college en burgemeester terecht en daarmee komen er meer taken bij de juristen handhaving terecht. Deze uitbreiding van taken valt samen met een verdubbeling van het aantal handhavingsverzoeken dat wordt ingediend. We willen aan onze wettelijke taak voldoen voor wat betreft het oppakken van handhavingsverzoeken. Wij willen de reguliere handhavingszaken op blijven kunnen pakken. Daarnaast willen wij onze taken op het gebied van advisering richting college, raad, portefeuillehouders alsmede richting burgers blijven uitvoeren. Dit gaan wij doen door de formatie op juridische handhaving uit te breiden met 0,75 fte voor de gemeente Achtkarspelen. De kosten voor gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 84.500.

De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De totale kosten voor deze taak bedragen € 169.000 waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 84.500, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 169.000 beschikbaar komt voor de uitvoering.

In het kader van de aanstaande organisatiewijziging als gevolg van de keuze van de raden is dit onderwerp voor 2024 en 2025 als incidenteel aangemerkt.

[Kadernota nr. 01.01]

Jurist veiligheid

Er komen steeds meer bevoegdheden en taken bij de burgemeester (en in mindere mate ook bij college) terecht op het gebied van openbare orde en veiligheid. Daarnaast komen er steeds meer maatschappelijke ontwikkelingen gerelateerd aan openbare orde op ons af (boerenprotesten, Corona, Oekraïne, Bibob, ondermijning, stikstof, radicalisering etc). Deze actualiteiten vragen inzet op juridisch vlak van eenheid Veiligheid.

De BOA capaciteit is hier vorig jaar op aangepast maar de juridische capaciteit blijft achter. Wij willen voldoen aan de taken die nu bij ons liggen. Ook willen wij de burgemeester nu en in de toekomst goed adviseren en ondersteunen.

Tenslotte willen wij zware juridische klussen in de keten zelf met de juiste antenne voor openbare orde en veiligheid afwikkelen. Om te kunnen voldoen aan de uitbreiding van bevoegdheden, het beleid en de ontwikkelingen die op ons afkomen, willen wij de formatie op jurist veiligheid uit te breiden met 0,25 fte voor Achtkarspelen. De kosten voor gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 29.000.

De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De totale kosten voor deze taak bedragen € 58.000 waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 29.000, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 58.000 beschikbaar komt voor de uitvoering.

In het kader van de aanstaande organisatiewijziging als gevolg van de keuze van de raden is dit onderwerp voor 2024 en 2025 als incidenteel aangemerkt.

[Kadernota nr. 01.02]

Kwaliteitsmedewerker handhaving

Wij willen voldoen aan onze wettelijke (beleids)taak. Tevens willen wij voldoen aan de substantieel vergrote regierol richting de FUMO. De komst van de Omgevingswet vergroot de noodzaak om wel aan onze beleidsverplichtingen te voldoen.

Het aansluiten bij de wensen van college/raad en bij de maatschappelijke realiteit, wordt vergroot en is op dit moment niet haalbaar. Daarnaast kunnen wij (als geheel cluster ruimte) niet voldoen aan de Kwaliteitscriteria nu de sturing hierop eveneens binnen de rol van de kwaliteitsmedewerker belegd is. Voldoen aan de kwaliteitscriteria betreft een wettelijke taak. Tenslotte is door het vergroten van het basistakenpakket met de komst van de Omgevingswet, de regierol richting de FUMO vergoot. De FUMO voert uit maar de gemeente is verantwoordelijk en bevoegd gezag. De sturing en coördinatie hierbij is daarom belangrijk. Deze taak kan op dit moment onvoldoende worden uitgevoerd.

Om deze taken goed uit te kunnen voeren willen wij de formatie op de functie kwaliteitsmedewerker uitbreiden met 0,25 fte voor Achtkarspelen. De kosten voor gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 29.000. De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De kosten voor deze taak bedragen € 58.000 waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 29.000, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 58.000 beschikbaar komt voor de uitvoering.

[Kadernota nr. 01.06]

Overige ontwikkelingen

Begrotingen voorgaande jaren:

In de verklaring van de (cijfermatige) verschillen tussen de begroting 2024 en 2023 komen afwijkingen voor die betrekking hebben onderwerpen die reeds in eerdere begrotingen zijn opgenomen. Voorbeeld hiervan is een incidentele uitgave die aangevraagd is in een voorgaande begroting en vanaf 2024 geen financieel effect meer heeft. In dit voorbeeld zorgt dit voor een positief effect op het begrotingssaldo van 2024. In de volgende paragraaf 'Verklaring verschillen' worden deze onderwerpen gepresenteerd onder de overige beleidsrelevante ontwikkelingen.

Ombuiging; Aanpassing legestarieven & horeca en evenementenvergunningen:

In begroting 2021 is voorgenomen om de legestarieven & horeca en evenementenvergunningen kostendekkend te maken. Ten opzichte van de primitieve begroting 2023 zorgt dit in de begroting 2024 voor een verwachte hogere opbrengst van € 13.000.

Aanpassing (lagere) tarieven:

In de begroting 2023 is besloten om incidenteel de opbrengsten voor de tarieven aan te passen (te verlagen) met € 47.000. Deze wijziging is doorgevoerd om de (ongewenste) effecten van het doorvoeren van kostendekkende leges van drank- en horecavergunningen en evenementenvergunningen te voorkomen. In de begroting 2024 is hier geen rekening mee gehouden en zorgt dit, ten opzichte van de primitieve begroting 2023, voor een stijging van € 47.000.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
(x € 1.000)						
Lasten	2.391	2.380	12	2.504	2.513	2.610
Baten	8	67	60	80	80	80
Saldo	- 2.384	- 2.312	71	- 2.424	- 2.433	- 2.531

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Nieuw beleid</i>	
KN 2024-2027; Jurist veiligheid; 01.02	-4 N
KN 2024-2027; Horeca - evenementenbeleid; 01.07	-3 N
KN 2024-2027; Jurist handhaving; 01.01	-13 N
<i>Bestaand beleid</i>	
KN 2024-2027; Veiligheidsregio	-13 N
KN 2024-2027; Actualisering personeelslasten	-23 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
<i>Begrotingen voorgaande jaren</i>	
KN 2020-2023; Kadernota veiligheidsregio; 1.08	-64 N
KN 2021-2024; Veiligheidsregio Fryslân; 01.01	11 V
KN 2023-2026; Schenken onder de 18 jaar; 01.02	30 V
Mutaties bestaande ombuigingen	
8K: aanpassing legestarieven drank & horeca en evenementenvergunningen	13 V
8K: Raad 02-11-2023; Niet realiseren taakstelling digitaal toezicht	-7 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten	
Actualisatie kapitaallasten	
Actualisatie bijdrage werkmaatschappij	93 V
B 2023; (lagere) legestarieven drank & horeca en evenementenvergunningen; Raad 03-11-2022	47 V
Diversen	4 V
Totaal	71 V

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Misdrijven - Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	0,9	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Misdrijven - Geweldd misdrijven per 1.000 inwoners	2,3	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Misdrijven - Vernieling en beschadigingen (in de openbare ruimte)	2,9	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Misdrijven - Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	0,9	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Verwijzingen Halt	8,0	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling
Veiligheidsregio Fryslân

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Dit programma omvat de wijze waarop de gemeente omgaat met mobiliteit, zoals het beheer van wegen, straten en pleinen. Ook omvat dit programma verkeersmaatregelen, openbaar vervoer en parkeren. Ten aanzien van het onderdeel 'waterstaat' vallen binnen dit programma economische en recreatieve havens en de afwatering (doorgaande waterwegen). Hierbij moet worden opgemerkt dat de gemeente geen recreatieve havens in exploitatie heeft en dat de doorgaande waterwegen primair in eigendom en beheer zijn bij Wetterskip Fryslân, Provincie en/of Rijkswaterstaat.

Doelstelling van de gemeente is om een duurzame, schone en veilige leefomgeving te creëren en in stand te houden. De openbare ruimte bestaat uit verschillende onderdelen, zoals wegen, pleinen, fietspaden voetpaden en overige verhardingen.

Het onderdeel 'groen' (inclusief de sloten en vijvers) komt verder aan de orde in programma 5 Sport, cultuur en recreatie. Riolering valt onder programma 7, Volksgezondheid en milieu.

Uitwerking Kadernota 2024-2027

In de Kadernota 2024-2027 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 13 juli 2023 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Damwand haven Kootstertille

De damwand langs de haven van Kootstertille is in slechte staat en moet worden vervangen. De vervangingskosten zijn geraamd op € 200.000.

[Kadernota nr. 02.06]

Verkeersplan fietsveiligheid

Op 14 februari 2019 is het Startakkoord Plan Verkeersveiligheid (SPV) 2030 ondertekend door o.a. het Rijk, IPO en VNG. Hierin is afgesproken dat alle wegbeheerders tot een analyse komen van de verkeersveiligheidsrisico's. Deze analyse is door het college van B&W vastgesteld op 8 februari 2022 en is op 30 maart 2022 via de LIS aangeboden aan de gemeenteraad. Er is €183.000 (exclusief btw) subsidie aangevraagd en toegekend. De co-financiering vanuit de gemeente is op basis van de subsidieaanvraag € 183.000.

Per maatregel is een raming gemaakt. Het betreft nieuw beleid en sluit aan op het bestuursakkoord. Een gedeelte (€ 60.000) wordt gedekt uit reguliere onderhoudsbudgetten. De dekking in de programmabegroting 2024 bestaat uit de kapitaallasten die een jaar na de uitvoering ten laste van de exploitatie worden gebracht. Er worden de onderstaande kredieten gevraagd:

- 2024: € 56.000
- 2025: € 50.000
- 2026: € 17.000

[Kadernota nr. 02.02]

Overige ontwikkelingen

Begrotingen voorgaande jaren:

In de verklaring van de (cijfermatige) verschillen tussen de begroting 2024 en 2023 komen afwijkingen voor die betrekking hebben onderwerpen die reeds in eerdere begrotingen zijn opgenomen. Voorbeeld hiervan is een incidentele uitgave die aangevraagd is in een voorgaande begroting en vanaf 2024 geen financieel effect meer heeft. In dit voorbeeld zorgt dit voor een positief effect op het begrotingssaldo van 2024. In de volgende paragraaf 'Verklaring verschillen' worden deze onderwerpen gepresenteerd onder de overige beleidsrelevante ontwikkelingen.

Ombuigingen; Voordeel kapitaallasten 2021, 2022 en 2023:

In de begroting 2021 is als uitkomst van het ombuigingstraject een besparing van € 138.000 voor de jaren 2021, 2022 en 2023 doorgevoerd. Vanaf de begroting 2024 wordt geen rekening meer gehouden met een besparing op de kapitaallasten. Dit zorgt voor een negatieve afwijking van de primitieve begroting 2024 ten opzichte van de primitieve begroting 2023.

Actualisatie budgetten wegen:

De stijging van de kosten wordt veroorzaakt door de indexering van 1,9% van de bestaande budgetten, dit zorgt voor een stijging van de kosten van €38.000. Daarnaast zijn enkele kostenstijgingen doorgevoerd van meer dan 1,9% voor een bedrag van €51.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een sterke stijging van de kosten van strooizout. Naast deze kostenstijgingen (inflatie) is er sprake van areaaluitbreiding, dit zorgt voor een toename van de (onderhouds)kosten van €47.000.

Actualisatie gas en elektriciteit:

Voor 2024 wordt hetzelfde (2023) verbruik verwacht met lagere prijzen voor elektrisch en gas, waarbij wel wordt gerekend met licht stijgende kosten voor energiebelasting en netbeheer. In totaliteit wordt een 10% lager budget, ten opzichte van de herziene budgetten van 2023, voldoende geacht. Overigens zijn deze kosten wel (€ 89.000) hoger dan de budgetten die nu in de meerjarenraming (vanaf 2024) staan.

Financieel

(x € 1.000)	begroting			meerjarenperspectief		
	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
Lasten	5.890	6.480	- 590	6.636	6.741	6.861
Baten	429	411	- 17	438	433	433
Saldo	- 5.462	- 6.069	- 607	- 6.198	- 6.308	- 6.429

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Nieuw beleid</i>	
Verkeersplan fietsveiligheid; 02.02	0
<i>Bestaand beleid</i>	
Oever- en kadebeheer Fryslân	-22 N
Actualisering salariskosten 8K	-147 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
<i>Begrotingen voorgaande jaren</i>	
KN 2023-2026; Aanleggen voetpad korfbalsterrein Boelenslaan; 02.14	-1 N
KN 2023-2026; Nieuw verkeer- en vervoerbeleid; 02.01	30 V
KN 2021-2024; Vervangen brug Rysloane / Miedwei; 02.07	0
Mutaties bestaande ombuigingen	
B 2021-2024; Voordeel kapitaallasten 2021, 2022 en 2023; 3.35	-138 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten	
Actualisatie kapitaallasten	-106 N
Actualisatie budgetten wegen	-136 N
Actualisatie kosten gas en elektriciteit	-89 N
Diversen	2 V
Totaal	-607 N

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Vennootschap / Coöperatie

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân, OVEF

3. Economie

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Wij willen de lokale economie vitaal houden en toekomstbestendig maken. Daarbij werken wij zoveel mogelijk samen met ondernemers(verenigingen), het onderwijs en andere overheden in de regio en de provincie. Het economisch beleid van onze gemeente is gericht op:

- Het versterken van het ondernemersklimaat, om daarmee de werkgelegenheid te behouden en te vergroten;
- De regionale samenwerking zetten wij in om voor onze ondernemers voldoende kwalitatieve bedrijventerreinen beschikbaar te krijgen.
- Op economisch gebied werken we regionaal samen, via de Versnellingsagenda en ANNO pakken wij uitdagingen aan op de thema's zoals onderwijs-arbeidsmarkt en innovatie-ondernemerschap.

Wij blijven investeren in de winkelcentra.

Overige ontwikkelingen

Lagere winstverwachting bedrijventerreinen

Op basis van de geactualiseerde Meerjaren Prognose Grondexploitatie (MPG) was de verwachting we in 2024 minder winst kunnen nemen op de bouwgrondexploitatie van bedrijventerreinen ten opzichte van 2023. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat een aantal complexen zijn afgesloten en het aantal te verkopen kavels afneemt. De geraamde winst over 2023 is ongeveer € 17.000. Ten opzichte van de primitieve begroting 2023 is dit € 286.000 lager

Deelname Friese projectenmachine:

In 2021 is besloten om deel te nemen aan de Friese projectenmachine. De kosten die hiermee gemoeid zijn zijn incidenteel en daarom ten laste van de reserve gebracht voor de jaren 2022 en 2023. Vanaf 2024 is hier geen budget meer voor beschikbaar en daarom zorgt dit voor een positieve afwijking in de vergelijking tussen de begroting 2023 en 2024.

Dorpencoördinator:

De ambitie voor het aanstellen een dorpencoördinator in Achtkarspelen lag verankerd in het coalitieprogramma. Inmiddels is er een coördinator aan de slag gegaan en in deze begroting financieel verwerkt. Dit betekent dat met ingang van 2024 beide gemeenten beschikken over een dorpencoördinator en dat de bijdrage aan de Werkmaatschappij met € 93.000 wordt verhoogd.

Financieel

(x € 1.000)	begroting			meerjarenperspectief		
	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
Lasten	706	711	- 4	497	497	497
Baten	333	47	- 286	30	30	30
Saldo	- 374	- 664	- 290	- 467	- 467	- 467

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Nieuw beleid</i>	
KN 2024-2027; Actualisering bijdragen aan WM	-30 N
KN 2024-2027; Stichting Regiomarketing Toerisme	-8 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie bijdrage Werkmaatschappij	78 V
Lagere winstverwachting bedrijventerreinen	-286 N
Deelname Friese projectenmachine; Raad 27-1-2022	18 V
Dorpencoördinator	-93 N
Diversen	31 V
Totaal	-290 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Functiemenging	44,1	%	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Vestigingen (van bedrijven)	164,0	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

4. Onderwijs

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Onderwijs is de sleutel voor de ontwikkeling van een kind én van een samenleving. De Friese taal en cultuur neemt daarin een belangrijke plaats in. Een kind dat goed onderwijs krijgt, krijgt kansen voor de toekomst. Daarom heeft ieder kind recht op goed onderwijs.

Binnen het programma onderwijs worden de wettelijke verplichtingen zoals de onderwijshuisvesting, leerplicht en leerlingenvervoer uitgevoerd. Extra ambitie in de gemeente is gericht op het bieden van 'gelijke kansen', op talentontwikkeling en op het voorkomen en bestrijden van achterstanden (Kansenbeleid). Goede samenwerking met de betrokken partners is een vereiste.

Hoofdpijnen van beleid;

- In elk dorp is een basisschool
- Verrijkende initiatieven voor brede vorming en talentontwikkeling
- Behoud breed richtingenaanbod Voortgezet Onderwijs
- Versterken praktische verbindingen Onderwijs en Arbeidsmarkt
- Aanpakken van laaggeletterdheid
- Voor- en Vroegschoolse Educatie, een basisvoorziening voor ieder kind

Onderwijshuisvesting

In het eerste kwartaal wordt de nieuwbouw van de gymzaal van het Singelland in Surhuisterveen opgeleverd en wordt volop doorgegaan met de voorbereiding van het IKC in Twijzelerheide. Deze voorzieningen staan in het huidige IHP onderwijs. Het integraal huisvestingsplan dient om de vier jaar geactualiseerd te worden. Dit begrotingsjaar zal een nieuw IHP aan u worden voorgelegd.

Uitwerking Kadernota 2024-2027

In de Kadernota 2024-2027 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 13 juli 2023 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Gebiedsteam-zorg ín de school (GIS)

GIS, staat voor het Gebiedsteam in de Scholen; dit betreft een proeftuin op de samenwerking Onderwijs en Zorg; gemeente en de scholen hebben het project ondergebracht onder het Nationaal Plan Onderwijs (NPO); de proeftuin is ingericht in Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel vanuit de preventie-gedachte; door lage drempels, korte lijnen en betere samenwerking; samen zware problemen en (dure) hulpverlening voorkomen.

De scholen ervaren het project reeds positief. De ontwikkeling en resultaten van de proeftuin worden nauwlettend gevolgd, een onderzoeksrapportage volgt in het najaar 2023.

Voor het verlengen van de proeftuin in 2024 wordt uitgegaan van 54 uren per week verdeeld over 22 scholen in Achtkarspelen. Omgerekend gaat het om de inzet van 1,5 fte.

De kosten voor gemeente Achtkarspelen bedragen € 132.000 voor het jaar 2024.

[Kadernota nr. 04.02]

Overige ontwikkelingen

Nationaal Programma Onderwijs

Gemeenten ontvangen op grond van het Nationaal Plan Onderwijs in totaal € 300 miljoen. De gemeente Achtkarspelen zal in totaal € 527.000 ontvangen.

Besteding: Binnen de kaders van de regeling is gekozen voor de proeftuin Gebiedsteam-medewerkers in de School (GIS). Aan het project is een onderzoek gekoppeld waarvan we eind 2023 een rapportage ontvangen. Daarnaast zijn extra uren ingekocht bij Kearn waarmee Jongerenwerkers actief aanwezig zijn in de scholen van het Voortgezet Onderwijs. De ervaringen van beide initiatieven zijn uiterst positief. De projecten worden financieel gedekt tot 31-12-2024.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief			
	(x € 1.000)	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
Lasten		3.673	3.647	26	3.635	3.619	3.569
Baten		1.010	856	- 154	856	856	856
Saldo		- 2.663	- 2.791	- 128	- 2.780	- 2.763	- 2.713

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Bestaand beleid</i>	
Leerlingenvervoer (JoBinder)	28 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten	-85 N
Actualisatie kapitaallasten	-42 N
Actualisatie OZB onderwijshuisvesting	-4 N
Actualisatie verzekeringen onderwijshuisvesting	-17 N
Indexering overige budgetten	-8 N
Totaal	-128 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
% Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	1,7	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Absoluut verzuim	0,0	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Relatief verzuim	41,0	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

5. Sport, cultuur en recreatie

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Sport en cultuur leveren een bijdrage aan de persoonlijke ontplooiing en ontwikkeling van onze inwoners. Het vergroot de sociale samenhang en deelname aan de samenleving en draagt bij aan een goed leef- en woonklimaat. Sport en cultuur bevorderen de gezondheid en het welzijn van jong en oud. Achtkarspelen vindt het van belang dat er voldoende voorzieningen zijn, die toegankelijk zijn voor iedereen.

Meertaligheid bevordert het lerend vermogen en het zelfvertrouwen van het individu en de gemeenschap. Meertaligheid in Fryslân beschouwt Achtkarspelen als een verrijking en wil de gemeente stimuleren.

Recreatie en toerisme leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en vitaliteit van de gemeente. Recreatie en toerisme worden verder ontwikkeld, waarbij het landschap van de Noardlike Fryske Wâlden een belangrijke trekker is.

Uitwerking Kadernota 2024-2027

In de Kadernota 2024-2027 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 13 juli 2023 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Coördinator Spitkeet (2024-2025)

We willen van de Spitkeet een toekomstbestendig museum maken dat kan doorgroeien in bezoekersaantal en in educatieve functie. Ter uitvoering van de aangenomen motie tijdens de behandeling van de Kadernota verstrekken we een extra structurele subsidie van € 50.000 om de bedrijfsvoering te professionaliseren.

[Kadernota nr. 05.02]

Ekstra formaasje Frysk taalbelied

Dit jier wurdt de Nota Frysk taalbelied aktualisearre en sille de ambysjes op it mêd fan it Frysk oanskerpe wurde. Doel fan de Nota Frysk taalbelied is it kreëarjen fan rânebetingsten foar it behâld en fuortsterkjen fan de Fryske taal. Om de kommende jierren de ambysjes útfiere te kinnen, is ekstra formaasje nedich.

De kosten voor gemeente Achtkarspelen bedragen € 25.000 per jaar. In het kader van de aanstaande organisatiewijziging als gevolg van de keuze van de raden wordt dit budget voor 2024 en 2025 incidenteel aangevraagd.

[Kadernota nr. 05.04]

Uitvoering Kultuernota Ut de kûlizen

In beide gemeenten is de Kultuernota Ut de kûlizen vastgesteld. In het uitvoeringsplan van de cultuernota zijn nieuwe actiepunten opgenomen. Voor uitvoering van de structurele activiteiten, zoals een digitaal cultuurloket en het organiseren van een cultuurmarkt/-platform, is structureel extra budget (€ 7.000) nodig.

[Kadernota nr. 05.03]

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie Jild Wâldsang foar Frysktalige musicals groepen 7 en 8

Via de subsidievaststelling 2022 delen we Cultuurcentrum de Wâldsang mee dat ze de niet-gebruikte subsidie tijdens de coronaperiode niet hoeven terug te storten. In het najaar 2023 vindt een overleg plaats met Cultuurcentrum de Wâldsang over de besteding van dit bedrag.

[Motie nr. P5-M1]

Motie Meer beweegroutes in de gemeente

Meer 'beweegroutes' in de gemeente is opgenomen in het bestaande gezondheid- en sportbeleid voor de komende jaren. Het is een onderdeel vanuit de specifieke uitkering in het kader van het gezond en actief leven akkoord.

[Motie nr. P5-M3]

Overige ontwikkelingen

Begrotingen voorgaande jaren:

In de verklaring van de (cijfermatige) verschillen tussen de begroting 2024 en 2023 komen afwijkingen voor die betrekking hebben onderwerpen die reeds in eerdere begrotingen zijn opgenomen. Voorbeeld hiervan is een incidentele uitgave die aangevraagd is in een voorgaande begroting en vanaf 2024 geen financieel effect meer heeft. In dit voorbeeld zorgt dit voor een positief effect op het begrotingsaldo van 2024. In de volgende paragraaf 'Verklaring verschillen' worden deze onderwerpen gepresenteerd onder de overige beleidsrelevante ontwikkelingen.

Ombuiging; Stoppen aanleg fietspaden:

In de begroting 2021 is, in het kader van ombuigingslijn 3.19, besloten om helemaal geen nieuwe fietspaden meer aan te leggen vanaf 2021. Deze maatregel levert een structureel oplopende besparing op van de kapitaallasten. In de primitieve begroting 2024 is deze besparing € 14.000 hoger dan de besparing in de primitieve begroting 2023.

Onderhoudssubsidies voor monumenten:

In 2022 is op grond van de SIM (subsidieregeling instandhouding monumenten) een onderhoudssubsidie toegekend aan een aantal monumenten. De omvang van deze subsidie bedraagt € 22.000 per jaar over een periode van 6 jaar van 2022 tot en met 2027. Vanaf 2024 is deze opbrengst opgenomen in de (meerjarenbegroting) tot en met 2027. Ten opzichte van de primitieve begroting 2023 leidt dit tot een afwijking van €22.000.

Aanpassing onderhoudsplanning gemeentelijke gebouwen:

In de loop van 2023 is een nieuwe meerjarenonderhoudsplanning (MJOP) voor de verschillende gemeentelijke gebouwen gepresenteerd. Dit MJOP geeft een tijdsplanning en kosteninzicht voor het jaarlijks onderhoud wat via de reguliere exploitatie wordt verantwoord, het groot onderhoud wat via een onderhoudsvoorziening wordt verantwoord en van de investeringen die via de investeringskredieten worden verantwoord. Uit de herziene MJOP blijkt een voordeel van € 90.000. Dit wordt veroorzaakt doordat er minder onderhoud(-kosten) nodig is dan oorspronkelijk beoogd waardoor met name de dotatie aan de onderhoudsvoorziening is verlaagd.

De Kruidhof

In 2024 gaan we verder invulling geven aan het uitbreiden van het exploitatiemodel van De Kruidhof om extra inkomsten en bedrijvigheid te genereren. Zo is er in 2023 een nieuwe multifunctionele ruimte gerealiseerd die ook verhuurd wordt voor bijvoorbeeld workshops of opleidingen. Daarnaast zal de nieuwe kas gerealiseerd zijn voor het nieuwe seizoen.

Voor de bouw van de nieuwe loods is gekozen om dit d.m.v. een werkervaringsproject in te vullen. Dit past heel goed bij de doelstellingen van De Kruidhof om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een zinvolle werkervaring te bieden maar heeft wel als neveneffect dat de bouw van de loods langer duurt dan als we dit aan de markt hadden uitbesteed. Daardoor zullen de verwachte positieve effecten van de nieuwe loods op de exploitatie ook pas later gerealiseerd kunnen worden. Toch is ervoor gekozen om de volledige beoogde besparing op de exploitatiekosten op te nemen in de begroting voor 2024 e.v.

Voor het onderdeel 'effectievere samenwerking tussen partijen in het sociaal domein (gebiedsteams, MOA en De Kruidhof) verwijzen we u naar programma 6.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
(x € 1.000)						
Lasten	7.229	7.752	- 523	7.742	7.734	7.737
Baten	1.133	1.291	158	1.290	1.288	1.288
Saldo	- 6.096	- 6.462	- 366	- 6.451	- 6.446	- 6.449

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Nieuw beleid</i>	
KN 2024-2027; Coördinator Maatschappelijk Vastgoed; 06.12	-7 N
KN 2024-2027; Jurist veiligheid; 01.02	-2 N
KN 2024-2027; Horeca - evenementenbeleid; 01.07	-2 N
KN 2024-2027; Jurist handhaving; 01.01	-7 N
KN 2024-2027; Coördinator Spitkeet; 05.02	-50 N
KN 2024-2027; Uitvoering Kultuurnota Ut de kûlizen; 05.03	-7 N
KN 2024-2027; Ekstra formaasje Frysk taalbelied; 05.04	-3 N
Motie P7-M1 - KN2024-2027; Aansluiting bij stichting Steenbreek	-3 N
<i>Bestaand beleid</i>	
Raad 25-5-2023; BB Actualisatie bijdrage Marrekrite 2024-2027	-1 N
KN 2024-2027; BB; Actualisering salariskosten 8K	-138 N
KN 2024-2027; BB; Actualisering bijdragen aan WM	-33 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
<i>Begrotingen voorgaande jaren</i>	
KN 2020-2023 Wandel- en fietspaden; Aanleggen van fietspaden in 10 i.p.v. 5 jaar	10 V
KN 2022-2025; Impuls Spitkeet; 05.13	50 V
KN 2022-2025; Verdubbeling evenementensubsidies; Motie P5-M3	16 V
KN 2021-2024; Toekomstbestendig maken Kruidhof; 05.10	8 V
Mutaties bestaande ombuigingen	
8K Beheer; Stoppen aanleg fietspaden; 3.19	14 V
8K: Raad 02-11-2023; Niet realiseren taakstelling digitaal toezicht	-6 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten	
Actualisatie kapitaallasten	-62 N
Actualisatie bijdrage werkmaatschappij	-178 N
Onderhoudssubsidies voor monumenten	22 V
Actualisatie budgetten elektrisch en gas	-11 N
Actualisatie subsidiebudgetten welzijn	-31 N
Aanpassen onderhoudsplanung gemeentelijke gebouwen	90 V
Diversen	-41 N
Totaal	-366 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
% Niet-sporters	59,3	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

Recreatieschap Marrekrite

Stichting / Vereniging

Stichting Sportcentrum 8kspelen

6. Sociaal domein

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Dit programma is gericht op het uitvoeren van de wettelijke verantwoordelijkheid die de gemeente heeft op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie. In de praktijk betekent dit dat het Sociaal Domein een veelheid aan thema's en onderwerpen beslaat waar onze inwoners dagelijks mee te maken hebben. Er is nauwe verwevenheid met onderwerpen uit andere programma's, zoals onderwijs, sport, cultuur, welzijn en gezondheid.

Ook het onderwerp Nieuwkomers is belegd binnen het Sociaal Domein. Daarnaast is er overlap met het fysieke domein, bijvoorbeeld op het gebied van wonen, leefbaarheid en voorzieningen.

Regie

Wij willen dat inwoners zelf de regie hebben bij hun zorgvraag. Wij zetten ons ervoor in dat mensen zorg en ondersteuning ontvangen die past bij hun behoefte en mogelijkheden. Wij stellen daarbij de mens centraal en werken integraal en vanuit het principe één gezin – één plan – één contactpersoon.

Beleid

In april 2019 hebben de gemeenteraden van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel het beleidskader Sociaal Domein vastgesteld. Hierin zijn de strategische doelstellingen en uitgangspunten benoemd. Daarnaast zijn er diverse financiële maatregelen benoemd om een sluitende begroting voor het Sociaal Domein te realiseren. De maatregelen zijn nog altijd actueel. De uitdaging om de uitgaven beheersbaar te houden blijft onveranderd groot.

Belangrijke pijlers in het beleid zijn het versterken van de sociale basis, het aanscherpen (kostenbewust, methodisch en uniform werken) van de werkwijze van onze medewerkers en het herinrichten van de inkoop van zorg en ondersteuning in het Sociaal Domein. Het jaar 2024 is vooral gericht op het nader implementeren van eerdere beleidskeuzes.

Met het oog op de aanstaande ontvlechting zullen diverse beleidskeuzes in 2024 worden herzien en opnieuw worden geformuleerd, maar dan nu voor de afzonderlijke gemeenten. Ook bij het nieuw te schrijven beleid zal met de ontvlechting rekening worden gehouden.

Uitwerking Kadernota 2024-2027

In de Kadernota 2024-2027 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 13 juli 2023 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Beurtschip

Het project Beurtschip is een gezamenlijk project met de gemeente Tytsjerksteradiel en bestaat al een aantal jaren. Bij dit project bieden wij inwoners een lasopleiding aan in combinatie met het opdoen van praktijkervaring door te lassen aan een schip. Het doel van het project is om inwoners te begeleiden naar betaald werk in de metaalsector. De kans op een baan in deze sector is groot omdat er de komende jaren veel mensen uitstromen wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Op dit moment is 50% van de 200 deelnemers uitgestroomd naar regulier werk. Het project werd in de afgelopen jaren (2022- 2023) incidenteel gefinancierd.

In 2024 zetten we het project Beurtschip voort in de huidige vorm en we nemen de jaarlijkse kosten van € 158.000 per gemeente op in de begroting voor de jaren 2024, 2025 en 2026. Wij monitoren de kosten en resultaten van het project in deze periode. In de Kadernota 2027-2030 zal een voorstel worden opgenomen om het project al dan niet voort te zetten.

[Kadernota nr. 06.04]

Coördinator Maatschappelijk Vastgoed

De functie van Coördinator Maatschappelijk Vastgoed is de afgelopen jaren versnipperd over verschillende afdelingen ingevuld, met structureel te weinig uren. Dit terwijl we vraagstukken rond maatschappelijk vastgoed in samenhang willen aanpakken, met vanuit de gemeente steeds één aanspreekpunt voor de beheerders. Vanaf 2024 wordt er een 1 fte Coördinator Maatschappelijk Vastgoed aangesteld die voor beide gemeenten wordt ingezet, dus 0,5 fte per gemeente.

De kosten voor gemeente Achtkarspelen bedragen € 56.000 per jaar. In het kader van de aanstaande organisatiewijziging als gevolg van de keuze van de raden wordt dit budget voor 2024 en 2025 incidenteel aangevraagd.

[Kadernota nr. 06.12]

Digitaliseren fysiek archief Inkom en Participatie

Uit het fysieke archief van het Sociaal Domein digitaliseren we de documenten van de openstaande dossiers. Dit doen we om plaats- en tijdonafhankelijk te kunnen werken, te besparen op tijd en materialen, inwoners makkelijker toegang te geven tot hun dossiers en om informatieveiligheid (privacy) te waarborgen. De kosten voor deze digitaliseringslag bedragen € 25.000 incidenteel in 2024.

[Kadernota nr. 06.02]

Gebiedsregisseur in de huisartsenpraktijk (POH Jeugd)

We willen voor Achtkarspelen de formatie voor de gebiedsregisseur in de huisartsenpraktijk, te weten de praktijkondersteuner Jeugd (POH), uitbreiden met 1 fte en uitrollen naar alle huisartspraktijken in de gemeente. De inzet van de gebiedsregisseur is van grote meerwaarde. Deze vorm van zorg is laagdrempelig voor onze inwoners, heeft een preventief karakter, verbetert en optimaliseert de toegang tot zorg en voorkomt onnodige inzet van zwaardere zorg.

De kosten van gebiedsregisseur in de huisartsenpraktijk voor de gemeente Achtkarspelen bedragen € 102.000 per jaar. Een deel daarvan (€45.000) kan worden gefinancierd uit de beschikbare POK-middelen. Het college verwacht dat het restant van € 57.000 gefinancierd kan worden uit de te verwachten besparingen op de maatwerkvoorzieningen Jeugd als gevolg van de inzet van de POH Jeugd in de huisartsenpraktijk. In het kader van de aanstaande organisatiewijziging als gevolg van de keuze van de raden wordt dit budget voor 2024 en 2025 incidenteel aangemerkt.

[Kadernota nr. 06.08]

Uitvoeringsplan Participatiewet - Inzet jobhunter

Op basis van ons participatiebeleid willen we dat onze inwoners meedoen naar vermogen. Waar het vermogen van de inwoner 'werk' betreft maar het vinden van een baan niet zelfstandig lukt, zetten we de jobhunter in. Hiermee faciliteren we ondernemers wanneer zij een inwoner met een bijstandsuitkering in dienst willen nemen. Daarbij is de kans groot dat een groep inwoners die betaald zou kunnen werken, niet aan een baan komt. Belangrijk arbeidspotentieel gaat zo verloren en deze inwoners blijven lang bijstandsafhankelijk.

De kosten van de jobhunter voor gemeente Achtkarspelen bedragen € 56.000 per jaar. In het kader van de aanstaande organisatiewijziging als gevolg van de keuze van de raden wordt dit budget voor 2024 en 2025 incidenteel aangevraagd.

[Kadernota nr. 06.07]

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie Huishoudens met lage inkomens informeren over minima-regelingen

Medio juli 2023 is aan de ontvangers van de energietoeslag 2022 (een regeling voor huishoudens met een laag inkomen) een informatiebrief gestuurd met een overzicht en informatie over de minimaregelingen in de gemeente Achtkarspelen. Wij gaan ervan uit hiermee invulling te hebben gegeven aan de motie.

[Motie nr. P6-M2]

Overige ontwikkelingen

Jeugdhulp

Hervormingsagenda Jeugd

De Hervormingsagenda Jeugd komt voort uit de bestuurlijke afspraken tussen de VNG en het rijk. Deze is op 14 juni 2023 op de Algemene Ledenvergadering van de VNG aangenomen.

De Hervormingsagenda Jeugd heeft 2 doelen, die nadrukkelijk aan elkaar zijn gekoppeld:

1. Betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek en wanneer dit nodig is.
2. Een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.

Het rijk hoopt met deze hervormingsagenda lastenverlichting te realiseren waardoor de gemeenten minder middelen toebedeeld krijgen. De exacte bedragen en gevolgen zijn nog niet bekend.

Herinrichting beschermingsketen Jeugdzorg (Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming)

Kinderen en gezinnen moeten kunnen rekenen op bescherming en tijdige hulp en daarbij hebben we alle betrokkenen hard nodig. In de huidige jeugdbeschermingsketen (lokale teams, Veilig Thuis (VT), Gecertificeerde Instellingen (GI) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) zijn knelpunten benoemd zoals kinderen krijgen niet snel genoeg de juiste hulp, er zijn veel organisaties die werken met een gezin die onvoldoende op elkaar aansluiten en aparte schakels vormen en de achterliggende problematiek binnen het gezin krijgt te weinig aandacht. Een herziening van de Jeugdbeschermingsketen is noodzakelijk. In opdracht van de Vereniging van de Nederlandse Gemeenten (VNG) en de ministeries van Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport is "Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming" opgesteld. Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming zet de stap naar een structuur die vertrouwen ondersteunt en die de kracht van het gezin stimuleert, zodat het gezin samen met professionele ondersteuning kan werken aan het verbeteren van de thuissituatie. Dat vergt een geheel nieuwe opzet van de kind- en gezinsbescherming.

Er komt een Lokaal Team (de gebiedsteams) om kinderen, volwassenen en gezinnen heen te staan, dat hulp verleent. Mocht dat niet voldoende zijn, dan kan het Regionaal Veiligheidsteam ondersteuning bieden. Het gezin, al dan niet met kinderen, krijgt dus een vaste professional of een vast duo dat langdurig bij hen betrokken blijft. Binnen het sociaal domein behouden gemeenten de huidige verantwoordelijkheden in de zorg en ondersteuning aan inwoners en blijven de taken op het gebied van (gezondheids)zorg, participatie en zelfredzaamheid, werk en jeugdhulp (net als nu) vastgelegd in de betreffende wetten. De wetgeving met betrekking tot het Toekomstscenario is in 2025 gereed; vanaf 1 januari 2026 moeten de Lokale en regionale Teams werken. Bij SDF is een kwartiermaker Toekomstscenario benoemd voor het opzetten van het Regionale Team; de Lokale Teams zullen een lokale verantwoordelijkheid worden.

Inkoop Jeugdzorg

Het aanbestedingstraject is voor de inkoop van de specialistische jeugdhulp grotendeels afgerond. Dit betekent dat voor specialistische jeugdhulp de contracten per 1 januari 2024 ingaan. Voor wat betreft een aantal percelen zal er nog een verdieping plaatsvinden. De gevolgen hiervan zijn nog niet inzichtelijk. Door de inzet van juristen en een extern onderzoeksbureau zullen de kosten hoger worden. Daarnaast zal er met onze eigen nieuwe software en het administratief verzorgen van de nieuwe inkoop een groot beroep gedaan worden op onze personele inzet.

De Kruidhof

In 2024 geven we verder invulling aan de opdracht om 'De Kruidhof de trekpleister in de gemeente Achtkarspelen te laten zijn en ervoor te zorgen dat inwoners (weer) meedoen'. In 2023 is ervoor gekozen om de bouw van de nieuwe loods aan een werkervaringsproject te koppelen. Bij dit project bieden wij inwoners een bouw/timmeropleiding aan, waarbij zij praktijkervaring opdoen door de loods te bouwen. Opleiden voor de bouw is opleiden voor een kansberoep. De start van het project heeft langer op zich laten wachten dan verwacht, maar het project is halverwege februari 2023 gestart met 12 deelnemers.

Onderdeel van dit scenario is een effectievere samenwerking tussen partijen in het sociaal domein (gebiedsteams, MOA en De Kruidhof). We doen dit door (meer) re-integratie en participatie-dienstverlening te organiseren bij De Kruidhof en de MOA. De Kruidhof en MOA zijn de preferente partners van de gemeente in het kader re-integratie en participatie. De Gebiedsteams spelen een cruciale rol in het toeleiden van inwoners voor wie deze vorm van opleiden passend is.

Door de samenwerking MOA - De Kruidhof hoeven er minder re-integratie en participatie trajecten bij externe commerciële partijen te worden ingekocht en wordt een hogere duurzame uitstroom uit de uitkeringen gerealiseerd. In 2024 zullen we de samenwerking nog meer intensiveren, zodat we de beoogde doelstellingen kunnen halen.

Inkoop Wmo

Door een samenloop van omstandigheden is besloten de inkoop Wmo voorlopig in de koelkast te zetten. Belangrijkste aanleiding is de ontvlechting; het is verstandig om af te wachten hoe deze vorm gaat krijgen voordat er in gezamenlijkheid wordt ingekocht. Maar ook de ontwikkeling van een gezamenlijke visie op Wonen Zorg en Welzijn heeft een invloed gehad. Om ouderenzorg optimaal en efficiënt te organiseren is het nodig om op gemeenteniveau aan te sluiten bij de regionale visie ontwikkeling WZW. Dan kan de keten van ouderenzorg optimaal worden georganiseerd, waarbij de verschillende onderdelen op elkaar ingrijpen en elkaar kunnen versterken. Dit vergt voor onze gemeenten dat we even op onze handen moeten gaan zitten

Ontwikkeling tarieven Maatwerkvoorzieningen

De tarieven voor de maatwerkvoorzieningen (Jeugd, Wmo en Participatie) worden jaarlijks geïndexeerd. Uitgangspunt hierbij is het door de Nederlandse Zorgautoriteit gehanteerde prijsindexcijfer. Zij maken gebruik van de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA). Deze is (voorlopig) voor 2024 vastgesteld op 4,94%.

Visie op wonen zorg en welzijn

Het ontwikkelen van een gezamenlijke visie op deze onderwerpen door de 4 ANNO gemeenten (Dantumadeel, NoardEast, Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel). Ontstaan vanuit de constatering dat door de dubbele vergrijzing (meer ouderen die gemiddeld ook ouder worden) en afnemende beschikbaarheid van personeel we in gezamenlijkheid moeten nadenken over hoe we onze toekomstige ouderen kunnen blijven voorzien van een leefbare (woon)omgeving en ze de zorg bieden die nodig is. Onze ambitie is om de visie wat breder te trekken door ook andere doelgroepen mee te nemen (bijvoorbeeld jongeren, mensen die uit dakloosheid komen etc) en ons te focussen op preventie door in te zetten op welzijn.

GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord)

Door de rijksoverheid zijn middelen beschikbaar gesteld waarmee gemeenten een beweging kunnen gaan maken naar een gezondere toekomstige generatie. Hierbij gaat het om een groot aantal verschillende onderwerpen als (niet volledig) bewegen & cultuur, gezond gewicht, mentale gezondheid, valpreventie, verschuiven van huisartsenzorg naar welzijn en versterken van de sociale basis. De rijksoverheid verwacht van ons dat wij plannen ontwikkelen en uitrollen op deze onderdelen die bijdragen aan gezondheidsverbetering en welbevinden.

Versterking Sociale basis

We willen de partijen die éénmalig subsidie hebben aangevraagd in het kader van de subsidieregeling Versterken Sociale Basis, en met wie de gemeente een langdurige subsidiërelatie heeft opgebouwd, de zekerheid te geven dat zij ook in de komende jaren hun activiteiten voor de inwoners kunnen uitvoeren. Daarom willen wij deze partijen voor de jaren 2024 - 2027 subsidie toekennen.

In deze periode gaan we met deze partijen in gesprek over de samenwerking tussen de verschillende partijen en hoe we het aanbod binnen de sociale basis zo goed mogelijk (efficiënt en effectief) kunnen inrichten. Ook wordt in deze periode een nieuwe subsidieregeling opgesteld die vanaf 2027 van kracht zal zijn.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
<i>(x € 1.000)</i>	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
Lasten	45.681	47.358	- 1.677	46.927	46.639	46.310
Baten	11.599	11.616	16	11.616	11.602	11.602
Saldo	- 34.082	- 35.742	- 1.660	- 35.311	- 35.037	- 34.708

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Nieuw beleid</i>	
Beurtschip (06.04)	-158 N
Coördinator Maatschappelijk Vastgoed (06.12)	-56 N
Digitaliseren fysiek archief Inkomen en Participatie (06.02)	-25 N
Gebiedsregisseur in de huisartsenpraktijk POH (06.08)	-57 N
Gebiedsregisseur ten laste van budget maatwerkvoorzieningen Jeugd (06.08)	57 V
Uitvoeringsplan Participatiewet - Inzet Jobhunter (06.07)	-51 N
Gebiedsteam - Zorg in de school GIS (04.02)	-132 N
<i>Bestaand beleid</i>	
Effect CAO ontwikkeling Wmo maatwerkvoorzieningen 2023	-125 N
Indexering budgetten Participatie en uitvoering WSW	-507 N
Wmo-vervoer JoBinder (loon- en prijsontwikkeling)	-144 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
<i>Begrotingen voorgaande jaren</i>	
Hervormingsagenda Jeugd (Begroting 2022)	83 V
Beurtschip (vrijval incidentele middelen Begroting 2022)	144 V
Sociale Basis (vrijval incidentele middelen Begroting 2023)	221 V
Verhoging bijdrage VSB	126 N
Mutaties bestaande ombuigingen	
Reductie formatie Gebiedsteams per 2024	414 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten	-45 N
Actualisatie kapitaallasten	-3 N
Jeugdzorg - Indexatie maatwerkvoorzieningen	-461 N
Wmo - Indexatie maatwerkvoorzieningen	-545 N
Wmo - Actualisatie raming eigen bijdragen	14 V
Minimaregelingen - Indexatie	-45 N
Sociale werkvoorzieningen (actualisatie aantallen en prijs)	-69 N
Reservering taakmutaties algemene uitkering (komt van programma 0)	-108 N
Sociale Basis - Indexatie subsidies	-14 N
Welzijnsgebouwen - Actualisatie (voorziening) onderhoudskosten	50 V
Diversen	28 V
Totaal	-1.660 N

Indicatoren

Begroting 2024-2027

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	4,0	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	3,0	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Banen	557,5	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Cliënten met een maatwerkarrangement	680,0	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met delict voor rechter	1,0	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met jeugdbescherming	1,4	%	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met jeugdhulp	12,8	%	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met jeugdreclassering	1,4	%	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Lopende re-integratievoorzieningen	598,0	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Netto arbeidsparticipatie	72,2	%	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Personen met een bijstandsuitkering	365,9	aantal	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Centrumregeling

Sociaal Domein Fryslân

Gemeenschappelijke regeling

Sociale Werkvoorziening Fryslân

Gemeenschappelijke regeling (licht)

Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân

Stichting / Vereniging

Stichting MOA

7. Volksgezondheid en milieu

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Volksgezondheid

Begin 2022 is de nieuwe gezondheidsnota 'Tegearre sùn fiele' vastgesteld. Hierin staat beschreven op welke manier wij de gezondheid van inwoners de komende 6 jaar willen stimuleren. Dit willen we doen vanuit het gedachtegoed van positieve gezondheid. Samen met inwoners en organisaties dragen we bij aan bewustwording en een gezonde omgeving. We richten ons op factoren die de gezondheid beïnvloeden en gezondheidsverschillen verkleinen en bieden ruimte aan preventie en nieuwe, lokale, initiatieven.

Riolering

Het doel is om de gemeente op een adequate manier te ontdoen van afvalwater en wateroverlast te beperken. Dit gebeurt door uitvoering te geven aan het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP), onder andere door de aanleg van regenwaterstructuren. Achtkarspelen voldoet aan wettelijke zorgplichten zoals vastgelegd in de Wet Milieubeheer en de Waterwet. Hierbij is doelmatig beheer het streven: kwaliteit vergroten tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Verstening van tuinen en groen bij openbare gebouwen moet worden beperkt en ontmoedigd omdat dit een negatief effect op afwatering heeft.

Afval

Wij blijven inzetten op een verdere verbetering van het afvalscheidingspercentage en het terugdringen van het aantal kilo's huishoudelijk restafval. Hiervoor wordt ingezet op communicatie en facilitering om afval op juiste wijze te scheiden en aan te bieden. Het aantal deelstromen dat op de milieustraat wordt verder uitgebreid.

Milieubeheer

Met de komst van de Omgevingswet, zoals deze na verwachting per 1 januari 2023 dan eindelijk daadwerkelijk inwerking zal treden, gaat er voor de milieutaken veel veranderen. Er komt ruimte om binnen een bepaalde bandbreedte af te wijken van de huidige milieuregels en er wordt ingezet op nieuwe instrumenten. Een grote uitdaging - waarbij extra inspanning moet worden geleverd - ligt bij de onderwerpen "externe veiligheid" en "geluid". Voor externe veiligheid wordt een switch gemaakt van risicocontouren naar aandachtsgebieden, en voor geluid worden de Basisgeluidsemissie (BGE) geïntroduceerd.

Stikstof

Tot voorkort was het onderdeel stikstof in de gemeente Achtkarspelen niet specifiek benoemd in de begroting. Vanwege de ontwikkelingen en onzekerheden in het stikstofdossier wordt hier in deze begroting wel een paragraaf aan gewijd.

Op 10 juni 2022 is door minister van der Wal – Zeggelink (Natuur en Stikstof) en voormalig minister Staghouwer (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) de Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied aangeboden aan de Tweede Kamer. In deze startnotitie zijn richtinggevende stikstofdoelen opgenomen. In 2023 zullen de gepresenteerde richtinggevende doelen, per gebied, door lokale overheden – waarbij de provincies het bevoegd gezag zijn - nadere worden uitgewerkt tot gebiedsplannen. De onzekerheid over de vorm van deze uitwerking, en daarmee ook het effect hiervan op onze gemeente, is op dit moment groot.

Wij verwachten dat het stikstofdossier zowel in 2023 als in de navolgende jaren een blijvende invloed zal hebben op onze werkzaamheden. Niet alleen door bovenstaande maar ook omdat er nog een groot aantal punten met betrekking tot stikstof ter beoordeling bij de Raad van State liggen. Er dient onder andere nog uitspraak te worden gedaan over het wel of niet mogen uitzonderen van de bouwfase (zoals opgenomen in Wet stikstofreductie en natuurverbetering), de bruikbaarheid van het huidige rekenmodel en de invloed van beweiden en bemesten.

Duurzaamheid

In 2021 zijn zowel de Duurzaamheidsagenda als de Transitie Visie Warmte vastgesteld. De komende jaren zal de uitvoering hiervan een groot beroep doen op de gemeente, haar inwoners en de bedrijven en instellingen. In 2024 vindt een eerste evaluatie van de Duurzaamheidsagenda plaats.

Uitwerking Kadernota 2024-2027

In de Kadernota 2024-2027 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 13 juli 2023 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Formatie stikstof

In de begroting van 2022 is voor 2 jaar formatie voor stikstof/milieubeleid beschikbaar gesteld. Het stikstofdossier zal ook voor 2024 en de navolgende jaren blijvend een grote invloed hebben op onze taken. Onze overheid lijkt drastisch in te zetten op een vergaande sanering. Dat betekent ook dat voor projecten in onze gemeente de milieukundige beoordeling/inpassing een groot punt van aandacht zal blijven.

Provinciaal wordt ingezet op gebiedsgericht beleid waarbij aansluiting nodig is om op te komen voor onze belangen en de uitwerking voor ons grondgebied te bewerkstelligen. De taak is een vast onderdeel geworden van de uit te voeren werkzaamheden.

Om de uitvoering te kunnen borgen is in totaal (0,3 fte per gemeente) 0,6 fte voor deze taak nodig.

De kosten voor gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 36.000. De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De totale kosten voor deze taak bedragen € 72.000, waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 36.000, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 72.000 beschikbaar komt voor de uitvoering.

In het kader van de aanstaande organisatiewijziging als gevolg van de keuze van de raden is dit onderwerp voor 2024 en 2025 als incidenteel aangemerkt.

[Kadernota nr. 07.02]

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie Aansluiting bij stichting Steenbreek

Er is contact geweest met de Stichting Steenbreek en er heeft een kennismakingsgesprek plaatsgevonden. De doelstellingen van Stichting Steenbreek komen op veel fronten overeen met de doelstellingen die de gemeente Achtkarspelen in 2019, met de organisatie Silence of the Bees, in het zogenaamde bijenpact heeft afgesproken.

Zo is één van de doelstellingen van Steenbreek het vergroenen van de leefomgeving. In dit bijenpact is afgesproken dat we (sociale) groene netwerken en kleinschalige groene initiatieven versterken en verbinden. De gemeente werkt aan deze doelstellingen door biodiverse en klimaatadaptieve maatregelen te nemen. Ook werken Silence of the Bees en Stichting Steenbreek in Fryslân nauw samen als het gaat om het organiseren van kennisbijeenkomsten; hier sluit Achtkarspelen regelmatig bij aan.

Met het aansluiten bij Steenbreek maken we het netwerk van deze stichting in Fryslân meer sluitend. Het abonnementsgeld, dat aan het lidmaatschap van Steenbreek is verbonden, bedraagt € 2.575,- per jaar. Wanneer er extra vergroeningsacties (dus boven op de maatregelen die we al doen) uitgevoerd moeten worden, komen deze kosten daar nog bij. Deze kosten zijn afhankelijk van de betreffende acties en hiervoor zal, wanneer dat aan de orde is, separaat budget en mankracht moeten worden vrijgemaakt.

[Motie nr. P7-M1]

Motie Medewerking verlenen aan initiatieven voor natuurbegraafplaats

Tijdens de Raadsvergadering van 13 juli 2023 is er een motie aangenomen om medewerking te verlenen aan initiatieven voor natuurbegraafplaatsen. Het is bij de Raad gebleken dat er vraag is naar natuurbegraven en ook dat de vraag toeneemt. Daarom wil de Raad de initiatiefnemers die hier een plek voor zoeken in Achtkarspelen ondersteunen om de plannen mogelijk te maken. De dichtstbijzijnde is in Nieuwehorne en er is er één in Sondel. Dat is het wat Fryslân betreft. Vanwege de vegetatierijkdom, natuurwaarde en vrij van menselijk ingrijpen heeft dit voor veel mensen een grote waarde. Er wordt van de gemeente niet meer gevraagd dan faciliteren. Het is een initiatief van onderop. En het is een wettelijke taak van de gemeente om voor voldoende mogelijkheden tot begraven te zorgen. Dergelijke initiatieven kunnen bij de gemeente worden ingediend. Een natuurbegraafplaats zal vaak bij recht niet passen in het bestemmingsplan. De gemeente beoordeelt dan of het plan voldoet aan een goede ruimtelijke ordening. Het plan wordt tevens getoetst aan het ruimtelijk beleid van de gemeente en van overige overheidsinstanties, zoals het Rijk, de provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân. Aan de hand van verschillende omgevingsaspecten wordt bekeken of het plan uitvoerbaar is.

[Motie nr. P7-M2]

Motie Zonedaken op openbare parkeerterreinen

In de motie zonedaken op openbare parkeerterreinen roept de raad het college op om aan de slag te gaan met het realiseren van zonedaken op openbare parkeerterreinen.

We zijn op dit moment bezig om in Surhuisterveen te kijken naar de mogelijkheden voor het overkappen van de parkeerterreinen aldaar. Dit gebeurt in samenwerking met de lokale ondernemersvereniging en een projectontwikkelaar. Daarnaast zijn we intern met de afdeling Beheer aan het onderzoeken of we als gemeente zelf ook parkeerterreinen kunnen gaan overkappen met zonnepanelen. Het neemt echter de nodige voorbereidingstijd voordat er daadwerkelijk een zonedak kan worden gerealiseerd.

[Motie nr. P7-M3]

Overige ontwikkelingen

Begrotingen voorgaande jaren:

In de verklaring van de (cijfermatige) verschillen tussen de begroting 2024 en 2023 komen afwijkingen voor die betrekking hebben onderwerpen die reeds in eerdere begrotingen zijn opgenomen. Voorbeeld hiervan is een incidentele uitgave die aangevraagd is in een voorgaande begroting en vanaf 2024 geen financieel effect meer heeft. In dit voorbeeld zorgt dit voor een positief effect op het begrotingssaldo van 2024. In de volgende paragraaf 'Verklaring verschillen' worden deze onderwerpen gepresenteerd onder de overige beleidsrelevante ontwikkelingen.

Afvalstoffenheffing en Rioolheffing

Voor een nadere toelichting op de afvalstoffenheffing en rioolheffing verwijzen wij naar de paragraaf Lokale Heffingen.

Fumo; extra bijdrage 2024:

De FUMO heeft via de begrotingswijziging 2024 de impact van de Omgevingswet in kaart gebracht. De Omgevingswet treedt naar verwachting per 1 januari 2024 in werking. Door de Omgevingswet vindt er een verschuiving van taken plaats van de gemeente naar de FUMO, dit leidt tot een verhoging van de bijdrage richting de FUMO. In deze begroting is de meest recente (gewijzigde) begroting van de Fumo zoals die in de raadsvergadering van Oktober 2023 is behandeld, verwerkt.

Financieel

(x € 1.000)	begroting			meerjarenperspectief		
	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
Lasten	8.102	8.027	75	8.087	8.132	8.507
Baten	7.553	7.065	- 488	7.126	7.131	7.463
Saldo	- 549	- 961	- 412	- 961	- 1.001	- 1.045

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Nieuw beleid</i>	
KN 2024-2027; Jurist veiligheid; 01.02	-7 N
KN 2024-2027; Horeca - evenementenbeleid; 01.07	-6 N
KN 2024-2027; Jurist handhaving; 01.01	-22 N
KN 2024-2027; Formatie Stikstof; 07.02	-30 N
<i>Bestaand beleid</i>	
KN 2024-2027; Raad 22-06-2023; Kwaliteitsmedewerker FUMO 0,25 fte	-29 N
KN 2024-2027: Actualisering salariskosten 8K	-35 N
KN 2024-2027; FUMO	-210 N
KN 2024-2027; Veiligheidsregio	-46 N
8K: KN 2024-2027; Actualisering personeelslasten	-68 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
<i>Begrotingen voorgaande jaren</i>	
KN 2020-2023; Veiligheidsregio Raadsbesluit 16-5-19 punt 11; 1.08	-34 N
KN 2021-2024; Veiligheidsregio Fryslân; 01.01	9 V
KN 2022-2025; Uitbreiding ondersteuning gaswinningsdossier; 07.08	33 V
KN 2022-2025; Formatie gemeentelijk beleid op het vlak van Milieu; 07.10	18 V
KN 2023-2026; Voortzetten Energiecoaching; Motie P7-M1	7 V
Mutaties bestaande ombuigingen	
8K Ruimte; Geen serviceverlening Vergunningen; 2.22	-3 N
8K: Raad 02-11-2023; Niet realiseren taakstelling digitaal toezicht	-18 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie kapitaallasten	-6 N
Actualisatie bijdrage werkmaatschappij	9 V
Actualisatie riolering	91 V
Actualisatie afval	-28 N
FUMO; extra bijdrage 2024	-47 N
Diversen	10 V
Totaal	-412 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Hernieuwbare elektriciteit	23,3	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Omvang huishoudelijk restafval	217,0	kg	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)

Vennootschap / Coöperatie

N.V. Fryslân Miljeu (handelsnaam Omrin)

Afvalsturing Friesland N.V. (handelsnaam Omrin)

8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

De inwerkingtreding van de Omgevingswet staat gepland op 1 januari 2024. De regels voor de omgeving waar we wonen, werken en recreëren worden in deze wet samengevoegd en vereenvoudigd. Het biedt meer ruimte voor maatwerk en initiatief en leidt tot betere en snellere besluitvorming. In dit jaar werken we verder aan de implementatie van de Omgevingswet in onze organisatie.

Uitwerking Kadernota 2024-2027

In de Kadernota 2024-2027 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 13 juli 2023 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Beleid op verhuur van panden

De gemeente verhuurt meerdere panden aan zowel maatschappelijke als commerciële organisaties. Om aan de Wet Markt en Overheid dient de gemeente minimaal kostendekkend te verhuren. Momenteel gebeurt dit niet altijd en wordt de huurprijs op verschillende manieren bepaald.

Beleid is nodig voor een transparante en uniforme huurprijsbepaling waarmee de gemeente voldoet aan de wettelijke vereisten. De kosten hiervoor zijn eenmalig € 15.000.

Door dit beleid samen met de gemeente Tytsjerksteradiel op te stellen kunnen de kosten worden verdeeld waardoor deze op € 7.500 uitkomen. Dit onderwerp classificeren wij als incidenteel.

Voor incidentele lasten hanteren we de lijn, dat deze ten laste van de Algemene Reserve worden gebracht.

Overige ontwikkelingen

Begrotingen voorgaande jaren:

In de verklaring van de (cijfermatige) verschillen tussen de begroting 2024 en 2023 komen afwijkingen voor die betrekking hebben onderwerpen die reeds in eerdere begrotingen zijn opgenomen. Voorbeeld hiervan is een incidentele uitgave die aangevraagd is in een voorgaande begroting en vanaf 2024 geen financieel effect meer heeft. In dit voorbeeld zorgt dit voor een positief effect op het begrotingsaldo van 2024. In de volgende paragraaf 'Verklaring verschillen' worden deze onderwerpen gepresenteerd onder de overige beleidsrelevante ontwikkelingen.

Implementatie Omgevingswet:

In mei 2020 is besloten om middelen te reserveren voor de implementatie van de Omgevingswet. Voor het jaar 2023 is € 153.250 beschikbaar gesteld. Vanaf 2024 zijn geen middelen meer beschikbaar gesteld waardoor het positieve verschil van € 153.250 ontstaat tussen de primitieve begroting 2024 en de primitieve begroting van 2023.

Structurele invulling en aanvulling budget functioneel beheer DSO:

In de raad van mei 2020 is voor de jaren 2020-2023 geld beschikbaar gesteld voor het implementatietraject Omgevingswet (zie ook 8K raad 28-5-2020 Omgevingswet). Voor de jaren 2022 en 2023 zijn de kosten voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ten laste gebracht van het beschikbare budget voor de implementatie van de Omgevingswet in programma 8. Vanaf 2024 is hier geen budget meer voor en worden de kosten van € 6.000 ten laste van het resultaat gebracht.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
(x € 1.000)						
Lasten	2.515	2.693	- 178	2.680	2.626	2.626
Baten	803	782	- 21	782	782	782
Saldo	- 1.711	- 1.911	- 200	- 1.898	- 1.844	- 1.844

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Nieuw beleid</i>	
KN 2024-2027; Jurist veiligheid; 01.02	-10 N
KN 2024-2027; Horeca - evenementenbeleid; 01.07	-8 N
KN 2024-2027; Jurist handhaving; 01.01	-29 N
KN 2024-2027; Beleid op verhuur van panden; 08.02	-15 N
KN 2024-2027 en Raad 25-05-2023: BB; Organisatieplan Ruimte	-391 N
<i>Bestaand beleid</i>	
8K: KN 2024-2027; BB Actualisering personeelslasten	-219 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
<i>Begrotingen voorgaande jaren</i>	
8K: KN 2022-2025; Uitvoering woningbouwprogramma; 08.05	200 V
8K: KN 2023-2026; Omzetting van het dashboard (digitalisering) Liberaux; 00.04.18	4 V
Mutaties bestaande ombuigingen	
8K: Raad 02-11-2023; Niet realiseren taakstelling digitaal toezicht	-30 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie kapitaallasten	1 V
Actualisatie bijdrage werkmaatschappij	216 V
8K raad 28-5-2020 Omgevingswet	153 V
Raad 04-11-2021; Structurele invulling en aanvulling budget functioneel beheer DSO	-66 N
Diversen	-6 N
Totaal	-200 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Demografische druk	80,5	%	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	837,0	euro	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	950,0	euro	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Gemiddelde WOZ-waarde	256,0	euro	(2023)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Nieuw gebouwde woningen	3,1	aantal	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling
 Welstandscommissie Hûs en Hiem

Overhead

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

We willen een zo efficiënt en effectief mogelijke bedrijfsvoering, die past bij tegenwoordige ontwikkelingen. Met een focus gericht op de (middel)lange termijn, waardoor de programma's kunnen worden uitgevoerd en de maatschappelijke doelstellingen daarbinnen kunnen worden gerealiseerd. En een, binnen de beschikbaar gestelde middelen, zo optimaal mogelijke dienstverlening aan de burgers met een zo efficiënt mogelijke ondersteuning van het bestuur.

In de Kadernota 2024 - 2027 is beschreven wat we willen bereiken vanaf 2024 en hoe we dat willen gaan doen. Deze onderwerpen worden hieronder nader toegelicht.

Uitwerking Kadernota 2024-2027

In de Kadernota 2024-2027 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 14 juli 2023 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Financiën - AOIB en Senior Financieel Adviseur

Administratieve Organisatie & Interne Beheersing, AOIB

De inrichting van de procesorganisatie binnen de gemeenten is niet op het vereiste niveau. Er is hoge urgentie om hierin adequaat te voorzien. Het niet inrichten van AOIB leidt tot onaanvaardbare risico's (organisatievereisten en regelgeving) en kwetsbaarheden in de uitvoering van werkzaamheden (efficiency en effectiviteit). Dit wordt versterkt door het hoge personeelsverloop. Voorgesteld wordt voor 2024 en 2025 (incidenteel) 2,5 fte aan formatieruimte beschikbaar te stellen voor het opzetten, inrichten en werkzaam houden van de werkzaamheden AOIB binnen de Werkmaatschappij. Hiervan draagt onze gemeente voor 1,25 fte bij.

Senior Financieel Adviseur

Voor de periode 2020 t/m 2023 heeft de raad incidenteel budget beschikbaar gesteld voor een extra (tweede) Senior Financieel Adviseur. De dekking voor deze functie loopt eind 2023 af. Ondanks en los van het organisatievraagstuk wat momenteel speelt, geldt dat adequate kennis en achtervang op de seniorpositie noodzakelijk is om de continuïteit en kwaliteit van de werkzaamheden in de Planning & Control-cyclus te garanderen. De huidige taakomvang en het samenhangende advies- en activiteitsniveau kan niet door één adviseur worden opgevangen. Voorgesteld is de eerder toegekende (extra) formatieruimte van 1,0 fte voor een Senior Financieel Adviseur binnen de Werkmaatschappij vooralsnog beschikbaar te houden voor een periode van twee jaar. Hiervan draagt onze gemeente voor 0,5 fte bij.

Het totale bedrag voor beide onderwerpen gezamenlijk wordt voor de gemeente Achtkarspelen begroot op € 201.000. De taak wordt voor zowel Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De totale kosten voor deze taak bedragen € 402.000, waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 201.000, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 402.000 beschikbaar komt. In het kader van de aanstaande organisatiewijziging als gevolg van de keuze van de raden is dit onderwerp voor 2024 en 2025 als incidenteel aangemerkt. De incidentele lasten komen ten laste van de Algemene Reserve.

[Kadernota nr. 00.04.51]

HRM - Strategische ondersteuning en advisering

Het team HRM levert naast de reguliere dienstverlening ook advisering op diverse (door)ontwikkelingen binnen de organisatie. In de afgelopen jaren heeft het team continue vol onder druk gestaan en met het oog op de toekomstige ontwikkelingen van de Werkmaatschappij zal deze druk de aankomende tijd alleen nog maar toenemen.

In het afgelopen jaar zijn 80 medewerkers uitgestroomd en in 2023 wordt dit aantal zeker weer gehaald. Daarnaast leent de organisatie op dit moment 137 medewerkers in die tijdelijk worden ingezet op structurele werkzaamheden en functies, omwille van schaarste en het gegeven dat wij medewerkers nog niet goed kunnen vinden om vast in dienst te houden. In de aankomende jaren tot 2030 stroomt 25% van het personeel vanwege het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd uit. Dit in combinatie met de steeds krappere arbeidsmarkt is het noodzakelijk dat een arbeidsstrategie ontwikkeld wordt en er specifieke kennis en ervaring op het gebied van werving en selectie binnengehaald wordt.

De twee recent benoemde speerpunten 'actieve arbeidsmarktbenadering en instroom medewerkers' en het 'binden en boeien' van medewerkers vergen een investering om vervolgens mensen en kennis te kunnen behouden en kosten van inleen te verlagen.

Ook de verdere opbouw, de wettelijke zorg voor de veiligheid en gezondheid van medewerkers, van het Arbo- en preventiebeleid (inclusief BHV) moet verder vormgegeven en vervolgens goed geborgd worden. Maar vanwege gebrek aan voldoende capaciteit liggen op dit moment de verdere ontwikkeling en opvolging van het Arbo- en preventiebeleid en de BHV vrijwel geheel stil.

Met de huidige bezetting (inclusief tijdelijke uitbreidingen) -waarvan nagenoeg de helft van de teamleden net ruim een half jaar binnen is - kunnen de hoogstnoodzakelijke basistaken worden uitgevoerd. Om strategisch advies, ondersteuning en uitwerking te kunnen (blijven) geven in de dagelijkse werkzaamheden en aan organisatiespeerpunten als SPP, Duurzame inzetbaarheid, Organisatieontwikkeling, Arbeidsomstandigheden etc. is uitbreiding noodzakelijk. Zeker met de ontvlechting die van HRM veel (50% extra) inzet gaat vergen.

Om bovenstaande te kunnen realiseren is de volgende uitbreiding van de capaciteit noodzakelijk.

Senior adviseur HRM

Uitbreiding van 1,11 fte Senior-adviseur HRM om de huidige reguliere dienstverlening en advisering op diverse (door)ontwikkelingen en uitdagingen op een goede wijze te kunnen continueren en diverse noodzakelijke beleidsterreinen, die moeten worden geactualiseerd en ontwikkeld, te kunnen uitvoeren.

HR Medewerker

Uitbreiding van 1,89 fte HR-medewerker om de huidige reguliere dienstverlening en ondersteuning bij diverse (door- en beleids)ontwikkelingen en uitdagingen op een goede wijze te kunnen continueren.

Recruitment

- Uitbreiding (1 jaar) van 1,0 fte Arbeidsmarkt strateeg
- Uitbreiding van 1,0 fte Recruiter (in dienst) en
- Uitbreiding van 1,0 fte Recruitmentmedewerker (in dienst).

Met inzet van recruitment wordt het mogelijk gemaakt om een arbeidsmarktstrategie en 'wervingstaal' te ontwikkelen en wordt er specifieke kennis en ervaring op het gebied van werving en selectie binnengehaald. Het wordt dan mogelijk om de aankomende jaren goed personeel te zoeken en te vinden en worden daarmee de steeds moeilijker vervulbare vacatures vervuld.

Tevens kunnen we hierdoor het aantal inleenovereenkomsten verlagen en meer medewerkers vast aan ons binden en kennis borgen.

Als we dit niet doen stagneert de verdere noodzakelijke professionalisering van het team HRM.

Dit heeft mogelijk gevolgen voor de dienstverlening aan inwoners van de gemeente: uitvoering van bepaalde taken kan niet meer vanwege onvoldoende capaciteit. Verder kan er sprake zijn van een toename (in plaats van afname) van inhuur en de daarmee gepaarde kosten.

[Kadernota nr. 00.04.50]

I&A - Applicaties naar cloud

We willen de continuïteit van de applicaties garanderen en om dit te realiseren brengen we waar mogelijk applicaties naar de cloud. Voor een drietal applicaties, nl. Belastingen, Burgerzaken en Vergunningen en Handhaving is dit nu noodzakelijk aangezien het huidige platform aanzienlijke tekortkomingen en continuïteitsrisico's op het gebied van gebruiksvriendelijkheid, performance en functionaliteit heeft.

De kosten voor gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 30.000. De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De kosten voor deze taak bedragen € 60.000, waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 30.000, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 60.000 beschikbaar komt voor de uitvoering.

[Kadernota nr. 00.04.24]

I&A - Continuïteit en kwaliteit van informatievoorziening

Met het toenemende belang van digitalisering is er ook grote druk op onze afdeling Informatisering & Automatisering gekomen. Voor een goede bedrijfsvoering en dienstverlening aan onze inwoners is het cruciaal dat er op een aantal vitale functies versterking komt. Dit maakt het mogelijk om de basis dienstverlening zoals het hebben van een adequate helpdesk in stand te houden en uit te breiden en te zorgen dat belangrijke ontwikkelingen en vernieuwingen doorgevoerd kunnen worden. Hierbij moet gedacht worden aan het waarborgen van continuïteit van onze diensten, het zorgen dat gegevens en systemen veilig zijn en blijven, vervanging van softwarepakketten waar het contract van afloopt en het voldoen aan steeds scherpere regelgeving.

Om de capaciteit binnen I&A van een kritiek naar passend niveau te brengen is invulling c.q. uitbreiding van onderstaande functies noodzakelijk.

Het gaat om een uitzetting van 11,5 fte voor uitvoering binnen de Werkmaatschappij. Hiervan komt 5,75 fte voor rekening van onze gemeente.

- Systeembeheer (1,5 fte)
- Helpdesk (0,75 fte)
- Functioneel beheer (0,5 fte)
- Informatieadvies (1 fte)
- Projectleiders ICT (1 fte)
- Business Intelligence (BI) functionarissen (1 fte)

De kosten voor gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 638.000 per jaar. De taken worden zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De kosten voor deze taak bedragen € 1.276.000, waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 638.000, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 1.276.000 beschikbaar komt voor de uitvoering.

[Kadernota nr. 00.04.52]

I&A - Sociaal Intranet applicatie

Ons intranet is ruim 10 jaar oud, is statisch en wordt als onoverzichtelijk ervaren. Daarnaast voldoet het niet aan de eisen van informatieveiligheid. Een goede onderlinge communicatie, gericht op verbinden van afdelingen en collega's op een eigentijdse wijze, draagt bij aan betrokkenheid en werkplezier. Een eigentijds sociaal intranet bevordert de onderlinge interactie, kennisdeling en samenwerking binnen onze sterk gegroeide en divers gehuisveste organisatie. Zeker in een tijd waarin veel onzekerheid heerst over de organisatorische ontwikkelingen en medewerkers het risico lopen dat ze zich ontheemd gaan voelen. Dit laatste komt met regelmaat naar voren bij exitgesprekken. We gaan daarom een applicatie aanschaffen en inrichten die de functionaliteit bezit om te voorzien in de onderlinge interactie, kennisdeling en samenwerking en die de informatieveiligheid goed kan waarborgen.

De kosten voor gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 15.000 structureel en € 20.000 incidenteel. De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De kosten voor deze taak bedragen € 30.000 structureel en € 40.000 incidenteel, waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 15.000 structureel en € 20.000 incidenteel, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 30.000 structureel en € 40.000 incidenteel beschikbaar komt voor de uitvoering.

De incidentele kosten voor 2024 van € 20.000 classificeren wij als incidenteel. Voor incidentele lasten hanteren we de lijn, dat deze ten laste van de Algemene Reserve worden gebracht.

[Kadernota nr. 00.04.25]

I&A - Structureel maken thuiswerkvoorzieningen ICT

Er is voor gekozen om binnen het hybride werken thuiswerken mogelijk te maken in onze organisatie. Dat betekent dat de werkplekken ook thuis moeten voldoen aan de Arbo-eisen. Daartoe worden onder meer beeldschermen verstrekt.

De verwachting is dat er 500 medewerkers in aanmerking komen voor een thuiswerkplek. Dit betekent dat er € 125.000 benodigd is voor het beschikbaar stellen van beeldschermen, uitgaande dat een beeldscherm € 250 is. Op beeldschermen zit een afschrijvingstermijn van vijf jaar, wat betekent dat de kapitaallasten per jaar € 25.000 bedragen vanaf 2025. Dit betekent dat de kosten voor de gemeente Achtkarspelen worden geschat op € 12.500. De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd.

De kapitaallasten bedragen € 25.000, waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 12.500, waardoor binnen de WM8KTD een budget van € 25.000 beschikbaar komt voor de uitvoering.

[Kadernota nr. 00.04.28]

Juridische zaken - Inkoop - flexibele schil

Uit de evaluatie van de kadernota inkoop en aanbesteden 2018 is aanbevolen om in algemene zin het werkproces omtrent aanbesteden doorlopend te optimaliseren. In het kort: door het instellen van een flexibele schil bij team inkoop ontstaat er meer capaciteit om regie te kunnen voeren op inkoop en aanbesteding. Daardoor loopt de gemeente fors minder risico met betrekking tot rechtmatigheid. Daarnaast wordt efficiencyvoordeel behaald: de budgethouder kan zich richten op zijn kerntaak, namelijk het leveren van de inhoud voor de betreffende aanbesteding. Door het toevoegen van een flexibele schil kunnen wij vanaf 2024 alle openbare, alle MVO-aanbestedingen van de WM, en aanbestedingen voor werken boven >1,5 miljoen onder regie van en te laten begeleiden door inkoopadviseurs binnen team advies.

[Kadernota nr. 00.04.11]

Juridische zaken - Inkoopcoördinator

Er is sprake van een wetswijziging voor de rechtmatigheidsverantwoording van inkoop en aanbesteden. De externe accountant verstrekt nu nog een controleverklaring met een oordeel inzake getrouwheid en rechtmatigheid bij de jaarrekening van de gemeenten. Echter met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording wijzigt dit en moeten de colleges en het dagelijks bestuur een rechtmatigheidsverantwoording geven in de jaarrekening. Deze wettelijke wijziging leidt tot extra werkzaamheden om de rechtmatigheidsverantwoording te onderbouwen en over de rechtmatigheidsfouten en eventuele onduidelijkheden te rapporteren aan de externe accountant. Voor deze taak is een functie van 0,5 fte nodig. De totale kosten voor deze functie bedragen € 49.000, waarvan beide gemeenten de helft dragen.

[Kadernota nr. 00.04.10]

Teamleider HRM

Het team HRM is pas onlangs weer op sterkte gekomen met nieuwe en vaak jonge medewerkers. Omdat HRM de komende jaren één van de teams is waar veel van de speerpunten rond ontvlechting, behoud en werving van medewerkers terechtkomt, en omdat het team nog groeit in omvang en professionaliteit, is goede en continue leiding op dit team nodig. De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De kosten voor deze taak bedragen € 136.000, waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 68.000.

[Kadernota nr. 00.04.03]

Teamleider I&A

Het team I&A bestaat uit ca. 46 mensen en wordt nu geleid door één Teamleider. In het kader van een passende en gewenste span of attention van ca 20 medewerkers, is een tweede Teamleider binnen de Werkmaatschappij (1FTE) voor dit team noodzakelijk. De taak wordt zowel voor Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel binnen de WM8KTD uitgevoerd. De kosten voor deze taak bedragen € 136.000, waarvan beide gemeenten de helft dragen. Voor beide gemeenten betekent dit een extra bijdrage van € 68.000.

[Kadernota nr. 00.04.02]

Moties

Verwerking van de motie(s), ingediend tijdens de behandeling van de Kadernota.

Motie P0-M10 Geen financiële middelen managementsecretaresse

De motie wordt uitgevoerd. Deze post wordt om die reden niet opgenomen in de begroting.

[Motie nr. P0-M10]

Motie P0-M5 Gjin 0,5 fte ekstra y.f.m. pyk reisdokuminten

Op basis van deze motie zijn geen middelen in de begroting opgenomen voor extra formatie voor Publiekszaken in verband met de verwachte piek in de reisdocumenten voor de komende jaren.

[Motie nr. P0-M5]

Overige ontwikkelingen

Begrotingen voorgaande jaren

In de verklaring van de (cijfermatige) verschillen tussen de begroting 2024 en 2023 komen afwijkingen voor die betrekking hebben onderwerpen die reeds in eerdere begrotingen zijn opgenomen. Voorbeeld hiervan is een incidentele uitgave die aangevraagd is in een voorgaande begroting en vanaf 2024 geen financieel effect meer heeft. In dit voorbeeld zorgt dit voor een positief effect op het begrotingssaldo van 2024. In de volgende paragraaf 'Verklaring verschillen' worden deze onderwerpen gepresenteerd onder de overige beleidsrelevante ontwikkelingen.

Indexatie ICT

In april 2023 heeft de raad besloten om structureel € 160.000 beschikbaar te stellen voor de indexatie van de ICT kosten. Voor het goed functioneren van onze ICT-infrastructuur zijn we afhankelijk van verschillende leveranciers. Vanaf januari 2023 hebben verschillende leveranciers een prijsstijging doorgevoerd. Doordat deze taak binnen de WM8KTd wordt uitgevoerd, bedragen de kosten voor de dragende organisaties € 80.000.

Indexatie schoonmaakkosten

In december 2022 heeft de raad besloten om structureel € 25.000 beschikbaar te stellen voor de indexatie van de schoonmaakkosten voor het gemeentehuis, beide gemeentewerven en De Kruidhof. In 2022 is er een nieuw contract aangegaan waarbij rekening is gehouden met de prijsontwikkelingen.

Indexatie gas en elektra

De kosten voor gas en elektra vallen € 49.000 nadeliger uit dan voorgaand jaar. De kosten voor gas en elektra zijn voor de begroting van 2024 geïndexeerd. Hierbij is rekening gehouden met de huidige prijsontwikkelingen voor gas en elektra.

Actualisatie kapitaallasten

De aan overhead gerelateerde begrote kapitaallasten vallen € 80.000 voordeliger uit dan afgelopen jaar. Dit heeft te maken met een verlaging van de afschrijvingskosten ICT en het gemeentehuis.

Besteding overige overhead

In de kadernota 2023-2026 is er geld gereserveerd om de werklust van cluster bedrijfsvoering in verhouding te brengen tot de omvang van de organisatie. Dit geld is gereserveerd op taakveld 0.8.

Op dit moment wordt er veel gevraagd van het team ICT, waardoor extra personeel wordt geworven. Hierom is besloten om het € 35.000 over te boeken naar de

Begroting 2024-2027

personeelskosten van ICT in de Werkmaatschappij. Daarom levert dit binnen Overhead een nadeel op. Op totaalniveau is het budgettair neutraal.

Financieel

	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2023	2024	verschil	2025	2026	2027
Lasten	10.478	12.085	- 1.606	11.753	10.568	10.563
Baten	148	167	19	167	167	167
Saldo	- 10.331	- 11.918	- 1.587	- 11.586	- 10.401	- 10.396

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2023 en 2024 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
<u>Kadernota 2024</u>	
<i>Nieuw beleid</i>	
KN 2024-2027; Teamleider I&A; 00.04.02	-61 N
KN 2024-2027; Teamleider HRM; 00.04.03	-61 N
KN 2024-2027; Juridische zaken - inkoopcoördinator; 00.04.10	-21 N
KN 2024-2027; Juridische zaken - inkoop - flexibele schil; 00.04.11	-37 N
KN 2024-2027; I&A - Sociaal Intranet applicatie; 00.04.25	-35 N
KN 2024-2027; I&A - continuïteit en kwaliteit van informatievoorziening; 00.04.52	-558 N
KN 2024-2027; I&A - Applicaties naar cloud; 00.04.24	-30 N
KN 2024-2027; HRM - strategische ondersteuning en advisering; 00.04.50	-317 N
KN 2024-2027; Financiën - AOIB en Senior financieel adviseur; 00.04.51	-177 N
KN 2024-2027; Personeelskosten - vaste overhead	-28 N
<i>Bestaand beleid</i>	
KN 2024-2027; BB; Actualisering salariskosten 8K	-22 N
KN 2024-2027; BB; Actualisering bijdragen aan WM	-566 N
<u>Overige beleidsrelevante ontwikkelingen</u>	
<i>Begrotingen voorgaande jaren</i>	
KN 2023-2026; Organiseren en faciliteren van het thuiswerken; 00.04.09	115 V
KN 2023-2026; Noodzakelijke upgrading financieel informatiesysteem naar een nieuw platform in de cloud; 00.04.08	30 V
KN 2023-2026; Kwantitatieve en kwalitatieve impuls stafdiensten (HR en communicatie); 00.04.12	258 V
KN 2023-2026; Invulling actiepunten vanuit communicatiestrategie; 00.04	52 V
KN 2023-2026; ICT informatieveiligheid; 00.04.05	-10 N
KN 2023-2026; HR: Vlootshouw in het kader van Strategisch Personeelsplan (SPP); 00.04.17	37 V
KN 2023-2026; HR: Recruitement; 00.04.16	23 V
KN 2023-2026; Capaciteitsuitbreiding contractmanagement en contractbeheer; 00.04.11	60 V
Motie P7-M1; Voortzetten Energiecoaching, Kadernota d.d. 14 juli 2022	4 V
KN 2022-2025; P&C-coördinator/gemeente adviseur; 00.11	47 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie kapitaallasten	65 V
Actualisatie kapitaallasten WM	17 V
Besteding overige overhead naar ICT	-35 N
Indexatie ICT	-80 N
Indexatie schoonmaakkosten	-10 N
Indexatie gas en elektra	-49 N
Wet open overheid	-15 N
Overig	-87 N
Totaal	1.587 N

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Overhead		euro	
	Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting		
	Prognose o.b.v. de historie		

3.2 Paragrafen

3.2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat inzicht in de lokale lastendruk. Dit is van belang voor de integrale afweging tussen aan de ene kant beleid en aan de andere kant de inkomsten. Ook laten we zien welk beleid de gemeente in het begrotingsjaar zal voeren ten aanzien van de lokale heffingen en de kwijtschelding hiervan.

De lokale heffingen vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. De heffingen worden voor het grootste deel opgebracht door burgers.

Algemeen

De uitgangspunten van ons legesbeleid worden expliciet opgenomen in deze paragraaf. Door het eenduidig opnemen van informatie over tarieven en heffingen in de verschillende jaarstukken en het daarbij verstrekken van inzicht in de mate van kostendekkendheid op hoofdlijnen krijgt de raad sturingsmogelijkheden aangereikt. Zo kan de raad op een verantwoorde wijze keuzes maken ten aanzien van de gewenste en benodigde hoogte van tarieven c.a.

Basis van het beleid

Per 1 januari 1994 zijn de (huidige) Gemeentewet en de wet Materiële belastingbepalingen van kracht geworden. De huidige legesverordening kent nog steeds zijn basis vanuit deze wetswijziging. Bij de jaarlijkse vaststelling van deze verordening is telkens vanuit deze kaders verder gewerkt.

Uitgangspunten van beleid voor deze begroting

Bij het samenstellen van de begroting 2024 en de meerjarenraming is op grond van de kaderbrief van december 2022, de Kadernota 2025 - 2027 (voorjaar 2023) en de nadere kaderstelling voor de begroting 2024 en verder rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Verhoging van de totale OZB-opbrengst met 2,5% voor 2024 ten opzichte van 2023.
- De afvalstoffenheffing daalt voor de meerpersoonshuishouden en eenpersoonshuishoudens met respectievelijk 6,95% en 6,96%. Per saldo leiden al deze ontwikkelingen tot een daling van de afvalstoffenheffing van respectievelijk € 26,16 en € 18,36 per huishouden per jaar.
- Voor de rioolheffing stellen wij voor om de tarieven conform de uitgangspunten van het vastgestelde vGRP vast te stellen zodat een kostendekkend tarief gehanteerd wordt. In de paragraaf Lokale heffingen vindt u hierover een nadere toelichting.
- Verhoging overige tarieven met een inflatiecorrectie van maximaal 2,5%.

Belasting, heffingen en leges

In het hiernavolgende overzicht worden de opbrengsten van de gemeentelijke belasting, heffingen en leges voor 2024 weergegeven. Ook is er een vergelijking met de begroting van 2023 gemaakt.

	Begroting 2024	Begroting 2023	Vershil
<i>(x € 1.000)</i>			
Afvalstoffenheffing			
7.3 Afval	3.760	4.032	- 272
Burgerzaken			
0.2 Burgerzaken	242	242	-
Forensenbelasting			
3.4 Economische promotie	4	4	-
Omgevingsvergunningen			
8.1 Ruimtelijke ordening	90	90	-
8.3 Wonen en bouwen	394	394	-
Overige			
1.2 Openbare orde en veiligheid	62	2	60
2.1 Verkeer en vervoer	31	31	-
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	6	6	-
5.7 Openb. groen en (openlucht)recreatie	7	7	-
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	15	15	-
OZB			
0.61 OZB woningen	4.158	3.757	401
0.62 OZB niet-woningen	2.236	2.181	55
Reclamebelasting			
0.64 Belastingen overig	45	45	-
Rioolheffing			
7.2 Riolering	2.670	2.350	320
Toeristenbelasting			
3.4 Economische promotie	20	20	-
TOTAAL	13.739	13.175	563

Toelichtingen

Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelastingen zijn belastingen die worden geheven over binnen de gemeentegrenzen gelegen onroerende zaken. De WOZ-waarde vormt de heffingsmaatstaf voor de OZB. De tarieven worden jaarlijks gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling van de onroerende zaken. Voor de begroting 2024 is nominale verhoging van 2,5% van de totale opbrengst ten opzichte van 2023 meegenomen.

Overige belastingen

Reclamebelasting

De opbrengsten van de reclamebelasting (Surhuisterveen) worden gebruikt om een ondernemersfonds te voeden. Het doel van dit fonds is om het de ondernemers mogelijk te maken in het centrum promotionele activiteiten te organiseren en in te spelen op de ontwikkelingen van het Nieuwe Winkelen en de leegstandsproblematiek. Het betreft een vast bedrag van € 467,90 per pand.

Forensenbelasting

De belastingsoort wordt opgelegd aan personen die meer dan 90 dagen per jaar een gemeubileerde woning tot hun beschikking hebben voor zichzelf of voor hun gezin, zonder dat ze hun hoofdverblijf in de gemeente hebben. De aanslag wordt opgelegd aan degene die de gemeubileerde woning tot zijn beschikking heeft. De insteek van deze belasting is om de voordelen, die door de redelijk structurele aanwezigheid worden genoten van de gemeentelijke voorzieningen, financieel worden gecompenseerd. Het betreft een belasting die aan een gering aantal eigenaren wordt opgelegd.

Toeristenbelasting

Vanaf 2022 heft de gemeente Achtkarspelen toeristenbelasting. Toeristenbelasting is een algemene belasting die een gemeente kan heffen. Hiermee kan de gemeente bijvoorbeeld het gebruik van voorzieningen door toeristen financieren. De eigenaar van een verblijfslocatie neemt het tarief voor de toeristenbelasting op in zijn eigen tarief en 'sluist' deze specifieke belastinggelden volledig door aan de gemeente. De eigenaar van de verblijfslocatie ontvangt daarvoor een belastingaanslag die gebaseerd is op het aantal geregistreerde overnachtingen, het aantal verblijven of de overnachtingsprijs.

Voor 2022 bedraagt het tarief € 1,50 per persoon per nacht. Alleen de verblijfslocaties waarover momenteel nog geen woonforensenbelasting wordt geheven komen in aanmerking voor het heffen van toeristenbelasting.

Kostendekkende tarieven

Onder het streven naar de kostendekkende tarieven kunnen vallen de Afvalstoffenheffing, Rioolheffing en overige leges en rechten (algemeen). De kostenopbouw heeft te maken met directe- en indirecte kosten. Onder de directe kosten vallen de kosten op de taakvelden welke betrekking hebben op de heffing. Onder indirecte kosten vallen overhead, minimabeleid en btw.

De overhead moet extracomptabel worden toegerekend en wordt berekend aan de hand van een methode waarbij een opslagpercentage over de directe lasten wordt gehanteerd voor de dekking van de overheadkosten. Dit percentage is berekend door de omvang van alle lasten van alle taakvelden (gecorrigeerd met de overheadkosten en het saldo) te delen door de omvang van de overheadkosten.

Afvalstoffenheffing (ASH)

De gemeente Achtkarspelen heft afvalstoffenheffing. Met de opbrengsten hiervan kunnen wij het inzamelen en verwerken van het huishoudelijk afval betalen.

De volgende uitgangspunten voor de bepaling van het tarief zijn gehanteerd:

- Bij de totstandkoming van de afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt dat het 100% kostendekkend plaatsvindt.
- Als de heffingsopbrengst de werkelijke kosten voor inzameling en verwerking overtreffen, wordt het saldo gestort in de voorziening reiniging. Het saldo van de voorziening kan in de daaropvolgende jaren worden benut voor het verlenen tariefskorting (tariefsegalisatie).
- Voor gebruikers een differentiatie in tarief tussen eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens in de verhouding 70:100.
- Daling van de afvalstoffenheffing voor meerpersoonshuishoudens met € 26,16 en voor eenpersoonshuishoudens met € 18,36.

De afvalstoffenheffing laat voor 2024 een aanzienlijke daling zien van 7,0%. De belangrijkste oorzaken van deze daling worden hierna vermeld.

Zowel in 2021 als in 2022 zijn de werkelijke kosten voor inzameling en verwerking van afval lager uitgevallen dan begroot. Hierdoor is het saldo van de voorziening reiniging per 31-12-2022 gestegen tot € 666.000. Zoals bij de jaarrekening 2022 aangekondigd zal dit saldo de komende jaren worden benut voor tariefskorting. Uitgangspunt is om dit over meerdere jaren toe te rekenen om grote schommelingen in de afvalstoffenheffing te voorkomen. Het effect van de tariefskorting in 2024 voor meerpersoonshuishoudens is € 20,64.

De structurele kostenontwikkeling in 2024 is ook gunstig. De introductie van een poorttarief bij de milieustraat in 2022 heeft naast directe extra inkomsten er voor gezorgd dat de bouw gelieerde afvalstromen nog verder zijn gedaald. Daarnaast profiteert de gemeente van de goede grondstofprijzen, in het bijzonder van oud ijzer. Deze gunstige ontwikkelingen worden deels tenietgedaan door een beperkte stijging van de verwerkingstarieven bij Afvalsturing Friesland NV. Daarnaast nemen in 2024 ook de tarieven voor de huis aan huis inzameling en exploitatie van de milieustraat via Omrin (Fryslân Miljeu) toe.

Tarieven afvalstoffenheffing	Begroting	Begroting	Verschil	Verschil %
	2023	2024		
Meerpersoonshuishouden	376,56	350,40	-26,16	-6,95%
Eenpersoonshuishouden	263,64	245,28	-18,36	-6,96%

In onderstaande tabel is de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing weergegeven, zoals deze meerjarig is verwerkt in de begroting. De baten bestaan uit: afvalstoffenheffing, reinigingsrechten, inkomsten oud papier, metaal, textiel en glas.

Taakveld 7.3 Afval

(x € 1.000)	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2024	2025	2026	2027
lasten taakvelden incl. omslagrente	3.686	3.336	3.351	3.345	3.344
inkomsten taakvelden excl. heffingen	677	379	379	379	379
netto lasten taakveld	3.009	2.957	2.972	2.966	2.965
<i>toe te rekenen lasten</i>					
overhead incl. omslagrente	464	479	481	480	480
BCF-BTW	559	546	549	548	548
totale lasten	4.032	3.982	4.002	3.994	3.993
- kosten per inwoner in hele euro's	143	142	142	142	142
opbrengst heffingen	4.032	3.760	3.779	3.771	3.993
dekking	100%	94%	94%	94%	100%

Rioolheffingen (RH)

De gemeente heeft zelf een grote mate van beleidsvrijheid om de heffingsmaatstaf en belastingplichtige voor de rioolheffing te bepalen. Bij de invoering van rioolheffing in 2006 zijn de volgende uitgangspunten voor het tariefbeleid geformuleerd:

- Bij de totstandkoming van de rioolheffing geldt het uitgangspunt dat het 100% kostendekkend plaatsvindt. Er kan een korting worden gegeven door middel van een onttrekking uit de voorziening rioleringsplan om fluctuaties in tarieven te egaliseren.
- Heffing op basis van vaste tarieven bij gebruiker en eigenaar.

In het nieuwe Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2023-2027 zijn een aantal maatregelen vastgesteld die noodzakelijk zijn om het rioleringsstelsel klimaatrobust te maken. Een belangrijk speerpunt is het investeren in regenwaterstructuren waarmee de afvoer van regenwater los wordt gekoppeld van het reguliere rioleringsstelsel. Hiermee kunnen extreme regenbuien die steeds regelmatig voorkomen beter worden opgevangen. Om al deze maatregelen te kunnen financieren naast de reguliere vervanging van het riool is een verhoging van de rioolheffing noodzakelijk. Daarbij is de forse inflatie vanaf 2022 een tweede belangrijke oorzaak. De volledig noodzakelijke verhoging van de rioolheffing wordt echter niet doorgerekend aan de inwoners. Er wordt uit de egalisatievoorziening rioleringsplan een onttrekking gedaan om de stijging af te vlakken.

- Er wordt een korting gegeven op de rioolheffing van € 20,04 voor zowel rioolaansluiting als IBA's.
- Verhoging van de rioolheffing met € 25,32 voor zowel rioolaansluitingen als IBA's

Bij het vaststellen van de tarieven is rekening gehouden met een onttrekking uit de voorziening van € 243.000. Op deze wijze kunnen fluctuaties in tarieven worden geëgaliseerd.

Tarieven rioolheffing	Begroting	Begroting	Verschil €	Verschil %
	2023	2024		
Aangesloten op riool of IBA	194,76	220,08	25,32	13,00%

In onderstaande tabel wordt de kostendekkendheid van riolering weergegeven, zoals deze meerjarig is verwerkt in de begroting.

Onder de lasten worden alle lasten voor de rioolheffing verwerkt. Het taakveld riolering is het centrale taakveld. De kosten van dit taakveld zijn ongeveer 90% van de lasten die in de heffing zijn betrokken.

Daarnaast worden kosten doorberekend van taakveld belastingen overig, dat zijn de kosten voor de heffing en invordering. Daarnaast kosten van taakveld wegen en vervoer, dat zijn met name kosten van transportmiddelen, kosten van taakveld afvalinzameling, dat gaat om de kosten van straatreiniging. Tot slot worden kosten van taakveld inkomensregelingen meegenomen, dat gaat om de kosten kwijtschelding rioolheffing. Over alle deze kosten wordt een opslag voor overhead berekend. Tot slot wordt de compensabele BTW toegerekend aan de heffing.

Het totaal van alle kosten wordt omgeslagen over het aantal heffingsplichtingen, dat zijn de percelen met een rioolaansluitingen en percelen met een IBA.

Taakveld 7.2 Riolering

(x € 1.000)	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2024	2025	2026	2027
lasten taakvelden incl. omslagrente	2.375	2.408	2.442	2.453	2.536
inkomsten taakvelden excl. heffingen	111	111	111	111	111
netto lasten taakveld	2.264	2.297	2.331	2.342	2.425
<i>toe te rekenen lasten</i>					
overhead incl. omslagrente	299	345	350	352	364
BCF-BTW	267	271	274	274	289
totale lasten	2.830	2.913	2.955	2.968	3.078
- kosten per inwoner in hele euro's	101	104	105	105	109
opbrengst heffingen	2.350	2.670	2.955	2.968	3.078
dekking	83%	92%	100%	100%	100%

Leges Burgerzaken

Wij gaan in de begroting voor de leges Burgerzaken uit van de veelal wettelijk vastgestelde tarieven. De kostendekkendheid voor 2024 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

De directe kosten bestaan voor het merendeel uit loonkosten van het team Publieksdiensten die direct werkzaam zijn aan de verschillende producten (bijvoorbeeld reisdocumenten, rijbewijzen etc.). Daarnaast worden de overige directe kosten van het taakveld Burgerzaken toegerekend. De indirecte kosten bestaan uit een opslag voor overheadkosten. Deze kosten worden op basis van het omslagstelsel naar rato van het totaal van de lasten op alle taakvelden toegerekend aan de directe kosten van dit product.

Taakveld 0.2 Burgerzaken

(x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	354	354	354	354	354
<i>waarvan directe kosten</i>	334	334	334	334	334
<i>waarvan indirecte (perceptie)kosten</i>	20	20	20	20	20
Baten	242	242	242	242	242
Saldo	-112	-112	-112	-112	-112
<i>- kosten per inwoner in hele euro's</i>	13	13	13	13	13
<i>Kostendekkendheid</i>	68,29%	68,29%	68,29%	68,29%	68,29%

Leges Omgevingsvergunningen

De kostendekkendheid van de omgevingsvergunningen voor 2024 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

De directe kosten bestaan voor het merendeel uit loonkosten van het team Vergunningen die direct werkzaam zijn aan het product Omgevingsvergunning. Daarnaast worden de overige directe kosten van het team Vergunningen toegerekend (bv specifieke zaaksystemen en uitbestede werkzaamheden en advieskosten). De indirecte kosten bestaan uit een opslag voor overheadkosten. Deze kosten worden op basis van het omslagstelsel naar rato van het totaal van de lasten op alle taakvelden toegerekend aan de directe kosten van dit product.

Taakveld 8.3 Wonen en Bouwen

(x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	407	407	407	407	407
<i>waarvan directe kosten</i>	369	369	369	369	369
<i>waarvan indirecte (perceptie)kosten</i>	38	38	38	38	38
Baten	394	394	394	394	394
Saldo	-13	-13	-13	-13	-13
<i>- kosten per inwoner in hele euro's</i>	14	14	14	14	14
<i>Kostendekkendheid</i>	96,70%	96,70%	96,70%	96,70%	96,70%

Effecten voor de huishoudens

Wij hebben de veranderingen in de tarieven voor OZB, Afvalstoffenheffing en Rioolheffing voor onze burgers in de onderstaande tabellen in beeld gebracht.

Lastenplaatje voor vier voorbeeldhuishoudens

Tarieven gemeentelijke belastingen	2023	2024	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen (= kengetal)	188,53	193,24	4,71	2,50%
Rioolheffing gebruikers EPH*	194,76	220,08	25,32	13,00%
Rioolheffing gebruikers MPH**	194,76	220,08	25,32	13,00%
Rioolheffing eigenaren/bewoners	0,00	0,00	0,00	0,00%
Afvalstoffenheffing EPH	263,64	245,28	-18,36	-6,96%
Afvalstoffenheffing MPH	376,56	350,40	-26,16	-6,95%
Rijtjeshuis - Huurder - EPH	2023	2024	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen	0,00	0,00	0,00	0,00%
Rioolheffing gebruikers	194,76	220,08	25,32	13,00%
Afvalstoffenheffing	263,64	245,28	-18,36	-6,96%
Rijtjeshuis - Huurder - MPH	2023	2024	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen	0,00	0,00	0,00	0,00%
Rioolheffing gebruikers	194,76	220,08	25,32	13,00%
Afvalstoffenheffing	376,56	350,40	-26,16	-6,95%
Twee onder één kap - eigenaar /bewoner MPH	2023	2024	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen	335,04	343,42	8,38	2,50%
Rioolheffing gebruikers	194,76	220,08	25,32	13,00%
Afvalstoffenheffing	376,56	350,40	-26,16	-6,95%
Vrijstaand - eigenaar/bewoner - MPH	2023	2024	Vershil €	Vershil %
OZB eigenaren woningen	628,20	643,91	15,71	2,50%
Rioolheffing gebruikers	194,76	220,08	25,32	13,00%
Afvalstoffenheffing	376,56	350,40	-26,16	-6,95%

* EPH = eenpersoonshuishouden

** MPH = meerpersoonshuishouden

Kwijtschelding

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van belasting. Dit is het geval als aan de voorwaarden voor kwijtschelding van de Invorderingswet is voldaan. Tot nu toe is in onze gemeente maximaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden voor kwijtschelding. Zo is bij ons ook kwijtschelding voor het eigenarendeel van de OZB mogelijk als regulier onderdeel van ons minimabeleid. In een deel van de gevallen (langdurige bijstandsccliënten, ouderen met een laag inkomen) wordt automatische kwijtschelding verleend.

Kwijtschelding	2022	Voorlopig 2023	2024
	Automatische kwijtschelding	423	410
Toekenning op aanvraag (volledig)	207	125	160
Toekenning op aanvraag (gedeeltelijk)	22	22	20
Totaal aantal kwijtscheldingen	652	557	600
Aantal afgewezen aanvragen	227	130	200
Kwijtschelding in bedrag	288.000	275.000	290.000

3.2.2 Weerstandsvermogen c.a.

Inleiding

Het weerstandsvermogen maakt duidelijk in hoeverre de gemeente financieel in staat is om onvoorziene gebeurtenissen op te vangen. Weerstandsvermogen onderscheiden we in twee delen

- weerstandscapaciteit
- risicobeheersing

Met weerstandscapaciteit bedoelen we alle middelen en mogelijkheden waarmee de gemeente onvoorziene kosten op kan vangen. Dat geldt bijvoorbeeld voor alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en maar die gevolgen kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente.

Deze paragraaf geeft een beeld van de weerstandscapaciteit en de risico's en het beleid dat daarbij hoort. Ook presenteren we een aantal verplichte kengetallen. Deze vertellen iets over de financiële positie van onze gemeente.

Beleidskader

In juni 2023 heeft de gemeenteraad het beleidskader Risicomanagement vastgesteld. De beleidskaders zijn hieronder weergegeven. De risicogesprekken hebben nog niet in de nieuwe opzet plaatsgevonden, het vraagt tijd om dit in te regelen. Wel is waar mogelijk in lijn met het nieuwe beleidskader meer aandacht voor de systematiek van risicomanagement en waar dit in beeld is, wordt dit op basis van de nieuwe uitgangspunten verwerkt in de paragraaf.

Risicomanagement en het weerstandsvermogen zijn nauw met elkaar verbonden. Het doel van het hebben van weerstandsvermogen is dat er een buffer aanwezig is om de financiële tegenvallers op te vangen zodra risico's werkelijkheid worden.

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Bij ons gaat het om de optelsom van het begrotingsoverschot en de onbenutte belastingcapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit is bijvoorbeeld de mogelijkheid om de OZB-tarieven te verhogen. Wij hebben geen mogelijkheid om de Afvalstoffenheffing en de Rioolheffing te verhogen. Het kostendeckingspercentage is hier al (ongeveer) 100%.

<i>bedragen x € 1.000</i>	2024	2025	2026	2027
Begrotingsoverschot / tekort	911	311	3.998-	5.934-
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	-	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit ASH	-	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit Rioolrecht	-	-	-	-
TOTAAL	911	311	3.998-	5.934-

Incidentele weerstandcapaciteit

De incidentele weerstandcapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen. In beginsel betreft dit de optelsom van het vrij aanwendbare deel van de reserves en de stille reserves.

- Het vrij aanwendbare deel van de reserves is dat deel van de reserves waarvoor nog geen bestemming is vastgelegd. Bij ons is dit de Algemene Reserve.
- De stille reserves hebben betrekking op activa die op de balans lager zijn gewaardeerd dan de marktwaarde en die op korte termijn verkoopbaar zijn. Voor zover op dit moment bekend, hebben wij geen stille reserves.

Het onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandcapaciteit geeft inzicht in de duurzaamheid/bestendigheid waarmee incidentele en structurele financiële tegenvallers binnen de begroting kunnen worden opgevangen.

De omvang van de benodigde weerstandcapaciteit staat in direct verband met de kwantificering van de risico's, die de organisatie loopt bij het uitvoeren van de beleidsdoelstellingen.

Het vermogen om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder afbreuk te doen aan Beleidsdoelstellingen en dat de financiële positie in gevaar komt.

Het bestaat uit de verhouding tussen de financiële weerstandcapaciteiten de berekende ongedekte financiële risico's. Het weerstandsvermogen is groter naarmate risico's beter kunnen worden afgedekt en opgevangen. Deze beheersmaatregel is het sluitstuk van risicomanagement om de risicokosten op te vangen.

Ratio Weerstandsvermogen

De benodigde weerstandcapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandcapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio van het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandcapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandsvermogen}}$$

De gemeente streeft naar een minimaal voldoende weerstandsvermogen met een waarderingscijfer voor de ratio tussen 1,0 – 1,4 (klasse C).

De ratio voor weerstandsvermogen bedraagt voor 2024 **2,8**. Dat betekent dat wij voldoende weerstandcapaciteit hebben om de gekwantificeerde risico's op te vangen.

Vaststellen omvang en impact risico

Risicoklasse

De risico's worden ingedeeld in risicoklassen. Dit gebeurt aan de hand van onderstaande tabel. De risicoklasse loopt van 1-20 punten. De hoogte van de risicoklasse bepaalt of de organisatie het risico opneemt voor de bepaling van het weerstandsvermogen of een voorziening vormt. Om de risicoklasse te beoordelen spelen de kans van optreden en de omvang van het netto risico een rol. Dit is geen 'wetenschappelijke exercitie'. 'Professional judgement'/ kunnen beargumenteren is hierbij van belang.

Risicoklasse	Kans 1	Kans 2	Kans 3	Kans 4	Kans 5
Bruto omvang * kans	<10%	10%-30%	30%-60%	60%-80%	80%
score 5: > €2.500.000	5	10	15	20	voorziening vormen
score 4: € 1.250.000 – € 2.500.000	4	8	12	16	
score 3: € 500.000 – € 1.250.000	3	6	9	12	
score 2: € 100.000 – € 500.000	2	4	6	8	
score 1: < € 100.000	1	2	3	4	

Financiële vertaling risico's

Risico's worden geprioriteerd met behulp van een risicoscore. De risicoscore wordt bepaald door de waarde van de kansklasse (zie hierboven) en de waarde van de gevolgklasse (omvang) te vermenigvuldigen. Er ontstaat dan een matrix. Als de kans 30-60% is dan is de waarde kans 3. Als de omvang € 1.000.000 is dan is dit score 3. De risicoklasse is dan $3 \times 3 = 9$

Groene klasse:

Risico's in de groene vlakken worden als laagste ingeschaald. Deze zijn wel in beeld maar vragen geen extra aandacht. Ze worden in de jaarlijkse risico sessie met de organisatie steeds opnieuw besproken en in de begroting beperkt toegelicht.

Gele klasse:

Risico's in de gele vlakken worden opgenomen bij de bepaling van het weerstandsvermogen met een toelichting in de begroting en de jaarrekening.

Rode klasse:

Deze risico's worden als hoog ingeschaald en vragen extra aandacht en sturing. Ook deze risico's worden meegenomen in de bepaling van het weerstandsvermogen met een specifieke toelichting in de begroting en jaarrekening. Ook komen deze risico's in de periodieke overleggen (kwartaalgesprekken) tussen directie en management aan de orde.

Voorziening:

Wanneer een risico zich bevindt in risicoklasse 5 wordt altijd een voorziening gevormd.

Bepaling weerstandsvermogen

De gele en rode risico's zijn bepalend voor het weerstandsvermogen van de gemeente. Op deze risico's worden beheersmaatregelen genomen. Door de te nemen beheersmaatregel kan het bruto risico, of de kans van optreden dalen. Hierdoor ontstaat een netto risico wat opgenomen wordt in de paragraaf weerstandsvermogen. Tijdens de periodieke risico sessie en/of de interne controles wordt opzet, bestaan en werking van de beheersmaatregel geëvalueerd.

- Opzet: is de beheersmaatregel beschreven in de AO en werkinstructies?
- Bestaan: wordt beheersmaatregelen in de praktijk uitgevoerd?
- Werking: Is er sprake van adequate werking? Dekkt de beheersmaatregelen inderdaad juist, tijdig en volledig de risico's af?

Gemeente Brede Risico Analyse

Traditioneel worden veel risico's nog altijd financieel beoordeeld. Dit komt ook terug in de methodiek die gemeenten hebben met de paragraaf weerstandsvermogen.

Als gemeente vinden we het belangrijk om deze integrale benadering als basis te hebben. Daarom streven wij naar een Gemeente Brede Risico Analyse (GBRA), die bovenstaande terreinen dekt. Door risico-inventarisatie plaats te laten vinden door een GBRA is er goed zicht op het totaal aan risico's.

Het beleidskader is vooral opgesteld vanuit de GBRA-gedachte. In deze paragraaf besteden we zowel aandacht aan de risico's met impact op de weerstandscapaciteit en overige risico's. Deze risico's komen uit de GBRA naar voren en zijn beoordeeld als impactvol.

Verzekering van risico's

Een deel van de operationele risico's kan worden afgedekt door het afsluiten van verzekeringen. We maken daarbij een afweging tussen de kans op schade en de kosten daarvan enerzijds en de verzekeringspremie anderzijds. Het bestaande beleid wordt periodiek beoordeeld en indien nodig bijgesteld. Wat betreft het eigen risico is gekozen voor het standaard eigen risico per gebeurtenis.

Specificatie van risico's

Onderwerp	Sociaal Domein - Jeugdzorg en Wmo
Risico	De maatwerkvoorzieningen binnen de Jeugdzorg de Wmo (inclusief Beschermd Wonen) zijn open-einde regelingen. In de afgelopen jaren hebben we steeds meer data en kennis verkregen om de kosten in de Jeugdzorg en de Wmo te voorspellen en te volgen. Deze prognose is opgenomen in de meerjarige begroting. Ondanks dat blijft het risico bestaan dat de groei van het aantal cliënten hoger is dan verwacht. Zeker voor de cliënten die hoog-specialistische zorg ontvangen kan een stijging (of een daling) leiden tot een forse financiële bijstelling. In de begroting houden we namelijk rekening met een gemiddeld aantal cliënten die hoog-specialistische zorg ontvangen.
Strategie	Maandelijks worden er prognoses gemaakt van de Jeugd en Wmo maatwerkvoorzieningen. Hierbij wordt de ontwikkeling van het aantal cliënten en de kosten daarvan gemonitord. Indien noodzakelijk zal de raad via de planning en control documenten worden geïnformeerd over de afwijkingen ten opzichte van de begroting.
Financieel gevolg	€ 800.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 400.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Algemene uitkering uit het gemeentefonds
Risico	Voor het meerjarenperspectief wordt in de circulaire van het Rijk onvoldoende aangegeven waar de gemeenten rekening mee kunnen houden. In die zin blijft de algemene uitkering als belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente een risico. Berichtgeving betreffende ontwikkelingen algemene uitkering uit het gemeentefonds nauwlettend volgen. Zodra meer zekerheid wordt geboden zullen wij een nieuwe berekening confronteren met de berekende algemene uitkering in de begroting. Eventuele verschillen inbrengen via reguliere planning- en controlcyclus en daar waar nodig de raad vooraf informeren. Daarnaast wordt nog gewerkt aan de verdere uitwerking van de herijking van het gemeentefonds. Het blijft nog onduidelijk hoe dit voor onze gemeente uitpakt.
Strategie	Berichtgeving betreffende ontwikkelingen algemene uitkering uit het gemeentefonds nauwlettend volgen. Zodra meer zekerheid wordt geboden zullen wij een nieuwe berekening confronteren met de berekende algemene uitkering in de begroting. Eventuele verschillen inbrengen via reguliere planning- en controlcyclus en daar waar nodig de raad vooraf informeren.
Financieel gevolg	€ 500.0000 - € 1.000.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 250.000 tot 500.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Ontvlechting Werkmaatschappij 8KTD
Risico	Op 22 juni 2023 hebben de beide raden aangegeven dat ze kiezen voor ontvlechting van de samenwerking. Naar verwachting gaat dit structureel meer kosten. Het feit dat er ontvlecht gaat worden staat vast en is daarmee geen risico. Het risico is vooral gelegen in de hoogte van de kosten. Dit kan meer of minder zijn.
Strategie	Proces van ontvlechting van de werkmaatschappij 8KTD en de opbouw van de gemeentelijke organisatie zo goed mogelijk in beeld brengen.
Financieel gevolg	€ 1.500.000- € 1.800.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 750.000 - € 900.000

Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Gewijzigd t.o.v. van vorig jaar.

Onderwerp	Bouwgrondexploitatie
Risico	Het hebben van een bouwgrondexploitatie brengt financiële risico's met zich mee. In de paragraaf Grondbeleid worden de financiële risico's van de bouwgrondexploitatie toegelicht.
Strategie	Door het jaarlijks opstellen van geactualiseerde berekeningen op basis van de meest recente ontwikkelingen kunnen wij de raad tijdig informeren via de reguliere P&C-cyclus.
Financieel gevolg	€ 500.000
Kans van optreden	€ 20%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 100.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Gegarandeerde geldleningen
Risico	<p>Gemeenten in Nederland hebben de hoogste rating voor kredietwaardigheid. Zij kunnen daardoor goedkoper geld lenen bij de banken dan private ondernemingen. Omdat woningbouwcorporaties een bijdrage leveren aan de publieke taak hebben wij in het verleden een aantal leningen aangetrokken en deze direct doorgeleend aan de woningbouwcorporatie. Daarmee konden zij meeprofiteren deze gunstige leencondities. Later hebben we een andere constructie gehanteerd, waarbij we niet leningen doorlenen, maar waarbij we direct garant staan. Gevolg is wel dat wij hierdoor het risico lopen dat als de derde partij failliet gaat, de gemeente de betalingsverplichting op zich moet nemen.</p> <p>De risico's zijn klein, aangezien garanties alleen verstrekt worden wanneer zij niet bij derden kunnen worden ondergebracht en bij garantieverlening aan verenigingen c.a. aangetoond is dat zij de betalingsverplichtingen kunnen nakomen. Wanneer het risico zich voordoet, kunnen de gevolgen echter aanzienlijk zijn.</p> <p>Wanneer dit risico zich voordoet, kunnen we met de gereserveerde gelden de gevolgen in het eerste jaar afdekken. De structurele gevolgen zullen vervolgens via de eerstvolgende kadernota of door een begrotingswijziging worden meegenomen.</p>

Strategie	De leningen die door de gemeente in het verleden zijn verstrekt worden volgens schema afgelost. Het risico op deze post neemt daardoor jaarlijks af. Via toetsing van het jaarverslag beoordelen we of de risico's stabiel blijven. Ook het risico op in het verleden verstrekte garanties neemt elk jaar af, omdat ook op deze leningen de geldgever volgens schema aflost. Bij garanties in het kader van de woningbouw heeft de gemeente zekerheidsrechten, waardoor dit risico zeer klein is. Via het jaarverslag heeft de gemeente inzicht in de financiële positie van de geldnemer. Bij garanties t.b.v. verenigingen vindt overleg plaats als de bank een achterstandsmelding doet. In die gevallen passen we maatwerk toe om escalatie te voorkomen. Op basis van het verleden is het risico op deze post relatief gering.
Financieel gevolg	€ 19.000.000
Kans van optreden	1%
Benodigd weerstandsvermogen	€190.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Omgevingswet
Risico	De Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving. Invoering van de Omgevingswet is ondertussen voorzien per 1 januari 2024 en hier wordt dan ook hard aan gewerkt. Het vraagt van de organisatie aanpassingen in o.a. werkprocessen, ICT en dienstverlening. Landelijk zijn hier minimale eisen aan gesteld. De invoering van de Omgevingswet is de grootste stelselwijziging binnen het fysieke domein, waardoor nog niet alle effecten en benodigdheden voor de implementatie zijn te overzien. Zo is de datum van invoering al een paar keer uitgesteld en is het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) nog niet uitontwikkeld.
Strategie	
Financieel gevolg	
Kans van optreden	niet bekend
Benodigd weerstandsvermogen	p.m.
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Gemeenschappelijke regelingen
Risico	De gemeente participeert in een aantal gemeenschappelijke regelingen. Deze regelingen worden beschreven in de paragraaf Verbonden Partijen. De grotere regelingen betreffen de Veiligheidsregio, Jobinder en de FUMO. De uitvoering van gezamenlijke beleidsterreinen binnen dergelijke regelingen brengt risico's met zich mee, waarvoor gezamenlijk voor dekking moet worden gezorgd.
Strategie	Om ervoor te zorgen dat de gemeente zelf de regie blijft voeren wordt er strak toezicht gehouden. Het standpunt van de gemeente wordt zowel ambtelijk (in overlegorganen) als bestuurlijk (in AB-vergaderingen) uitgedragen.
Financieel gevolg	€ 300.000
Kans van optreden	25%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 75.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Gesubsidieerde instellingen
Risico	De gemeente heeft te maken met een variatie aan gesubsidieerde instellingen, zoals: zwembaden, cultuurcentrum, bibliotheek, maatschappelijk werk, etc. Het risico bestaat dat claims van deze instellingen financieel nadeel voor de gemeente kan betekenen. Organisaties kunnen failliet gaan en de gemeente kan het product in de lucht willen houden, en dat brengt mogelijk (frictie)kosten met zich mee.
Strategie	De gemeente sluit overeenkomsten met instellingen die subsidies e.d. van de gemeente ontvangen, waarin productafspraken zijn opgenomen. Tijdens het lopende jaar is regelmatig overleg over de (financiële) voortgang. Het risico dat daardoor financieel gezien iets misgaat wordt daarmee geminimaliseerd.
Financieel gevolg	500.000
Kans van optreden	20%
Benodigd weerstandsvermogen	100.000
Incidenteel/structureel	
Status	Ongewijzigd

Onderwerp	Ombuigingen
Risico	In de Kadernota 2021 en begroting 2021 zijn ombuigingen meegenomen. Deze ombuigingen schetsen de te realiseren bezuinigingen en benodigde incidentele investeringen om structurele bezuinigingen mogelijk te maken. Het risico is aanwezig dat de begrote bezuinigingsbedragen niet of niet geheel worden gerealiseerd in het betreffende jaar waarin deze bedragen zijn begroot. De meeste ombuigingen zijn nu geëffectueerd, of via deze begroting afgevoerd. Alleen de taakstelling op het sociaal domein van € 414.000 blijft nog staan voor de resterende 50%, omdat hier nog steeds mogelijkheden voor besparingen zijn
Strategie	Continue monitoring via de P&C cyclus zodat eventueel tijdig kan worden ingespeeld op het niet of niet geheel realiseren van de ombuigingen en/of taakstellingen.
Financieel gevolg	€ 200.000
Kans van optreden	25%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 50.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Gewijzigd t.o.v. van vorig jaar

Onderwerp	Duurzaamheid
Risico	In de gemeentelijke Duurzaamheidsagenda is een aantal keuzes opgenomen die in meer of mindere mate van invloed kunnen zijn op het weerstandsvermogen. Met name de energietransitie op basis van het klimaatakkoord zal veel extra inzet, en dus kosten, met zich meebrengen. Uit een eerste ruwe uitkomst van het onderzoek van de Raad voor het openbaar bestuur blijkt dat aangaande de benodigde inzet om invulling te kunnen geven aan het klimaatakkoord in de periode 2022-2030 fors is. Het is nog niet duidelijk of hier ook structureel Rijksmiddelen tegenover staan.
Strategie	De duurzaamheidsagenda wordt betaald uit extra rijksmiddelen.
Financieel gevolg	niet bekend
Kans van optreden	
Benodigd weerstandsvermogen	p.m.

Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Stikstofdossier
Risico	<p>De depositie van stikstof ammoniak en stikstofoxiden) is schadelijk voor de natuur. Al jaren is sprake van een overschot aan stikstof in Natura-2000-gebieden. Het Rijk en de Provincie hebben de taak ervoor te zorgen dat de stikstofdepositie wordt teruggedrongen en de natuur herstelt.</p> <p>Op 10 juni 2022 is de Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied aangeboden aan de Tweede Kamer. In deze Startnotitie zijn richtinggevende emissiereductiedoelen voor stikstof opgenomen. Aan de provincies de taak om deze richtinggevende doelen in 2023 nader uit te werken in gebiedsplannen.</p> <p>Op 30 juni 2023 heeft de provinsje Fryslân het ontwerp Frysk Programma Landelijk Gebied (FPLG) ter beoordeling aangeboden aan het Rijk. Het definitieve FPLG wordt in 2024 verwacht. Wat de concrete uitwerking en effecten zullen zijn van het FPLG - maar ook van andere factoren - is nog onzeker.</p> <p>Stikstof blijft voorlopig een issue en kan belemmerend zijn voor nieuwe plannen van zowel derden als van de gemeente zelf.</p>
Strategie	
Financieel gevolg	€ 200.000
Kans van optreden	10%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 20.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. van vorig jaar

Onderwerp	Kosten personeel
Risico	De gemeente wordt regelmatig geconfronteerd met onverwachte kosten inzake personeel. Voorbeelden hiervan zijn kosten voor ziektevervanging en niet begrote en niet gecompenseerde cao-verhogingen.
Strategie	Aan de hand van periodieke rapportages en analyses worden tijdig overschrijdingen gesignaleerd en gerapporteerd, zodat er eventueel nog ingegrepen kan worden. Toch blijft er een relatief groot risico over dat niet beïnvloedbaar is.
Financieel gevolg	1.000.000
Kans van optreden	25%
Benodigd weerstandsvermogen	500.000
Incidenteel/structureel	Structureel

Status	Gewijzigd t.o.v. vorig jaar i.v.m. verbeterde monitoring
--------	--

Onderwerp	Overige onvoorziene risico's
Risico	Een risicoanalyse blijft een verwachting van wat we denken dat zou kunnen gaan gebeuren op basis van de huidige beschikbare informatie. De kans is dan ook reëel dat zich in een jaar bepaalde gebeurtenissen voordoen, die vooraf niet waren in te schatten.
Strategie	We stellen voor om dergelijke risico's ten laste te brengen van het weerstandsvermogen. Het betreft dan risico's die beperkt door ons beïnvloedbaar zijn en waarvan het financiële gevolg groter is dan € 50.000.
Financieel gevolg	1.000.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	500.000
Incidenteel/structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Risico's	Gevolg	Kans van optreden	Risico klasse	benodigd weerstandsvermogen
Risico's met effect op weerstandsvermogen				
Sociaal Domein-Jeugdzorg en WMO	3	3	9	800.000
Algemene uitkering gemeentefonds	3	3	9	1.000.000
Ontvlechting Werkmaatschappij 8KTD	4	3	12	1.500.000
Onvoorziene risico's	3	3	9	1.000.000
Risico's zonder effect op weerstandsvermogen				
Kosten personeel	2	2	4	
Borgstelling geldlening aan woningcoöperaties	1	1	2	
Bouwgrondexploitaties	3	2	6	
Omgevingswet	2	2	4	
Duurzaamheid	2	2	4	
Stikstof	4	1	4	
Berekend weerstandsvermogen				4.300.000

Reserves

Inleiding

We schatten risico's zo goed mogelijk in. Maar we moeten ook nagaan wat er werkelijk aan weerstandsvermogen beschikbaar is. Bij weerstandsvermogen gaan we uit van *incidentele dekking*. Als een risico optreedt en een *structureel karakter* hebben dan vangen we de gevolgen eerst eenmalig op via het incidentele weerstandsvermogen. Vervolgens zoeken via de eerstvolgende Kadernota een structurele oplossing.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de **Algemene Reserve**. De raad beslist over de inzet van de Algemene Reserve. **Bestemmingsreserves** zijn nadrukkelijk voor specifieke doelen bestemd.

Huidige stand

De stand van de algemene reserve bedraagt einde 2022 € 31.924. De verwachte stand van de algemene reserve bedraagt einde 2023 € 25.451. De verwachting voor de jaren 2024-2028, inclusief het verloop, wordt op de volgende pagina's getoond.

Ontwikkeling reserve (x € 1.000)	realisatie ultimo 2022	verwacht 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Saldo stortingen	2.576	7.007	-	911	311	-
Saldo onttrekkingen	2.111	5.528	2.922	1.830	174	4.056
Vrije Algemene Reserve (AR)	13.753	14.827	11.905	10.928	11.009	6.952
Algemene reserve weerstandsvermogen	3.080	3.485	3.485	3.485	3.485	3.485
Subtotaal	16.833	18.312	15.390	14.413	14.494	10.437
Bestemmingreserves						
Reserve dekking kapitaallasten De Kûpe	7.314	6.648	6.337	6.027	5.717	5.406
Kapitaallasten De Kûpe	-	-	-	-	-	-
Reserve overlopende posten	1.530	750	1.000	1.000	500	500
Subtotaal	8.844	7.398	7.337	7.027	6.217	5.906
Onverdeeld rekeningsaldo	6.247	259-	911	311	3.998-	5.934-
Totaal	31.924	25.451	23.639	21.751	16.711	10.409

Afspraken

De omvang van de reserves houdt direct verband met het weerstandsvermogen van de gemeente. We vergelijken de financiële risico's die de gemeente loopt met de weerstandscapaciteit. Daaraan kunnen we toetsen in hoeverre de risico's opgevangen kunnen worden. De risico's worden beschreven en we vertellen hoe we het risico denken te beheersen. Hiervoor gebruiken we een (risico)matrix. Daarbij wordt op basis van een aantal factoren voor elk risico een inschatting gemaakt van omvang en kans van optreden.

Kengetallen

Kengetallen zijn verplicht, ze vertellen iets over de financiële gezondheid van de gemeente. Hieronder worden ze weergegeven vanaf 2019.

Kengetal (weergave in %)	rekening			begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Belastingcapaciteit	107,6	117,1	112,0	114,2	110,6	114,5	116,9	118,3
- t.o.v. vorige meting						gunstig		
- prognose o.b.v. historie						neutraal		
Grondexploitatie	0,7	0,0	-0,4	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0
- t.o.v. vorige meting						neutraal		
- prognose o.b.v. historie						neutraal		
Netto schuldquote	25,3	45,4	34,2	39,4	40,8	42,8	56,3	55,8
- t.o.v. vorige meting						ongunstig		
- prognose o.b.v. historie						ongunstig		
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	21,5	40,5	30,0	39,4	40,8	42,8	56,3	55,8
- t.o.v. vorige meting						ongunstig		
- prognose o.b.v. historie						ongunstig		
Solvabiliteitsratio	35,0	30,3	36,1	31,1	28,0	26,5	18,9	13,2
- t.o.v. vorige meting						ongunstig		
- prognose o.b.v. historie						ongunstig		
Structurele exploitatieruimte	5,6	-0,5	6,0	-0,3	1,0	0,3	-4,3	-6,3
- t.o.v. vorige meting						neutraal		
- prognose o.b.v. historie						ongunstig		

Belastingcapaciteit Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller dit in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen dan wel of er ruimte is voor nieuw beleid. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat de ruimte die de gemeente heeft om de belastingen te verhogen is gerelateerd aan de totale woonlasten. En die ruimte wordt dan bepaald door de vergelijking met de gemiddelde woonlasten in Nederland (in het vorige jaar).

Grondexploitatie Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond in exploitatie zich verhoudt ten opzichte van de totale baten, exclusief reservemutaties, in het begrotingsjaar. Op grond van de notitie grondexploitatie van de commissie BBV zijn de ruwe gronden per 1-1-2016 gerubriceerd onder de materiële vaste activa. Hierdoor is het kengetal met een flinke sprong gedaald.

Netto schuldquote De netto schuldquote geeft het niveau weer van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Verbeteren van de schuldquote kan door de schulden te verlagen, de bezittingen te vergroten en/of de inkomsten te verhogen.

Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen De netto schuldquote geeft het niveau weer van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Verbeteren van de schuldquote kan door de schulden te verlagen, de bezittingen te vergroten en/of de inkomsten te verhogen. Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote ook exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Verbeteren van de schuldquote kan door de schulden te verlagen, de bezittingen te vergroten en/of de inkomsten te verhogen.

Solvabiliteitsratio	<p>Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger het getal, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.</p> <p>De uitkomst is afhankelijk van de wijze waarop bezittingen in de gemeente worden gewaardeerd. Dat verschilt nogal per gemeente.</p> <p>Verbeteren van de solvabiliteit kan door het eigen vermogen te vergroten (bijvoorbeeld door het verkopen van de aandelen) en door het vreemd vermogen te verkleinen (bijvoorbeeld door minder te lenen).</p>
Structurele exploitatieruimte	<p>Dit kengetal kijkt naar de structurele baten en de structurele lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief getal geeft aan dat de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. Dit cijfer kan verbeteren door meer structurele baten of minder structurele lasten op te voeren.</p>

Financiële positie samengevat:

Alle kengetallen beschouwend moeten we concluderen dat de financiële situatie van de gemeente zorgelijk is en dat de ontwikkelingen vanuit het Gemeentefonds hier een grote invloed op heeft.

De gemeente lijkt in de jaren na 2025 nauwelijks bij machte de structurele lasten te gaan dekken uit structurele inkomsten en we zien de solvabiliteit dalen en de schuldenlast stijgen.

Het moge duidelijk zijn dat er veel aan gelegen is dat de verdeling van de Gemeentefondsuitkering kritisch wordt beschouwd en gecorrigeerd.

Dit neemt niet weg dat ook de gemeente zelf op zoek gaat naar mogelijkheden om haar taken efficiënter, slimmer te doen en kritisch te blijven op de 'geen knaken geen taken' discussie.

De op handen zijnde ontvlechting is wat dit betreft aan risico maar biedt tegelijkertijd ook kansen.

3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Achtkarspelen heeft een flink aantal vierkante kilometers aan openbare ruimte in beheer. Er wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Daarvoor zijn kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, water, groen, verlichting, gebouwen enzovoort nodig. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de (jaarlijkse) lasten. In deze paragraaf gaan wij hier verder op in.

'Kapitaalgoederen' zijn goederen waarvoor investeringen nodig zijn. Het gaat om zaken die daarna regelmatig onderhoud vergen. Deze paragraaf is belangrijk, omdat de blik vaak op de nieuwe investeringen is gericht. Maar onderhoud van de bestaande kapitaalgoederen is wenselijk, voor de huidige gebruikers en om de voorziening in stand te houden voor toekomstige generaties. Het financieel belang van onderhoud is groot, het betreft een substantieel deel van de begroting.

Beleidskader

De gemeenteraad heeft 3 maart 2022 ingestemd met de Nota Kapitaalgoederen 2022 – 2026. Er is daarbij gekozen voor het scenario *alles op basis* voor het beheer van groen, wegen en kunstwerken. Daarnaast is gekozen voor *conditieniveau 3* voor het beheer van de gemeentelijke gebouwen. De benodigde bedragen voor onderhoud en vervanging voor de jaren tot en met 2026 zijn op basis van een cyclische doorrekening inzichtelijk gemaakt en vastgelegd in de begroting.

Daarnaast heeft de gemeenteraad 23 maart 2023 ingestemd met het Gemeentelijk Rioleringsplan 2023 – 2027 (GRP). Hierin is nieuw beleid vastgelegd voor de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, regen- en grondwater. In het GRP zijn maatregelen en investeringen opgenomen voor vervanging van bestaande onderdelen van het rioleringssysteem. Ook richt het plan zich op het klimaatbestendiger maken van de dorpen door te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen zoals klimaatveranderingen en monitoring van grondwater. Op basis van alle kosten is berekend welke rioolheffing er nodig is in de komende jaren.

De kwalitatieve doorrekening, op basis van inspecties en reviews, is vastgesteld door het college. Deze zogenaamde beheerplannen geven inzicht in de werkzaamheden en kosten die nodig zijn om de goederen in goede staat te houden. De provincie Fryslân ziet hier als financieel toezichthouder op toe en vanuit de BBV zijn er richtlijnen opgesteld. De actualiteit van de onderhoudsplannen en de daarbij behorende voorzieningen is van belang. Zo moet er voor de onderbouwing van elke voorziening een onderhoudsplan zijn dat is vastgesteld door de raad en niet ouder is dan vijf jaar.

Met deze paragraaf geven wij op hoofdlijnen inzicht in de omvang en de staat van het onderhoud van de kapitaalgoederen in Achtkarspelen.

Nadere toelichting

Wegen

Met het vaststellen van de Nota Kapitaalgoederen heeft de raad het uitgangspunt voor de kwaliteit van de wegen opnieuw op basis vastgesteld. Dit was in 2010 door de raad al vastgesteld. Daarnaast, ook in 2010, had de raad gekozen om het aanwezige achterstallig wegenonderhoud gefaseerd in te lopen. In eerste instantie in tien jaar gerekend vanaf 2010, wat met ingang van 2013 aangepast is naar een temporisering in vijftien jaar.

De hiervoor benodigde financiële middelen zijn voor het genoemde raadsbesluit beschikbaar gesteld en opgenomen in de meerjarenbegroting. Hierbij is sprake van een jaarlijks structureel bedrag om het basisniveau te behouden en een jaarlijks bedrag voor het wegwerken van de aanwezige achterstand in wegenonderhoud. Met het besluit rondom de Nota Kapitaalgoederen is de review herijkt en opnieuw opgesteld voor de periode 2022 – 2026 zodat deze synchroon loopt met de Nota Kapitaalgoederen.

Waterbouwkundige werken

De civieltechnische kunstwerken in de gemeente, de steigers en de bruggen, zijn in 2019 nog visueel geïnspecteerd. De steigers zijn in goede staat. De verkeersbruggen zijn in redelijke staat en de fiets-/voetgangersbruggen in een redelijk tot matige staat. De twee beweegbare bruggen zijn in een slechte en matige staat. De kosten voor regulier onderhoud (technisch onderhoud en de verzorging) en vervanging (jaarlijkse investering) zijn in de Nota Kapitaalgoederen vastgesteld.

Het Wetterskip Fryslân heeft het beheer en onderhoud van een aantal duikers en bruggen overgedragen aan de aanliggende eigenaren. Het Wetterskip heeft hun beleid geüniformeerd in de Provincie en heeft in dat verband een nieuwe legger kunstwerken vastgesteld. Als gemeente Achtkarspelen hebben wij, tezamen met Tytsjerksteradiel, hiertegen een zienswijze en bezwaar ingediend aangezien er geen financiële compensatie tegenover staat. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in de afspraak dat de betreffende duikers (88 stuks voor onze gemeente) pas per 1-1-2025 over gaan naar de gemeente Achtkarspelen zodat de gemeente tijd genoeg heeft om hier middelen voor vrij te maken in de meerjarenbegroting. Tot die tijd blijven deze duikers in beheer en onderhoud bij het Wetterskip. In de begroting 2024 – 2028 zijn deze lasten verwerkt.

Riolering

Gemeenten moeten op grond van de Wet milieubeheer beschikken over een actueel gemeentelijk rioleringsplan (GRP). De gemeenteraad stelt daartoe telkens voor een daarbij te bepalen periode een dergelijk plan vast. Op 23 maart 2023 heeft de gemeenteraad ingestemd met het Gemeentelijk Rioleringsplan 2023 – 2027 (GRP).

In het GRP hebben we aangegeven hoe we invulling geven aan de van oudsher geldende zorgplicht voor de inzameling en het transport van afvalwater. Daarbij hebben we ook een tijdstip aangeduid waarop/waarbinnen onderhoud/vervanging van voorzieningen plaatsvindt. De bijbehorende beheercyclus vullen we in door middel van een kostendekkingsplan en het beschikbaar stellen van deze gelden via de begrotingen.

Er is in de afgelopen tien jaren veel geïnvesteerd in de aanleg van regenwaterstructuren. Dit heeft ervoor gezorgd dat de dorpen in Achtkarspelen stapsgewijs klimaatbestendiger zijn gemaakt. Omdat ook in Achtkarspelen de gevolgen van klimaatveranderingen in urgentie toenemen, wordt deze lijn in het nieuwe GRP doorgezet. In de planperiode van het GRP is zijn aanvullende maatregelen opgenomen in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie (DPRA) van het Rijk. Voor deze maatregelen is een subsidie van 33% toegekend.

Water

Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) is in 2023 vastgesteld en geeft inzicht in verantwoordelijkheden en wettelijke taken van de gemeente en haar inwoners. De gemeente heeft een (afval)watervisie opgenomen die richtinggevend is voor de beleidsontwikkeling tot 2027 voor de thema's stedelijk (afval)water, hemelwater en grondwater. Bij het vaststellen en opstellen van het GRP is het Wetterskip Fryslân en de Provincie Fryslân betrokken om de integraliteit en afstemming van het beleid, opgenomen in het GRP, te borgen.

Daarnaast hebben VNG, UvW, IPO, VeWin en het Rijk met de ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord Water de ambitie uitgesproken om in gezamenlijkheid de kosten in de waterketen voor de inwoners van Nederland te beperken. Ook de Friese gemeenten, Wetterskip Fryslân, Vitens en provincie Fryslân hebben deze gezamenlijke ambitie onderschreven waarbij de Friese ambitie is verwoord in de pijlers Kosten, Kwaliteit en Kwetsbaarheid. Hiervoor hebben de portefeuillehouders Water in 2010 een handtekening onder het Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK) gezet. Wetterskip Fryslân, de Friese gemeenten, Vitens en provincie Fryslân hebben besloten een vervolg te geven aan het Fries Bestuursakkoord Water Keten 2010-2015. Op 17 november 2016 is het Fries Bestuursakkoord Waterketen 2016-2020 ondertekend door alle deelnemende partijen. Op 3 december 2020 is het FBWK 3 door alle partijen ondertekend. Deze voorziet in een bestuursakkoord tot 2025. Voor baggeren wordt in lijn met de Nota Kapitaalgoederen een voorziening gevormd.

Groen

Voor het groenonderhoud werken we met een groenbeheerplan (GBI). Hierdoor heeft de gemeente, zowel in de plan- als beheerfase, inzicht in de kosten van het beheer en onderhoud van het openbare groen. Op basis van deze informatie stellen we de jaarlijkse onderhoudsbudgetten vast. De kosten voor het onderhoud en vervanging zijn in de Nota Kapitaalgoederen vastgesteld. De raad heeft hiervoor gekozen voor het scenario *alles op basis*.

Speelruimte

In de nota kapitaalgoederen zijn de exploitatielasten verwerkt in de meerjarenbegroting. Naast de exploitatielasten is rekening gehouden met de jaarlijkse (vervangings-) investeringen voor de speeltoestellen. De gemeente heeft een door de raad vastgestelde planning voor aanleg, onderhoud en vervanging van buitenspeelruimte voor kinderen. Om aan de wettelijke onderhoudstaak te kunnen voldoen, beoordelen inspecteurs de speelplaatsen ter plaatse aan de hand van de eisen die in het Attractiebesluit zijn gesteld en redigeren logboeken en inspectiegegevens.

Gebouwen

Voor de gemeentelijke gebouwen, waar de gemeente verantwoordelijk voor is, zijn inventarisaties en inspecties uitgevoerd. Op basis van de ingevoerde inspectiegegevens zijn er in 2023 (nieuwe) meerjaren onderhoudsplanningen (MJOP's) opgesteld. Deze overzichten bieden een inzicht in de te verwachten onderhoudswerkzaamheden met bijbehorende benodigde budgetten voor de komende jaren.

In de Nota Kapitaalgoederen zijn de kosten voor het jaarlijks onderhoud opgenomen in de exploitatiebudgetten en verwerkt in de meerjarenbegroting. Voor de planmatige onderhoudskosten is voor een aantal gebouwen een voorziening gevormd. Op basis van deze MJOP's zijn de kosten voor groot onderhoud meegenomen in de berekening van de voorziening. Op basis van deze gegevens is een jaarlijkse mutatie van de voorziening berekend.

Onderhoud kapitaalgoederen

Beheerplan	Vast-gesteld in de raad	Looptijd		Lasten verwerkt in de begroting? (J/N)	Bedrag	Achter-stallig onderhoud? (J/N)	Zo ja, hoeveel?
		van	t/m				
bedragen x € 1.000							
Riolering	23-3-2023	2023	2027	J	485	N	
Woningen en gebouwen	3-3-2022	2022	2026	J	23	N	
Welzijnsgebouwen	3-3-2022	2021	2026	J	200	N	
Gemeentehuis c.a.	3-3-2022	2022	2026	J	135	N	
Gebouwen buitendienst	3-3-2022	2022	2026	J	48	N	
Monumenten	3-3-2022	2022	2026	J	50	N	
Wegen c.a.	3-3-2022	2022	2026	J	1.636	J	105
Sportgebouwen	3-3-2022	2022	2026	J	229	N	
Sportvelden					428	N	
Groen	3-3-2022	2022	2026	J	186	N	
Openbare verlichting	3-3-2022	2022	2026	J	127	N	
Totaal					3.547		105

3.2.4 Financiering

Financiering, ook wel treasury genoemd, betekent het beheren van het geld binnen de gemeente. Zo moeten er steeds tijdig financiële middelen aanwezig zijn om de rekeningen te kunnen betalen. Bij tekorten moet de gemeente bijlenen, overschotten moeten we tijdelijk bij de staat beleggen.

Het Rijk heeft regels opgesteld over hoe gemeenten hun geld moeten beheren. Deze regels staan in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Deze wet bepaalt ook, dat gemeenten een treasurystatuut moeten hebben. Daarin staat hoe wij geld mogen lenen of uitlenen.

Treasurybeleid

De wet stelt verplichtingen op het gebied van treasury. We hebben daarnaast ook zelf verplichtingen vastgelegd in het Treasurystatuut. De wet Fido stelt dit verplicht. Er staat in waarvoor we verantwoordelijk zijn:

- de treasuryfunctie
- de uitvoering van de treasury
- het risicobeheer

Het Treasurystatuut is vastgesteld in 2020 (raad 23 april 2020).

Schatkistbankieren

Vanaf december 2013 zijn gemeenten verplicht hun eventuele overtollige tegoeden aan te houden in de Nederlandse schatkist. Dit zogenaamde "schatkistbankieren" heeft een verlagend effect op de Nederlandse EMU-schuld. Om efficiencyredenen is het daarbij toegestaan een relatief gering bedrag aan overtollige middelen buiten de schatkist te houden. Dit bedrag, het zogenaamde drempelbedrag, bedraagt voor onze gemeente in 2024 € 1.953.000. Het gemiddelde tegoed van de gemeente over een kwartaal mag niet hoger zijn dan deze drempel.

Renterisico

Kasgeldlimiet

Om tijdelijke tekorten op de lopende rekening aan te vullen trekt de gemeente kortlopende geldleningen aan. Het voordeel van dit type leningen is dat het rentepercentage zeer laag is. Dit mag tot aan een bepaald maximum, de kasgeldlimiet. Deze limiet beperkt dus het renterisico op financieringen voor de korte termijn. De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt een vastgelegd percentage in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden. De wettelijke voorschriften bieden overigens de mogelijkheid om de kasgeldlimiet drie achtereenvolgende kwartalen te overschrijden.

Voor 2024 bedraagt de kasgeldlimiet:

(x € 1.000)

Begrotingstotaal per 1 januari	97.655
Het door de minister vastgestelde percentage	8,5%
Kasgeldlimiet	8.301

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt het renterisico op financieringen voor de lange termijn. Het totaal van de aflossingen en het bedrag waarop een renteherziening van toepassing mag in elk jaar niet meer dan 20% van het begrotingstotaal. Hieronder staat de norm voor 2024.

Begroting 2024-2027

In de onderstaande tabel is voor 2024 en de jaren daarna het renterisico op de vaste schuld getoetst aan de renterisiconorm.

Renterisiconorm (x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1 begrotingstotaal per 1 januari	92.439	97.655	96.545	93.338	94.899
2 vastgesteld percentage (wet FIDO)	20%	20%	20%	20%	20%
3 renterisiconorm (1 / 2 x 100)	18.488	19.531	19.309	18.668	18.980
4 aflossingen	3.193	3.193	3.193	3.193	2.593
5 ruimte onder renterisiconorm (3 - 4)	15.295	16.338	16.116	15.475	16.387

Renteschema

We zijn verplicht om een renteschema op te nemen. Dit schema biedt een cijfermatig inzicht in de rentelasten en hoe we dat toerekenen.

Renteschema begrotingsjaar 2024 (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Externe rentelasten lange financiering	276
Externe rentelasten korte financiering	-
Externe rentebaten (WoonFriesland)	70
Externe rentebaten (MOA)	-
Externe rentebaten korte financiering	-
Saldo externe rentelasten	206
Rente toe te rekenen aan de bouwgrondexploitatie	1-
Rente toe te rekenen wegens projectfinanciering	-
Rentebaten van doorverstrekte leningen projectfinanciering	-
Saldo door te berekenen externe rente	207
Rente eigen vermogen	-
Rente over voorzieningen (gewaardeerd tegen contante waarde)	-
Aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toe te rekenen rente	207
Boekwaarde vaste activa per 01-01-2024	93.579
Boekwaarde leningen woningbouw per 01-01-2024	2.377
Boekwaarde voor berekening omslagpercentage per 01-01-2024	91.202
Omslagpercentage	0,227%
Omslagpercentage afgerond	0,50%
Werkelijk aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toegerekende rente	358
Renteresultaat op taakveld treasury	151

Ontwikkeling rente en financieringsbehoefte

De omvang van de renteverhoging hangt af van de middellange termijn inflatievooruitzichten. Als er liquiditeitstekorten zijn dan zullen deze ook aangevuld worden met kortlopende geldleningen. De ECB is de centrale bank voor de euro, met de opdracht om de prijzen stabiel te houden. Als de prijzen in onze economie te hard stijgen, dat wil zeggen, als de inflatie te hoog is, helpen renteverhogingen om de inflatie terug te krijgen naar het doel van 2% op middellange termijn. De Raad van Bestuur van de ECB heeft voor het eerst in elf jaar de rente verhoogd, en de komende maanden zullen er waarschijnlijk nog meer verhogingen volgen.

Voor zover er financieringstekorten ontstaan door investeringen, aflossingen of de exploitatie zullen deze tekorten zoveel mogelijk met kortlopende leningen worden aangezuiverd vanwege de al genoemde lage tarieven voor deze financieringsvormen.

Indien dit ertoe leidt dat de kasgeldlimiet langer dan twee kwartalen achtereen wordt overschreden, of in geval van ontwikkelingen op het gebied van de tarieven voor langlopende geldleningen zullen we deze kortlopende schulden omzetten naar een vaste schuld.

3.2.5 Bedrijfsvoering

Onze bedrijfsvoering is gericht op de interne dienstverlening, die nodig is voor de uitvoering van de programma's. Voor het nieuwe begrotingsjaar spelen onderstaande zaken een nadrukkelijke rol in de bedrijfsvoering.

Opvolging Management Letter

Onze accountant stelt jaarlijks na de interim-controle en de jaarrekeningcontrole een Management Letter op waarin zij de belangrijkste uitkomsten van haar werkzaamheden beschrijft, die relevant zijn voor een goed begrip van de jaarrekening en voor het beoordelen van de financiële positie van uw gemeente en de risico's die van belang zijn.

De organisatie zorgt voor het opvolgen van de aanbevelingen uit de managementletter. Aanbevelingen uit de managementletter en overige (audit)rapportages worden opgenomen in de "Verbetermonitor". Over de status van de opvolging wordt periodiek gerapporteerd.

Specifiek benadrukken wij dat er, mede in verband met de rechtmatigheidsverantwoording van het college vanaf de jaarrekening 2023, investering in de verbijzonderde interne controle nodig is. Dit levert een belangrijke bijdrage aan de doorontwikkeling van de processen en de (risico)bewustwording bij de betrokken medewerkers. Ook wordt er opvolging gegeven aan aanbevelingen op het gebied van risicomanagement (Gemeente Brede Risico Analyse, GBRA), waarin de aanbevelingen van het in het voorjaar van 2022 uitgevoerde onderzoek van de Rekenkamer worden betrokken.

Wij zijn ons bewust dat nog niet alle aanbevelingen zijn opgevolgd. De aanbevelingen, zoals bijvoorbeeld contractmanagement, prestatielevering en het subsidieproces, worden opgepakt maar definitieve afwikkeling en structurele borging in de processen vraagt veelal meer aanpassing en tijd. Aandacht voor de opvolging van de aanbevelingen is en blijft derhalve van belang.

Kwaliteit van de (risico)beheersing, VIC

Risicomanagement is een instrument dat ingezet wordt om risico's efficiënter en effectiever te beheersen en doelstellingen te realiseren. Risico's managen geeft geen garantie dat gebeurtenissen met een negatief gevolg niet meer zullen optreden; het geeft wel aan dat actief wordt gewerkt aan het in beeld brengen, voorkomen en het bewust verminderen van het effect van risico's.

Om als gemeenten te kunnen sturen op de beoogde doelen, is risicomanagement belangrijk. Hiervoor hebben we de volgende definitie geformuleerd:

Risicomanagement is op een gestructureerde wijze identificeren, analyseren en managen van risico's. Of anders gezegd: risicomanagement is het effectief en systematisch omgaan met (de kansen) en bedreigingen die de realisatie van organisatiedoelstellingen kunnen beïnvloeden. Het is gericht op proactief handelen in plaats van reactief.

Risicomanagement houdt niet in dat kosten wat het kost risico's vermeden moeten worden. Het gaat om het inzicht creëren in de risico's die van toepassing zijn en vervolgens bewust afwegen of het risico kan worden beheerst. Soms is het bewust accepteren van een risico de meest optimale beheersingsmaatregel.

In 2021 heeft de Rekenkamercommissie onderzoek verricht naar Risicomanagement in de drie organisaties Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen en de Werkmaatschappij. Een citaat uit dit rapport:

"Aan een verdere kwaliteitsslag rond risicomanagement en interne controle is de afgelopen jaren hard gewerkt. Eerst door de rechtmatigheid op orde te brengen en vervolgens door stappen te zetten in het versterken van de interne controles. Anno nu werkt de organisatie aan de procesoptimalisatie en het verankeren van het risicomanagement daarbinnen. Daarmee zien we dat de gemeenten en de uitvoeringsorganisatie de slag gemaakt hebben van 'overleven' naar een meer beheersmatige werkomgeving".

De conclusies en aanbevelingen zijn opiniërend behandeld in de raadsvergadering van 3 maart 2022 en de opvolging is onderhanden.

De aanbevelingen van het Rekenkameronderzoek sluiten goed aan bij de volgende stap die gezet moet worden op het gebied van risicomanagement. Alle afzonderlijk gezette en te zetten stappen zijn onderdeel van gemeente breed beleid op risicomanagement vaststellen.

De meest voorkomende risicodragende thema's zijn:

- politiek/bestuurlijk;
- maatschappelijk/financieel/economisch;
- juridisch/wettelijk;
- technisch;
- veiligheid;
- fysiek bezit;
- organisatorisch/personeel;
- Financiële en rechtmatigheidsrisico's
- Fiscale risico's
- Fraude en corruptie
- Privacy en integriteitsrisico's
- Bedrijfscontinuïteit

Als gemeente vinden we het belangrijk om deze integrale benadering als basis te hebben. Daarom streven wij naar een Gemeente Brede Risico Analyse die bovenstaande terreinen dekt. Door risico inventarisatie plaats te laten vinden door een GBRA is er goed zicht op het totaal aan risico's. In onze organisatie definiëren we de volgende hoofdcategorieën. Al deze hoofdcategorieën hebben in meer of mindere mate te maken met de hiervoor geschetst risicogebieden.

- **Wettelijk toezicht:** het risico dat we niet voldoen aan de eisen in interne rapportages ten behoeve van toezichthouders en de rechtmatigheidsverantwoording/accountant. Hierin zitten vooral risicothema's als *juridisch/wettelijk- rechtmatigheid, (digitale) veiligheid*.
- **Beleid en uitvoeringsrisico's:** het risico dat zich voordoet bij beleid of uitvoering hierin zitten vooral risicothema's als *politiek/bestuurlijk, financieel/economisch, maatschappelijk en juridisch/wettelijk, fysiek bezit, veiligheid*
- **Verbonden partijen:** het risico rondom verbonden partijen hierin zitten vooral risicothema's als *financieel/economisch*
- **Fraude, Misbruik en Oneigenlijk gebruik;** Hierin zitten risicothema's als *Fraude, Misbruik of Oneigenlijk gebruik*
- **Doelrealisatie:** het risico dat de gemeenten doelen die gesteld zijn niet haalt. Hierin zitten vooral risico's als *politiek/bestuurlijk, organisatie, maatschappelijk*

Onderdelen hiervan waaraan op dit moment hard wordt gewerkt zijn:

Wettelijk toezicht / financiële rechtmatigheid:

De afgifte van een rechtmatigheidsverantwoording door het college is vanaf verantwoordingsjaar 2023. De accountant doet dan geen uitspraak meer over de rechtmatige besteding van middelen, maar het college zelf moet verklaren dat financieel rechtmatig is gehandeld. De organisatie heeft twee jaar ervaring opgedaan met het uitvoeren van rechtmatigheidscontroles (Verbijzonderde Interne Controles) en moet hier dus vanaf verantwoordingsjaar 2023 haar eigen conclusies aan verbinden. De accountant geeft hier een zogenaamd 'Getrouwheidsoordeel' over af. De raad heeft in 2020 de kaders vastgesteld en zal over 2023 wederom het normenkader moeten vaststellen, ontvangt het jaarplan ter informatie en kan, indien zij daartoe aanleiding ziet, de goedkeurings- en rapportagegrenzen bijstellen.

Samen met de provincie en andere gemeenten zijn we bezig met het ontwikkelen van een vernieuwd proces voor Interbestuurlijk Toezicht.

Met de Belastingdienst zijn we bezig met de Doorontwikkeling van het Horizontaal Toezicht. In dit kader ontwikkelen we een zogenaamd Tax Control Framework.

Cybersecurity, Informatiebeveiliging en Privacy

Met de toenemende digitalisering neemt het belang van informatieveiligheid en privacy nog steeds toe. Cybersecurity zal steeds meer aandacht en prioriteit krijgen. Bewustwording van risico's vraagt continu aandacht en we moeten voorbereid zijn op cyberaanvallen en adequaat kunnen handelen.

We merken dat de digitale dreigingen fors toenemen en dreigingen steeds geavanceerder worden. De complexiteit en impact van security-incidenten nemen toe op zowel bestuurlijk als uitvoerend niveau. Betrouwbare en veilige informatievoorziening is een absolute voorwaarde voor een gemeente.

Informatiebeveiliging is een verantwoordelijkheid van de gehele organisatie, waarbij de eindverantwoordelijkheid ligt bij de bestuurders. Hierbij heeft niet ICT alleen een uitvoerende rol, maar ook proceseigenaren, lijnmanagers en medewerkers. Sluitende informatieveiligheid kan enkel geborgd worden wanneer al deze onderdelen samenwerken.

Gezien de toenemende complexiteit van dreigingen en aanvallen zijn conventionele beveiligingsmaatregelen steeds vaker niet meer toereikend. Er worden daartoe vanaf 2023 diverse maatregelen ondernomen, zoals:

- het verder implementeren van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), die geldt als basisnormenkader binnen alle overheidslagen (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen) voor informatiebeveiliging;
- het investeren in upgrades en maatregelen die noodzakelijk zijn om continuïteit te bieden in gebruik en veiligheid van onze diensten;
- het uitvoeren van diverse risicoanalyses en audits.

Integriteit, Fraude en Corruptie

In 2022 hebben wij een risicoanalyse opgesteld naar de risico's van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik. Welke risico's kunnen zich voordoen? Hoe beheersen we die? Hiervoor is een nieuw overkoepelend beleidsplan opgesteld. Jaarlijks wordt de risicoanalyse geëvalueerd en wordt getoetst of de beheersmaatregelen van de hoogste risico's in voldoende mate worden nageleefd.

Onze controles zijn hierbij niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Wij willen een kritische houding hebben ten opzichte van risico's en de beheersing hiervan: voorkomen is beter dan genezen.

De accountant heeft in haar controlewerkzaamheden expliciet aandacht voor de risico's en beheersing van fraude en misbruik- en oneigenlijk gebruik. Tijdens de uitvoering van de controle van de jaarrekeningen zijn in de afgelopen jaren geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Het nieuwe Werken

Onze nieuwe manier van werken is hybride ('je werkt waar dat nodig is'), deels thuis en deels op kantoor of locatie. Hierbij lenen concentratiewerkzaamheden, telefoneren, lezen en administratieve taken zich bij uitstek om thuis uit te voeren. Veel overleggen kunnen plaatsvinden via de inmiddels beschikbare hybride-vergadersystemen en het kantoor wordt gezien als de ideale plek voor ontmoeting en samenwerking. In de afgelopen jaren is geïnvesteerd in extra hybride vergadersystemen, een pilot voor 'MS teams-ruimtes' en faciliteiten voor thuiswerken.

Hierdoor kunnen we een aantrekkelijk werkgever blijven, dragen we bij aan onze gemeentelijke duurzaamheidsagenda en bieden werkplezier met een goede balans tussen werk en privé. Voor het thuiswerken houden we rekening met de voorschriften op grond van de Arbeidsomstandighedenwet en de daarbij te nemen verantwoordelijkheden van de werkgever.

3.2.6 Verbonden partijen

De gemeente Achtkarspelen heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze taken. De beleidsvoornemens per verbonden partij zijn opgenomen in het betreffende programma. Hieronder zijn de kerngegevens per verbonden partij weergegeven.

De verbonden partijen zijn onderverdeeld in:

- Gemeenschappelijke regelingen
- Vennootschappen en coöperaties
- Stichtingen en verenigingen

Verbonden Partijen

Volgens het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) is sprake van een Verbonden partij als het: *"een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie betreft waarin de provincie, onderscheidenlijk de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft."*

Als gemeente volgen wij de definitie van het BBV.

Financieel belang

Van een financieel belang is sprake als: *"een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt"*.

Van een financieel belang is grofweg sprake wanneer de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de organisatie, of wanneer financiële problemen bij de organisatie kunnen worden verhaald bij de gemeente.

Bestuurlijk belang

Van bestuurlijk belang wordt gesproken als sprake is van: *"zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht"*.

Bij de uitoefening van stemrecht gaat het alleen om stemrecht namens de gemeente. Niet om stemrecht op persoonlijke titel. Er is ook niet sprake van een bestuurlijk belang indien uitsluitend sprake is van adviserend lidmaatschap en/of een benoemings- of voordrachtsrecht.

Beleidskader en uitgangspunten

Als kader voor de samenwerking met verbonden partijen geldt de door de raad vastgestelde beleidsnotitie "Grip op verbonden partijen 8KTD".

Bij het oprichten van of deelnemen aan een nieuwe verbonden partij gelden de volgende uitgangspunten:

- Het college betreft de raad vroegtijdig bij het proces rondom oprichting van verbonden partijen. Dit begint al op het moment dat de vraag speelt of het college een nieuwe verbonden partij aangaat. Het al dan niet instellen van een adviescommissie van raadsleden in geval van de oprichting van een GR is hier onderdeel van.
- Het college neemt een collegebesluit met een voorstel tot deelname aan een verbonden partij op basis van het afwegingskader, waarin de verschillende stappen in de afwegingen helder moeten zijn. Het afwegingskader is uitwerkt als onderdeel van de notitie "Grip op verbonden partijen" en heeft betrekking op te

onderkennen risico's (bestuurlijk, financieel, professioneel, rolvermenging) en daarnaast governance, integriteit en publiek belang.

- In de raadsvoorstellen die hiervoor worden opgesteld wordt een toelichting gegeven op de wijze waarop de governance op basis van sturing, beheersing, verantwoorden en toezicht ingericht wordt.

Gemeenschappelijke regeling

Naam		Sociale Werkvoorziening Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>		<i>(zie ook programma Sociaal domein)</i>		
vestigingsplaats	Drachten			
openbaar belang	N.v.t.			
visie op de verbonden partij	N.v.t.			
beleidsvoornemens	N.v.t.			
actuele ontwikkelingen	De gemeenschappelijke regeling fungeert alleen nog als werkgever voor de sw-ers.			
financieel belang gemeente	2022	2023	2024	
	€ 3	€ 3	€ 3	
deelneming in %	0,0	0,0	0,0	
bestuurlijk belang	1 lid in het Algemeen Bestuur			
risicoprofiel	● [Laag]			
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024	
Eigen vermogen				
begin	€ 0	€ 0		
einde	€ 0	€ 0		
Vreemd vermogen				
begin	€ 0	€ 0		
einde	€ 0	€ 0		
Verwacht resultaat				
begroot	€ 0	€ 0		
werkelijk	€ 0	€ 0		
<i>Bron</i>	<i>Begroting en jaarrekeningen</i>			
Toelichting 2024	Betreft de gemeentelijke bijdrage voor apparaatskosten.			

Naam	Veiligheidsregio Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Veiligheid)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	Behartigen preventieve taken op het gebied van de volksgezondheid en infectieziekte bestrijding; Zo doelmatig mogelijk georganiseerde en gecoördineerde brandbestrijding, maar ook hulpverlening bij ongevallen en rampen bewerkstelligen.		
visie op de verbonden partij	Met ingang van 1 januari 2007 zijn de gemeenschappelijke regelingen GGD Fryslân en Brandweer Fryslân opgeheven en zijn beide organisaties ondergebracht in de nieuwe gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân. Het betreft de wettelijke taken op gebied van gezondheid en brandweer die zijn ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling.		
beleidsvoornemens	<p>Gezondheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gezondheid krijgt een prominente plek. • De kinderopvang in Friesland voldoet aan de gestelde normen voor kwaliteit en veiligheid. • De huidige vaccinatiegraad blijft op peil. • Bijdragen aan de vermindering van de druk op de specialistische hulp en zorg. • Voorkomen antibioticaresistentie en bestrijden het als het zich aandient. • Er valt niemand tussen wal en schip. <p>Brandweer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samen aantoonbaar paraat. • Samen aantoonbaar vakbekwaam. • Risicobewust en risicogericht samenwerken. • Nieuwbouw kazernes waar vervanging noodzakelijk is. • Vervanging brandweerauto's verspreid over de regio. 		
actuele ontwikkelingen	De huidige economische omstandigheden (hoge inflatie, tekorten aan materiaal en de krappe arbeidsmarkt) hebben ook zijn weerslag op de bedrijfsvoering binnen de Veiligheidsregio.		
financieel belang gemeente	2022	2023	2024
	€ 2.784	€ 2.911	€ 3.055
deelname in %	4,0	4,0	3,9
bestuurlijk belang	Deelname in algemeen bestuur		
risicoprofiel	 [Hoog]		
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024
Eigen vermogen			
begin	€ 9.753	€ 9.753	€ 7.801
einde	€ 9.753	€ 9.753	€ 7.000
Vreemd vermogen			
begin	€ 87.724	€ 87.724	€ 80.075
einde	€ 87.724	€ 87.724	€ 86.445
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk			
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2022 Veiligheidsregio</i>		

Toelichting 2024

Bron: Programmabegroting 2024

Naam		Welstandscommissie Hûs en Hiem		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>		<i>(zie ook programma Volkshuisvesting, RO en stedelijke vern)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden			
openbaar belang	Welstandsadviesing Hûs en Hiem brengt welstandsadvies uit aan de gemeente. De kosten worden doorberekend in de leges.			
visie op de verbonden partij	Het voorzien van de gemeente in de welstandsadviesing als bedoeld in de Woningwet en adviesing over toepassing van de Monumentenwet en de Monumentenverordening.			
beleidsvoornemens	<ul style="list-style-type: none"> • Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadviesing als bedoeld in de Woningwet; • Het geven van adviezen over algemene welstandsvraagstukken aan gemeenten, andere openbare lichamen en aan particulieren, de laatsten voor zover het een tweede onafhankelijke beoordeling betreft van bouwplannen gelegen buiten de aan de Gemeenschappelijke Regeling deelnemende gemeenten; • Het voorzien van de gemeenten in de adviesing over de toepassing van de Monumentenwet en de Monumentenverordening. 			
actuele ontwikkelingen	Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet kan ook de welstandsadviesing een andere vorm krijgen.			
financieel belang gemeente	2022	2023	2024	
	€ 46	€ 46	€ 46	
deelneming in %	4,7	4,7	4,7	
bestuurlijk belang	Een wethouder van de gemeente is lid van het AB van Hûs en Hiem.			
risicoprofiel	● [Laag]			
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024	
Eigen vermogen				
begin	€ 455	€ 455	€ 455	
einde	€ 455	€ 455	€ 455	
Vreemd vermogen				
begin	€ 136	€ 136	€ 136	
einde	€ 136	€ 136	€ 136	
Verwacht resultaat				
begroot	€ 0	€ 0	€ 0	
werkelijk				
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2022 Hus en Hiem</i>			
Toelichting 2024	De invoering van de Omgevingswet kan van invloed zijn op de welstandsadviesing van Hûs en Hiem.			

Naam	FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Volksgezondheid en milieu)</i>		
vestigingsplaats	Grou		
openbaar belang	Toezicht houden en vergunningverlening.		
visie op de verbonden partij	De Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) is een gemeenschappelijke regeling van provincie, gemeenten en waterschap in Friesland. De gemeente heeft een deel van haar milieutaken op het gebied van vergunningverlening en toezicht houden verplicht aan deze organisatie uitbesteed. Het betreft de uitvoering van wettelijke taken.		
beleidsvoornemens	De FUMO heeft de financieringssysteem vanaf 2022 gewijzigd. De bijdrage is nu bepaald op daadwerkelijke afname van de afgenomen diensten van de deelnemer op het gebied van vergunningverlening en toezicht houden. Daarvoor was er een vaste bijdrage die bepaald werd obv het aantal inrichtingen (bedrijven) in het gebied.		
actuele ontwikkelingen	Per 01-01-2024 treedt de Omgevingswet in werking. Hierdoor is het takenpakket van de FUMO uitgebreid, dit betekend dat zij meer taken gaan uitvoeren voor de gemeente. Door deze uitbreiding van taken is de deelnemersbijdrage verhoogd.		
financieel belang gemeente	2022	2023	2024
	€ 397	€ 404	€ 480
deelneming in %	2,3	2,3	2,4
bestuurlijk belang	Deelname in algemeen bestuur.		
risicoprofiel	🟡 [Middel]		
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024
Eigen vermogen			
begin	€ 1.422	€ 1.207	€ 1.400
einde	€ 1.207	€ 1.400	€ 1.400
Vreemd vermogen			
begin	€ 5.280	€ 3.824	€ 1.300
einde	€ 3.824	€ 1.300	€ 1.300
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	
werkelijk	€ 0	€ 0	
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2024 FUMO</i>		
Toelichting 2024	Het financieel belang is bepaald op basis van de begrote deelnemersbijdrage van de gemeente te delen op de totale deelnemersbijdragen. NB. de prognose balans in de begroting 2024 is globaal en sluit niet aan bij de jaarrekening 2022.		

Naam	Werkmaatschappij Achtkarspelen-Tytsjerksteradiel		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Bestuur en ondersteuning)</i>		
vestigingsplaats	Buitenpost/Burgum		
openbaar belang	De Werkmaatschappij 8KTD is een samenwerkingsverband op basis van een gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel, waarbij gezamenlijk taken op het terrein van dienstverlening en bedrijfsvoering worden uitgevoerd, die leiden tot een behoud van de kwaliteit van de dienstverlening aan onze inwoners.		
visie op de verbonden partij	n.v.t.		
beleidsvoornemens	Hiervoor wordt verwezen naar de begroting 2024 van Werkmaatschappij 8KTD.		
actuele ontwikkelingen	N.v.t.		
financieel belang gemeente	2022	2023	2024
	€ 18.082	€ 19.304	€ 21.165
deelneming in %	49,1	49,7	49,8
bestuurlijk belang	Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de voorzitters van beide colleges en één wethouder per gemeente. Het Algemeen Bestuur bestaat uit de leden van de twee colleges van burgemeester en wethouders van beide gemeenten.		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen			
begin	€ 7.103	€ 3.950	€ 4.450
einde	€ 3.950	€ 4.450	€ 5.300
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2024 Werkmaatschappij 8KTD</i>		
Toelichting 2024	De begroting van 2024 sluit uiteindelijk met een saldo van € 0, doordat de gemeente Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel volledig bijdragen in de gemaakte kosten in de WM8KTD.		
	Het gerealiseerd totaal van bijdragen van beide gemeenten bedroeg € 42.358. De verdeling in bijdrage voor beide gemeenten is als volgt:		
	<ul style="list-style-type: none"> • Achtkarspelen 21.165 • Tytsjerksteradiel 21.193 		

Naam	Recreatieschap Marrekrite		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Sport, cultuur en recreatie)</i>		
vestigingsplaats	Grou		
openbaar belang	Beheer van de toeristische voorzieningen op water en land in de provincie.		
visie op de verbonden partij	Recreatieschap Marrekrite is er om de toeristische basisinfrastructuur op water en land in Fryslân in stand te houden en verder te ontwikkelen. De ontsluiting van toeristische routes is van cruciaal belang voor het faciliteren van recreanten en gasten.		
beleidsvoornemens	Recreatieschap Marrekrite onderhoudt en beheert ongeveer 35 kilometer aan vrije ligplaatsen in de Friese natuur, zorgt voor afvoer van recreatieafval en onderhoudt boeien en bakens in recreatievaarten. Ook beheert en onderhoudt Marrekrite het fietsknooppuntnetwerk en het wandelknooppuntnetwerk. Het in kaart brengen en actueel houden van alle routes in Fryslân behoort ook tot het werk van Marrekrite.		
actuele ontwikkelingen	Marrekrite zal in overleg met de provincie voor de komende jaren een baggerplan opstellen. Het is moeilijk om de waterdiepte op alle aanlegplaatsen in beeld te brengen in verband met de grote hoeveelheid slibverplaatsing. In eerste instantie zijn de drukbezochte vaarroutes eerst in kaart worden gebracht.		
financieel belang gemeente	2022	2023	2024
	€ 19	€ 16	€ 17
deelneming in %	1,3	1,1	1,1
bestuurlijk belang	Deelname in het algemeen bestuur		
risicoprofiel	 [Middel]		
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024
Eigen vermogen			
begin	€ 4.795	€ 4.795	€ 4.250
einde	€ 4.795	€ 4.250	€ 4.250
Vreemd vermogen			
begin	€ 1.996	€ 1.996	€ 3.753
einde	€ 1.996	€ 3.753	€ 3.753
Verwacht resultaat			
begroot	€ 72	€ 5	€ 95
werkelijk			
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2024 Marrekrite</i>		

Toelichting 2024

Marrekrite wil de algemene reserve gaan afbouwen. In de begroting van 2022 zijn ze daar mee gestart door de komende 2 jaar € 250.000 uit te keren aan de deelnemers, na rato van de deelnemersbijdrage. In 2026 gaan ze € 50.000 uitkeren, ook naar rato van de deelnemersbijdrage. Deze uitkering hebben ze per 2023 in de begroting verwerkt.

Gemeenschappelijke regeling (licht)

Naam		Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>		<i>(zie ook programma Sociaal domein)</i>		
vestigingsplaats	Dokkum			
openbaar belang	Via het mobiliteitsbureau wordt uitvoering gegeven aan gemeentelijke vervoerstaken ; WMO-vervoer, leerlingen-, gymvervoer (via "JoBinder")			
visie op de verbonden partij	Achterliggende visie voor oprichting van deze lichte GR is het door samenwerking efficiënt en kostenbesparend regionaal organiseren van vervoerstromen uit WM, leerlingen- en gymvervoer.			
beleidsvoornemens	Doorgaan met zoeken naar samenwerking om daarmee de efficiency en effectiviteit op een aanvaardbaar niveau te handhaven.			
actuele ontwikkelingen	In verband met het aflopen van de contracten zullen in 2023 en 2024 door het Mobiliteitsbureau aanbestedingen voor de regie (nieuwe centrale per 1-1-2025) en het vervoer (per 1-1-2027) worden opgestart en afgerond.			
financieel belang gemeente	2022	2023	2024	
	€ 1.378	€ 1.418	€ 1.535	
deelneming in %	21,0	24,0	21,0	
bestuurlijk belang	Het bestuur van de G.R. wordt gevormd door de deelnemende partijen.			
risicoprofiel	🟡 [Middel]			
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024	
Eigen vermogen				
begin	€ 0	€ 0	€ 0	
einde	€ 0	€ 0	€ 0	
Vreemd vermogen				
begin	€ 0	€ 0	€ 0	
einde	€ 0	€ 0	€ 0	
Verwacht resultaat				
begroot	€ 0	€ 0	€ 0	
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0	
<i>Bron</i>	<i>Begrotingen en jaarrekeningen GR Jobinder</i>			
Toelichting 2024	De afspraak is gemaakt, dat de deelnemers staan voor de tekorten en overschotten. De GR hoeft daardoor niet een vermogenspositie op te bouwen.			

Stichting / Vereniging

Naam	Stichting MOA		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Sociaal domein)</i>		
vestigingsplaats	Surhuisterveen		
openbaar belang	De gemeente heeft de wettelijke taak om inwoners te laten participeren naar vermogen. Dit op grond van de Wet sociale werkvoorziening, de Participatiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning		
visie op de verbonden partij	De gemeente Achtkarspelen beschikt over een lokaal participatiebedrijf waarin inwoners activiteiten kunnen ontwikkelen die ze dichterbij de arbeidsmarkt brengen of lokaal van waarde laten zijn.		
beleidsvoornemens	Per 1 januari 2017 is de MOA van start gegaan. De MOA bestaat uit twee bedrijfsonderdelen. De afdeling MOAi Wurk geeft vorm aan (arbeids)participatie en arbeidsmatige dagbesteding op grond van de Wmo. De afdeling MOAi Grien verricht groenwerkzaamheden voor de gemeente Achtkarspelen. Hiervoor worden SW-medewerkers ingezet die zijn overgenomen van de GR SW Fryslân.		
actuele ontwikkelingen	De hoge inflatie van de afgelopen jaren geeft voor werknemersorganisaties aanleiding om hoge looneisen te stellen. Dit heeft tot gevolg, dat bedrijfsresultaten onder druk komen te staan. Mogelijk zou dit kunnen leiden tot een negatief effect op jaarrekeningbasis.		
financieel belang gemeente	2022	2023	2024
	€ 1.309	€ 1.461	€ 1.644
deelneming in %	100,0	100,0	100,0
bestuurlijk belang	Het bestuur van MOA wordt gevormd door het college B&W van de gemeente Achtkarspelen.		
risicoprofiel	🟡 [Middel]		
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024
Eigen vermogen			
begin			
einde			
Vreemd vermogen			
begin			
einde			
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	
werkelijk			

Begroting 2024-2027

<i>Bron</i>	<i>Begrotingen en jaarrekeningen</i>
Toelichting 2024	De prognose 2024 bevat geen balansprognose, er is alleen een exploitatieprognose beschikbaar.

Naam	Stichting Sportcentrum 8kspelen		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Sport, cultuur en recreatie)</i>		
vestigingsplaats	Gemeente Achtkarspelen		
openbaar belang	Het nieuwe zwembad is volledig operationeel.		
visie op de verbonden partij	Het gemeentebestuur heeft medio 2018 het bestuur van de stichting overgenomen van het toenmalige bestuur om de overgang van het "oude zwembad" naar het "nieuwe zwembad" eenvoudiger te laten verlopen.		
beleidsvoornemens	De gemeente is voornemens om de exploitatie van het zwembad in eigen beheer te gaan doen. De stichting kan daarna worden opgeheven.		
actuele ontwikkelingen	De overgang van de exploitatie van het zwembad van de stichting naar de gemeente wordt uitgewerkt, het betreffende raadsvoorstel hiertoe wordt najaar 2023 aan de raad voorgelegd.		
financieel belang gemeente	2022	2023	2024
	€ 0	€ 0	€ 0
deelneming in %	100,0	100,0	100,0
bestuurlijk belang	college vormt bestuur		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024
Eigen vermogen			
begin	€ 74.517	€ 156.862	
einde	€ 156.862		
Vreemd vermogen			
begin	€ 0		
einde	€ 0		
Verwacht resultaat			
begroot			
werkelijk	€ 84.868		
<i>Bron</i>	<i>Jaarrekening</i>		
Toelichting 2024	Er is geen begroting voor 2024 beschikbaar.		

Vennootschap / Coöperatie

Naam	N.V. Fryslân Miljeu (handelsnaam Omrin)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Volksgezondheid en milieu)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	NV Fryslân Miljeu is de entiteit binnen Omrin die zich bezig houdt met de inzameling van afval.		
visie op de verbonden partij	OMRIN is een toonaangevende publieke partij actief in de gehele afvalketen van inzameling tot en met verwerking, inclusief advisering en afzet van deelstromen en het beheer van de openbare ruimte.		
beleidsvoornemens	Hiervoor wordt verwezen naar het strategiedocument Omrin 2021-24		
actuele ontwikkelingen	Geen.		
financieel belang gemeente	2022	2023	2024
	€ 50	€ 50	€ 50
deelneming in %	7,2	7,2	7,2
bestuurlijk belang	De gemeente is voor 7,2% aandeelhouder in het totaal eigen vermogen van NV Fryslan Miljeu op basis van letteraandelen B en heeft naar rato zeggenschap in de vennootschap in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA). Deze letteraandelen B zijn gekoppeld aan de BV Fryslân Miljeu Noordoost waar het oorspronkelijk gemeentelijke reinigingsbedrijf van Achtkarspelen is ingebracht.		
risicoprofiel	 [Laag]		
Kerncijfers	2022	2023	2024
Eigen vermogen			
begin	€ 11.485		
einde	€ 11.302		
Vreemd vermogen			
begin	€ 25.342		
einde	€ 23.497		
Verwacht resultaat			
begroot			
werkelijk	€ 1.432		
<i>Bron</i>	<i>Jaarstukken en begrotingen NV Fryslân Miljeu (http://omrindigitaaljaarverslag.nl)</i>		
Toelichting 2024	N.V. Fryslân Milieu verstrekt geen begroting. nieuwste financiële gegevens betreft de jaarrekening 2022		

Naam	BNG Bank NV																																								
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Bestuur en ondersteuning)</i>																																								
vestigingsplaats	Den Haag																																								
openbaar belang	De BNG draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkteerrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De BNG bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten van voorzieningen.																																								
visie op de verbonden partij	De BNG is een bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang en is een betrouwbare en solide dienstverlener. De deelname in het aandelenkapitaal zien wij als een duurzame belegging.																																								
beleidsvoornemens	De gemeente neemt deel in het aandelenkapitaal en is bij de bank aangesloten voor het betalingsverkeer. Er zijn geen voornemens dit te veranderen.																																								
actuele ontwikkelingen	De hoogte van de nettowinst is met onzekerheden omgeven, omdat de bank geen voorspelling kan doen over de ontwikkeling van de ongerealiseerde marktwaardeveranderingen. Een betrouwbare schatting van de nettowinst voor 2022 kan de bank daarom niet maken.																																								
financieel belang gemeente	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 33%;"></th> <th style="width: 33%; text-align: center;">2022</th> <th style="width: 33%; text-align: center;">2023</th> <th style="width: 33%; text-align: center;">2024</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">€ 219</td> <td style="text-align: right;">€ 219</td> <td style="text-align: right;">€ 219</td> </tr> <tr> <td>deelneming in %</td> <td style="text-align: center;">0,2</td> <td style="text-align: center;">0,2</td> <td style="text-align: center;">0,2</td> </tr> </tbody> </table>		2022	2023	2024		€ 219	€ 219	€ 219	deelneming in %	0,2	0,2	0,2																												
	2022	2023	2024																																						
	€ 219	€ 219	€ 219																																						
deelneming in %	0,2	0,2	0,2																																						
bestuurlijk belang	Deelname in het aandelenkapitaal																																								
risicoprofiel	[Laag]																																								
<u>Kerncijfers</u>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 33%;"></th> <th style="width: 33%; text-align: center;">2022</th> <th style="width: 33%; text-align: center;">2023</th> <th style="width: 33%; text-align: center;">2024</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>begin</td> <td style="text-align: right;">€ 5.062</td> <td style="text-align: right;">€ 4.615</td> <td style="text-align: right;">€ 4.615</td> </tr> <tr> <td>einde</td> <td style="text-align: right;">€ 4.615</td> <td style="text-align: right;">€ 4.615</td> <td style="text-align: right;">€ 4.615</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>begin</td> <td style="text-align: right;">€ 143.995</td> <td style="text-align: right;">€ 107.459</td> <td style="text-align: right;">€ 107.459</td> </tr> <tr> <td>einde</td> <td style="text-align: right;">€ 107.459</td> <td style="text-align: right;">€ 107.459</td> <td style="text-align: right;">€ 107.459</td> </tr> <tr> <td>Verwacht resultaat</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>begroot</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>werkelijk</td> <td style="text-align: right;">€ 300</td> <td style="text-align: right;">€ 300</td> <td style="text-align: right;">€ 300</td> </tr> </tbody> </table>		2022	2023	2024	Eigen vermogen				begin	€ 5.062	€ 4.615	€ 4.615	einde	€ 4.615	€ 4.615	€ 4.615	Vreemd vermogen				begin	€ 143.995	€ 107.459	€ 107.459	einde	€ 107.459	€ 107.459	€ 107.459	Verwacht resultaat				begroot				werkelijk	€ 300	€ 300	€ 300
	2022	2023	2024																																						
Eigen vermogen																																									
begin	€ 5.062	€ 4.615	€ 4.615																																						
einde	€ 4.615	€ 4.615	€ 4.615																																						
Vreemd vermogen																																									
begin	€ 143.995	€ 107.459	€ 107.459																																						
einde	€ 107.459	€ 107.459	€ 107.459																																						
Verwacht resultaat																																									
begroot																																									
werkelijk	€ 300	€ 300	€ 300																																						
<i>Bron</i>	<i>Jaarstukken 2021</i>																																								
Toelichting 2024	Geen informatie bekend over 2024.																																								

Naam	Afvalsturing Friesland N.V. (handelsnaam Omrin)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Volksgezondheid en milieu)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	Afvalsturing Friesland NV houdt zich binnen het Omrin concern bezig met de verwerking van afval.		
visie op de verbonden partij	<p>Belangrijke locaties zijn Ecopark De Wierde nabij Oudehaske waar via nascheiding de afvalstromen zoveel mogelijk worden gescheiden en via vergisting energie wordt opgewekt. De Reststoffen Energie Centrale (REC) te Harlingen is een andere belangrijke locatie waar het overgebleven afval na scheiding wordt verbrand. Hierbij wordt gelijktijdig energie opgewekt.</p> <p>OMRIN is een toonaangevende publieke partij actief in de gehele afvalketen van inzameling tot en met verwerking, inclusief advisering en afzet van deelstromen en het beheer van de openbare ruimte.</p> <p>Hierbij zijn duurzaamheid en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten leidende principes. OMRIN is van en voor de overheid; commerciële activiteiten dienen ter ondersteuning van publieke taken.</p>		
beleidsvoornemens	Hiervoor wordt verwezen naar het strategiedocument Omrin 2021-24		
actuele ontwikkelingen			
financieel belang gemeente	2022	2023	2024
	€ 54	€ 54	€ 54
deelneming in %	3,1	3,1	3,1
bestuurlijk belang	De gemeente heeft een belang van 3,08% in Afvalsturing Friesland NV. Daarmee heeft de gemeente naar rato zeggenschap in de Algemene vergadering van Aandeelhouders van Afvalsturing Friesland NV. Het gehele aandelenkapitaal van Afvalsturing Friesland NV is in publieke handen bij Nederlandse gemeenten. Alle Friese gemeenten zijn ook aandeelhouder en tevens oprichter van de NV.		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024
Eigen vermogen			
begin	€ 64.757		
einde	€ 70.303		
Vreemd vermogen			
begin	€ 128.437		
einde	€ 119.141		
Verwacht resultaat			
begroot	€ 4.194	€ 4.360	€ 4.047
werkelijk	€ 7.871		
Bron	Jaarstukken en begrotingen Afvalsturing Friesland NV (http://omrindigitaaljaarsverslag.nl)		

Toelichting 2024	De begroting van Afvalsturing Friesland NV bevat alleen een exploitatieprognose en geen meerjaren balans.
-------------------------	---

Naam	Stedin NV		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma Bestuur en ondersteuning)</i>		
vestigingsplaats	Rotterdam		
openbaar belang	Energietransport		
visie op de verbonden partij	De aandelen Stedin komen uit de verplichte splitsing van Eneco in een netwerkgroep (Stedin) en een energiebedrijf (Eneco). De dividenduitkering kan met het aantrekken van nieuw vermogen wijzigen afhankelijk van het behalen van de nodige winst.		
beleidsvoornemens	Omdat we willen dat ook de komende generaties altijd energie hebben, gaan we samen over op schone energie. Uit bronnen die niet opraken en die de planeet niet uitputten of vervuilen. Dit vraagt om flinke aanpassingen van het energienet, of beter gezegd, het energiesysteem. Nieuwe technieken helpen daarbij. Net als een goede samenwerking tussen alle mensen en organisaties die betrokken zijn bij de energievoorziening. 2,2 miljoen klanten maken jaarlijks gebruik van het energieleveringsnetwerk van Stedin.		
actuele ontwikkelingen	De gemeente heeft in 2021 cumulatief preferente aandelen gekocht in het eigen vermogen van Stedin. Stedin wil de komende jaren meer preferent aandelenkapitaal aantrekken om de forse investeringen in het netwerk te bekostigen. Hierbij worden ook nog niet deelnemende gemeenten, provincies en de rijksoverheid betrokken.		
financieel belang gemeente	2022	2023	2024
	€ 947	€ 947	€ 947
deelneming in %	0,2	0,2	0,2
bestuurlijk belang	Deelname aandelenkapitaal		
risicoprofiel	🟡 [Middel]		
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024
Eigen vermogen			
begin	€ 3.270.000	€ 3.342.000	€ 3.342.000
einde	€ 3.342.000	€ 3.342.000	€ 3.342.000
Vreemd vermogen			
begin	€ 4.912.000	€ 5.178.000	€ 5.178.000
einde	€ 5.178.000	€ 5.178.000	€ 5.178.000
Verwacht resultaat			
begroot			
werkelijk			
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2022</i>		
Toelichting 2024	Stedin wil de komende jaren meer preferente aandelen uitgeven om de forse investeringen in het netwerk te kunnen bekostigen.		

Naam		Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân, OVEF		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>		<i>(zie ook programma Verkeer, vervoer en waterstaat)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden			
openbaar belang	Het collectief inkopen van energie (gas en elektriciteit) en laadinfrastructuur tegen gunstige voorwaarden			
visie op de verbonden partij	nvt			
beleidsvoornemens	Het opzetten van een zelfleveringsmodel voor elektriciteit, waarbij het mogelijk wordt om direct van de lokale/regionale energieproducenten aan te kopen en niet meer middels een Europese aanbesteding.			
actuele ontwikkelingen	Het zelfleveringsmodel waarbij OVEF zelf wil optreden als energieleverancier kent hele andere operationele risico's als een collectieve inkoop bij een bestaande energieleverancier. Over dit onderwerp is de OVEF met de verschillende deelnemende leden volop in gesprek.			
financieel belang gemeente	2022	2023	2024	
	€ 0	€ 0	€ 0	
deelneming in %	4,2	4,2	4,2	
bestuurlijk belang	Gemeente heeft 2 stemmen in de algemene ledenvergadering van de coöperatie (totaal 48 stemmen).			
risicoprofiel	● [Hoog]			
<u>Kerncijfers</u>	2022	2023	2024	
Eigen vermogen				
begin	€ 445	€ 426		
einde	€ 426			
Vreemd vermogen				
begin	€ 53	€ 103		
einde	€ 103			
Verwacht resultaat				
begroot	€ 0	€ 0	€ 0	
werkelijk	€ -19			
<i>Bron</i>	<i>jaarrekening 2022 en begroting 2023</i>			
Toelichting 2024	Deelneming in % is gerelateerd aan het aantal stemmen in de ALV De begroting 2024 is nog niet beschikbaar.			

Overige samenwerkingsvormen

Daarnaast kennen we nog overige samenwerkingsvormen, zoals de centrumregeling. Deze vorm kent geen eigen rechtspersoonlijkheid en is formeel gezien geen gemeenschappelijke regeling. En dus geen verbonden partij. Maar gelet op het belang van samenwerkingsverbanden kiezen we ervoor om deze, voor zover van toepassing, wel te presenteren.

Centrumregeling

Naam		Sociaal Domein Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>		<i>(zie ook programma Sociaal domein)</i>		
vestigingsplaats		Leeuwarden		
openbaar belang		In het samenwerkingsverband gaat het om de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, Jeugdwet en Participatiewet. Door voor samenwerking te kiezen wordt getracht om de (zorgvragende) inwoners van de provincie op de meest klantvriendelijke en efficiënte wijze te helpen.		
visie op de verbonden partij		Friese gemeenten werken binnen het platform dat SDF biedt, samen aan provinciaal beleid voor een krachtig sociaal domein Fryslân. Door de samenwerking is het mogelijk om één uniforme beleidslijn, werkwijze en centrale inkoop te organiseren in het sociaal domein.		
beleidsvoornemens		In de begroting zijn geen beleidsvoornemens geformuleerd, omdat gemeenten afgesproken hebben om de scope en de governance te herijken.		
actuele ontwikkelingen		De financiële huishouding van SDF is integraal opgenomen in de financiële huishouding van de gemeente Leeuwarden.		
		2022	2023	2024
financieel belang gemeente		€ 125	€ 161	€ 176
deelneming in %		4,0	4,0	4,0
bestuurlijk belang		N.v.t.		
risicoprofiel		 [Hoog]		
		2022	2023	2024
Kerncijfers				
Eigen vermogen				
begin		€ 0	€ 0	€ 0
einde		€ 0	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen				
begin		€ 0	€ 0	€ 0
einde		€ 0	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat				

Begroting 2024-2027

begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0
<i>Bron</i>	<i>Begrotingen en jaarrekeningen Sociaal Domein Fryslân</i>		
Toelichting 2024	In de regeling is opgenomen dat voor- of nadelige resultaten worden verrekend met de deelnemers.		

3.2.7 Grondbeleid

Inleiding

Grond is schaars, ruimte is een breed goed. Het aanwenden van ruimte voor de één heeft direct consequenties voor het ruimtegebrek van de ander. Omdat grond en ruimte schaars zijn, heeft de overheid een taak met betrekking tot het inzetten en aanwenden van deze ruimte.

Visie op grondbeleid

De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in structuurvisies voor het hele grondgebied en voor delen daarvan. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. Het grondbeleid is een middel om maatschappelijke doelen te bereiken, zoals wonen, werken, natuur, sport, cultuur, recreatie, zorg en onderwijs. Op 10 december 2020 is door de gemeenteraad de "Nota Grondbeleid 2020 – 2024", waarin de beleidsuitgangspunten zijn vastgesteld. In het bestuursakkoord 2022 - 2026 "Mei-inoar" is afgesproken dat de gemeente overgaat naar actiever grondbeleid door de strategische aankoop van gronden voor woningbouw. Bij actief grondbeleid heeft of verwerft de gemeente de grond, maakt de gronden bouwrijp en geeft de bouwrijpe grond uit. Het doel van actief grondbeleid is met name het vergroten van de grip en invloed op de ruimtelijke ontwikkeling. Het is echter vrijwel onmogelijk om gemeentebreed of alleen een actief of alleen faciliterend grondbeleid te voeren, daarom zal de gemeente gedeeltelijk situationeel grondbeleid toepassen, waarin per ontwikkellocatie of project gezocht wordt naar de gewenste vorm van grondbeleid.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Het BBV bevat kaders en regels, waaraan de inrichting en verantwoording van onder meer begroting en jaarrekening moeten voldoen. Het grondbeleid moet volgens het BBV inzichtelijk worden gemaakt. Dit is om twee redenen van belang. Op de eerste plaats gezien het grote financiële belang en de risico's, die hieraan verbonden zijn en op de tweede plaats vanwege de relatie met de doelstellingen, zoals aangegeven in de programma's. Het grondbeleid kan tot extra baten, of extra lasten leiden en het grondbeleid moet het uitvoeren van programma's ondersteunen.

Voor bouwgrondexploitaties in exploitatie (BIE) geldt een maximale looptijd van 10 jaar. Kostentoerekening aan complexen moet overeenkomen met mogelijkheden voor kostenverhaal zoals benoemd in de Wro/Bro, en de Omgevingswet die ingaat per 1 januari 2024. De gemeente rekent rente toe die is gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen.

Zolang gronden nog niet als bouwgrond in exploitatie zijn genomen, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

Woonvisie

Het wonen in de gemeente Achtkarspelen wordt getypeerd door een rustige, gezinsvriendelijke woonomgeving bestaande uit tal van dorpen buurtschappen met elk hun eigen identiteit en kwaliteit. Wonen in een groene, landelijke omgeving tussen Leeuwarden en Groningen, waar een grote variatie aan woningen te vinden is, van ruime vrijstaande gezinswoningen tot senioren geschikte woningen dichtbij voorzieningen en van splinternieuwe woningen voorzien van de laatste energiesnuffjes tot karakteristieke, monumentale boerderijen. We zien daardoor als gemeente potentie om onze aantrekkingskracht op vestigers te versterken en eigen inwoners te binden.

Met een ligging tussen Leeuwarden-Groningen-Drachten, een spoorverbinding en een heel actief sport- en verenigingsleven kunnen we concluderen dat Achtkarspelen de mooiste gemeente van Fryslân is en dit willen we graag zo houden. Voorzieningen in onze dorpen zijn belangrijk. Zij vormen mede het cement van onze samenleving en

hierop willen we niet bezuinigen. We zien een sterk aantrekkende economie en krapte op de huizenmarkt in Achtkarspelen. Daarom hebben we in het bestuursakkoord "Mei-inoar" ambities uitgesproken op het gebied van woningbouw en uitbreiding van de bedrijvigheid.

Om deze ambities te bereiken moeten er meer en aantrekkelijke woningen gebouwd worden. Zoals vermeld in de "Woonvisie Achtkarspelen 2020-2025" welke op 19 november 2020 is vastgesteld door de gemeenteraad, is onze ambitie om de woningvoorraad in alle kernen met passend woningaanbod uit te breiden. Juist in de kleinere dorpen is woningbouw van groot belang; de landelijke woonomgeving is aantrekkelijk voor gezinnen die zich in de gemeente willen vestigen en daarnaast kunnen we met het aantrekken van jonge huishoudens en gezinnen een bijdrage leveren aan de vitaliteit in de kleine kernen.

Sinds de invoering van de Woningwet (2015) is de woonvisie nog belangrijker geworden als basis waarop gemeente, huurdersorganisaties en woningcorporaties met elkaar prestatieafspraken maken. In deze visie benoemen we daarom de belangrijkste opgaven op het vlak van bereikbaarheid, betaalbaarheid en de kwaliteit van de sociale huurvoorraad (zowel nieuwbouw als bestaand).

De woonvisie geeft antwoord op vraagstukken over hoe we het wonen in onze gemeente en alle dorpen nog prettiger maken voor huidige en toekomstige bewoners. Daarom is deze visie opgesteld met de volgende speerpunten:

1. Zorgvuldige inzet op nieuwbouw en daarbij de mogelijkheid van toename van woningen in elk dorp
2. Investeren in de bestaande voorraad: de kwaliteit van woningen vergroten en woningen met te weinig kwaliteit opruimen
3. Starters voldoende huisvestingsmogelijkheden bieden door doorstroming te bevorderen
4. Sterker inzetten op tijdelijke woningbouw om de grootste acute vraagdruk weg te nemen
5. Inzetten op wonen met zorg
6. Streven naar leefbare dorpen

Prognose

Actualisering grondexploitaties – algemeen

Om inzicht te krijgen in de financiële stand van zaken in de grondexploitaties actualiseren we deze jaarlijks. Van actualisering is sprake als de uitvoering van het project binnen de vastgestelde kaders plaatsvindt. De geraamde bedragen worden vervangen door gerealiseerde bedragen, zodat we inzicht verkrijgen in de actuele boekwaarde. Zo ontstaat een geactualiseerde en onderbouwde prognose van de te verwachten resultaten van de grondexploitaties. Indien noodzakelijk worden op basis van deze prognose voorzieningen voor verliesgevendende grondexploitaties getroffen of bijgesteld.

Zowel het Besluit begroting en verantwoording (BBV) als het gemeentelijk beleid (Nota grondbeleid 2020-2024) eist minimaal een jaarlijkse actualisering van de grondexploitaties. De raad stelt de geactualiseerde grondexploitaties jaarlijks impliciet via de begroting en de jaarrekening vast.

Relatie met de planning en control cyclus

De actualisering van de grondexploitaties per 1 januari van een boekjaar is de basis voor de waardering in de jaarrekening. De geactualiseerde boekwaarden worden op de balans verantwoord en op basis van de geactualiseerde prognoses wordt beoordeeld of

voorzieningen voor verliesgevende grondexploitaties moeten worden getroffen of bijgesteld.

Financiën van de grondexploitaties

Een grondexploitatie is de financiële vertaling van een ruimtelijk plan. Het is een overzicht van kosten en opbrengsten van de productie van bouwrijpe en woonrijpe grond, uitgezet in de tijd (fasering), rekening houdend met kosten- en opbrengstenstijgingen en rentetoerekening. De grondexploitatie heeft gedurende de looptijd van het plan verschillende functies. Tijdens de fase van planvoorbereiding is het vooral een instrument voor het berekenen van de financiële gevolgen en het beoordelen van de haalbaarheid van het voorgenomen plan (beoordelen, kiezen, besluiten). Tijdens de fase van de planuitvoering is de grondexploitatie vooral een instrument voor het bewaken van de uitvoering (budgetteren, volgen, verschillen analyseren en afrekenen). In tabel 1 een overzicht van de resultaten van de lopende complexen en vervolgens in tabel 2 wordt weergegeven hoeveel kavels er nog te verkopen zijn.

Complex	Project	Boekwaarde 31 december 2022	Nog te realiseren kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Nog te verwachten winsten
	302 Harkema - Quakkenburg/De Bolster	€ -112.603	€ 125.090	€ 42.701	€ 30.214
	303 Buitenpost - De Swadde II	€ 143.501	€ 44.173	€ 201.485	€ 13.811
	304 Surhuisterveen - Lauwerskwartier fase 2	€ -237.030	€ 294.236	€ 285.674	€ 228.468
	369 Kootstertille - Oostkern/Westkern	€ -477.260	€ 397.746	€ 644.493	€ 724.008
Totaal Bedrijventerreinen		€ -683.393	€ 861.246	€ 1.174.353	€ 996.500
	32 Buitenpost - De Lits	€ -	€ -	€ -	€ -
	57 Twijzel - Sportpark	€ 61.130	€ 51.561	€ 150.310	€ 37.619
	91 Harkema - Fûgelkamp	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal Woningbouw		€ 61.130	€ 51.561	€ 150.310	€ 37.619
Totaal Grondexploitaties		€ -622.263	€ 912.807	€ 1.324.663	€ 1.034.119

Tabel 1 Bouwgronden in exploitatie

Bouwgronden in exploitatie	Nog te verkopen per eind 2022	Kavels beschikbaar eind 2022	Verkocht in 2023	Looptijd t/m jaar	Prognose uitgifte t/m 2025	Prognose uitgifte 2026 e.v.
nr: Woningbouw						
57 Twijzel - Sportvelden	1.149 m2	2	-	2023	2	-
	1.149 m2					
nr: Bedrijventerrein						
302 Harkema - Quakkenburg De Bolster	1.100 m2	1	-	2024	1	-
303 Buitenpost - De Swadde II	3.415 m2	1	1	2023	-	-
304 Surhuisterveen - Lauwerskwartier fase 2	5.615 m2	1	-	2024	1	-
369 Kootstertille - Oostkern	10.525 m2	4	2	2025	2	-
	20.655 m2					
	21.804 m2					

Tabel 2 Nog te verkopen bouwgronden

Grondprijzen

Op basis van Europese regelgeving moet de gemeente marktconforme grondprijzen hanteren, ter voorkoming van ongeoorloofde staatssteun. Het beleid met betrekking tot grondprijzen is vastgelegd in de nota 'Grondbeleid 2020-2024'. Dit beleid is het uitgangspunt voor het handelen.

3.2.8 Wet open overheid

Inleiding

De openbaarheidsparagraaf is een nieuwe verplichte paragraaf in het jaarverslag 2022. De verplichting komt voort uit het besluit tot actieve openbaarmaking van informatie, de plannen ter verbetering van de informatiehuishouding bij de overheden en artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) dat bepaalt dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. De focus van deze openbaarheidsparagraaf is de beschrijvende en kwalitatieve verantwoording op hoofdlijnen over de activiteiten die zijn uitgevoerd in 2022 op de thema's verbetering van de informatiehuishouding, actieve openbaarmaking en passieve openbaarmaking.

Informatie

Om informatie goed te kunnen delen met de maatschappij en politiek is het nodig om deze informatie aan de voorkant goed op te slaan, processen en systemen op orde te hebben, maar ook juist als professionals te denken en werken vanuit transparantie en openbaarheid. In onderstaande toelichting is zoveel als mogelijk de verdeling van de drie thema's informatiehuishouding, actieve en passieve openbaarmaking aangehouden, met de kanttekening dat het in de praktijk met elkaar is verbonden.

1. Verbetering informatiehuishouding

Voor de verbetering van de informatiehuishouding zijn de volgende activiteiten gerealiseerd:

1.1 Competenties medewerkers

Door het wegvallen van het vorige awareness pakket in 2021 en uitstel van het LMS in 2022, heeft het aanbieden van gedegen awareness trainingen even op zich laten wachten. Medewerkers worden nu bewust gemaakt op digitale risico's via voorlichting, SharePoint en Yammer en phishingcampagnes. Al werpt deze vorm van awareness zijn vruchten af, in april komt het nieuwe organisatie brede Learning Management System beschikbaar en kunnen er digitale trainingen worden aangeboden aan medewerkers. Hierbij zullen er ook verplichte trainingen worden aangeboden op het gebied van informatiebeveiliging en privacy, waaronder de diverse digitale risico's waar medewerkers mee te maken kunnen krijgen, de BIO en de AVG. Hier vindt ook vastlegging van plaats om zo te voldoen aan de BIO en de verschillende auditnormen.

1.2 Digitaal loket

Het digitaal loket voor de gemeente Achtkarspelen wordt ondersteund vanuit de Werkmaatschappij om op een zo laagdrempelig mogelijke manier inwoners en bedrijven de mogelijkheid geven om zelf hun zaken digitaal te regelen als zij dat willen. Voorbeelden hiervan zijn inzage WOZ-aanslagen, aanvragen van producten burgerzaken, aanvragen omgevingsinitiatieven etc. Ook Woo verzoeken en burgerinitiatieven kunnen digitaal worden gestart. Op deze manier kunnen inwoners en bedrijven eenvoudig, snel en op een zelfgekozen moment hun zaken regelen. De digitale dienstverlening wordt continue verbeterd, waarbij er steeds meer mogelijk wordt in het Digitaal Loket, zonder uit het oog te verliezen dat er nog altijd een grote groep mensen is die op de traditionele manier via post of telefoon communiceert.

1.3 Systemen en procedures

De Werkmaatschappij is een uitvoeringsorganisatie voor de bulk van de gemeentelijke taken. Automatisering is de ruggengraat van de organisatie en op het moment dat deze uitvalt, stagneert of fouten geeft levert dit direct grote organisatorische problemen op met financiële gevolgschade.

We werken onder architectuur, verbonden aan de informatiestrategie met een sterke focus op Cloud en "versaasing" van applicaties. Daarbij is sterke aandacht voor duurzame opslag van gegevens en vindbaarheid. Hiertoe zijn wij ons archief waar mogelijk aan het digitaliseren en hebben we een integrale zoekmachine geïmplementeerd.

We borgen de continuïteit van onze informatievoorziening door toepassing van procedures, planmatige vervangingen en invulling geven aan ons continuïteitsplan.

1.4 Cybersecurity

In de context van digitale weerbaarheid is er binnen de Werkmaatschappij een informatiebeveiliging- en privacy beleid (IBP-beleid) opgesteld. Deze geeft de inrichting en verantwoordelijkheden weer van informatiebeveiliging binnen de organisatie. Hierbij geldt dat het IBP-beleid een kapstok model is. Beleidsstukken voortvloeiend uit informatiebeveiliging, privacy, BIO of AVG worden vertaald in losse beleidsstukken. Hierbij te denken aan wachtwoordbeleid, gebruikerscontrole, camerabeleid en clean desk beleid. Het IBP-beleid wordt vastgesteld voor drie jaar, waarna een herziening plaatsvindt, tenzij wijzigingen in wet- of regelgeving hier eerder om vragen. Voor het opstellen van de beleidsstukken die aan het IBP-beleid worden gehangen, wordt er gesteund op actuele informatie over digitale dreigingen vanuit de VNG, IBD en NCSC. Daarnaast worden ook de normen die het Forum Standaardisatie voorschrijft hierin opgenomen. Met de IBD zijn er korte lijnen ingeregeld. In geval van dreigingen of kwetsbaarheden, wordt de Werkmaatschappij hierover direct geïnformeerd. Om hierin ook deels zelfvoorzienend te zijn, is in 2022 een pakket in gebruik genomen die de interne ICT inrichting nagaat op kwetsbaarheden, hierover rapporteert en volgt. Sinds eind 2022 wordt deelgenomen aan de herstart van Monitoring en Response, wat gericht is op de analyse en alarmering van malafide intern netwerkverkeer.

De laatste pentest is in 2020 verricht, welke geen kwetsbaarheden heeft aangetoond. Momenteel wordt de ICT inrichting, zijnde de manier waarop medewerker programma's en informatie kunnen benaderen, opnieuw ingericht. Hierna zal gekeken worden op welke onderdelen een pentest afgenomen kan worden.

2. Actieve openbaarmaking

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit de overheid worden ondernomen om informatie uit zichzelf openbaar te maken voor de samenleving en politiek. Hiervoor zijn de volgende activiteiten gerealiseerd:

- WOZ-waarde loket voor de openbaarheid van de WOZ – waardes.
- Publicatie conform WEP, waaronder omgevingsvergunningen/documenten, beleidsstukken, verordeningen etc. op Mijn Overheid
- Publicatie ruimtelijke plannen

3. Passieve openbaarmaking

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals de Woo-verzoeken.

In 2022 zijn vanuit de Werkmaatschappij 8 Woo -verzoeken voor Achtkarspelen gefaciliteerd.

4 FINANCIËLE BEGROTING

4.1 Overzicht baten en lasten

4.1.1 Meerjarenbegroting

Begroting 2024-2027

Meerjarenbegroting 2024 - 2027

Programma (x € 1.000)	2024			2025			2026			2027		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	6.351	73.032	66.681	5.909	72.155	66.246	4.090	66.309	62.219	5.435	65.772	60.337
1. Veiligheid	2.380	67	- 2.312	2.504	80	- 2.424	2.513	80	- 2.433	2.610	80	- 2.531
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	6.480	411	- 6.069	6.636	438	- 6.198	6.741	433	- 6.308	6.861	433	- 6.429
3. Economie	711	47	- 664	497	30	- 467	497	30	- 467	497	30	- 467
4. Onderwijs	3.647	856	- 2.791	3.635	856	- 2.780	3.619	856	- 2.763	3.569	856	- 2.713
5. Sport, cultuur en recreatie	7.752	1.291	- 6.462	7.742	1.290	- 6.451	7.734	1.288	- 6.446	7.737	1.288	- 6.449
6. Sociaal domein	47.358	11.616	- 35.742	46.927	11.616	- 35.311	46.639	11.602	- 35.037	46.310	11.602	- 34.708
7. Volksgezondheid en milieu	8.027	7.065	- 961	8.087	7.126	- 961	8.132	7.131	- 1.001	8.507	7.463	- 1.045
8. Vrosh	2.693	782	- 1.911	2.680	782	- 1.898	2.626	782	- 1.844	2.626	782	- 1.844
Overhead	12.085	167	- 11.918	11.753	167	- 11.586	10.568	167	- 10.401	10.563	167	- 10.396
Mutaties reserves	-	3.060	3.060	-	2.141	2.141	-	484	484	-	310	310
BEGROTINGSRESULTAAT	97.483	98.394	911	96.370	96.680	311	93.159	89.161	-3.998	94.716	88.781	-5.934

4.1.2 Toelichting

Rekening 2022

Programma (x € 1.000)	2022 rekening		
	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	5.890	72.011	66.121
1. Veiligheid	3.828	2.929	- 898
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.371	587	- 4.784
3. Economie	1.434	1.285	- 149
4. Onderwijs	3.521	1.500	- 2.021
5. Sport, cultuur en recreatie	6.955	1.332	- 5.623
6. Sociaal domein	44.455	11.386	- 33.068
7. Volksgezondheid en milieu	7.732	7.131	- 602
8. Vrosh	3.027	2.079	- 948
Overhead	12.489	136	- 12.353
Mutaties reserves	1.708	2.281	573
TOTAAL	96.410	102.657	6.247

Begroting 2023 - 2024

Hieronder wordt de begroting 2023 vergeleken met de begroting 2024. Om de ontwikkelingen duidelijk te maken presenteren we ook de wijzigingen in de begroting 2023 ten opzichte van de oorspronkelijke begroting.

Begroting 2024-2027

Programma (x € 1.000)	2023 primitief			2023 incl. wijzigingen			2024		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	5.756	67.667	61.910	5.439	68.125	62.686	6.351	73.032	66.681
1. Veiligheid	2.391	8	- 2.384	2.321	8	- 2.313	2.380	67	- 2.312
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.890	429	- 5.462	6.446	429	- 6.017	6.480	411	- 6.069
3. Economie	706	333	- 374	788	333	- 455	711	47	- 664
4. Onderwijs	3.673	1.010	- 2.663	3.564	1.010	- 2.554	3.647	856	- 2.791
5. Sport, cultuur en recreatie	7.229	1.133	- 6.096	7.818	1.187	- 6.632	7.752	1.291	- 6.462
6. Sociaal domein	45.681	11.599	- 34.082	48.181	11.803	- 36.377	47.358	11.616	- 35.742
7. Volksgezondheid en milieu	8.102	7.553	- 549	8.217	7.592	- 625	8.027	7.065	- 961
8. Vrosh	2.515	803	- 1.711	2.895	803	- 2.092	2.693	782	- 1.911
Overhead	10.478	148	- 10.331	10.617	166	- 10.451	12.085	167	- 11.918
Mutaties reserves	17	2.374	2.357	372	4.762	4.390	-	3.060	3.060
TOTAAL	92.439	93.055	616	96.657	96.217	- 440	97.483	98.394	911

Incidentele baten en lasten

In overeenstemming met Artikel 23.b. van de BBV lichten wij hieronder de incidentele baten en lasten per programma toe. Per programma worden ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk toegelicht. De overige posten worden als een totaalbedrag opgenomen.

Als gemeente hebben wij de verantwoordelijkheid om een begroting vast te stellen die structureel en reëel in evenwicht is. Op basis van dit criterium wordt voor het komende begrotingsjaar door de Provincie besloten of wij onder repressief of preventief toezicht vallen.

Het structureel begrotingssaldo bedraagt:

Bedragen in €	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Saldo baten en lasten	-1.751.525	-1.515.400	-4.156.000	-5.934.000
Saldo toevoegingen en onttrekkingen reserves	2.662.525	1.826.400	158.000	
Waarvan incidentele baten en lasten saldo	0	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	911.000	311.000	-3.998.000	-5.934.000

Specificatie van incidentele baten en lasten

<i>Incidentele baten</i>		begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026	begroting 2027
Mutaties o.b.v. reeds vastgesteld beleid					
Regiodeal	bijdrage AR	213.370			
FUMO begrotingswijziging 2024	bijdrage AR	24.755			
Kadernota 2023 - 2026					
00.04.01 Formatie medewerker recordbeheer	bijdrage AR	67.000			
00.04.20 I&A: doorontwikkeling team en organisatie	bijdrage AR	192.000			
Motie: lobby herijking gemeentefonds; PO-M3	bijdrage AR	20.000	20.000		
Kadernota 2024 - 2027					
00.01 Gemeentelijke co-financiering EU-Leaderprogramma 2024-2027	bijdrage AR	135.000			
00.04.02 Teamleider I&A	bijdrage AR	68.000	68.000		
00.04.03 Teamleider HRM	bijdrage AR	68.000	68.000		
00.04.10 Juridischezaken - Inkoopcoördinator	bijdrage AR	24.500	24.500		
00.04.11 Juridischezaken - Inkoop - flexibele schil	bijdrage AR	42.000	42.000		
00.04.25 Sociaal internet applicatie	bijdrage AR	20.000			
00.04.32 Publiekszaken - Gezichtsscanner burgerzaken	bijdrage AR	10.000			
00.04.50 HRM - Strategische ondersteuning en advisering	bijdrage AR	324.000	302.500		
00.04.51 Financiën - IOAB en Senior Financieel Adviseur	bijdrage AR	201.000	201.000		
00.04.52 I&A - Continuïteit en kwaliteit informatievoorziening	bijdrage AR	638.000	638.000		
01.01 Jurist handhaving	bijdrage AR	84.250	84.250		
01.02 Jurist veiligheid	bijdrage AR	28.750	28.750		
01.07 Horeca - evenementenbeleid	bijdrage AR	23.500	23.500		
04.02 Gebiedsteam-zorg in de school (GIS)	bijdrage AR	132.000			
05.04 Ekstra formaasje Frysk taalbelied	bijdrage AR	25.000	25.000		
06.02 Digitaliseren fysiek archief Inkomen en Participatie	bijdrage AR	12.500			
06.04 Beurtskip	bijdrage AR	158.000	158.000	158.000	
06.07 Uitvoeringsplan Participatiewet - Inzet jobhunter	bijdrage AR	51.000	51.000		
06.12 Coördinator Maatschappelijk Vastgoed	bijdrage AR	56.000	56.000		
07.02 Formatie stikstof	bijdrage AR	35.900	35.900		
08.02 Beleid op verhuur van panden	bijdrage AR	8.000			
		2.662.525	1.826.400	158.000	

Toelichting:

De incidentele baten voor de begroting 2023-2026 bestaan volledig uit bijdragen uit de algemene reserve ten behoeve van lasten in deze begroting met een incidenteel karakter.

Begroting 2024-2027

Incidentele lasten		begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026	begroting 2027
Mutaties o.b.v. reeds vastgesteld beleid					
Regiodeal	Pr 3	213.370			
FUMO begrotingswijziging 2024	Pr 7	24.755			
Kadernota 2023 - 2026					
00.04.01 Formatie medewerker recordbeheer	overhead	67.000			
00.04.20 I&A: doorontwikkeling team en organisatie	overhead	192.000			
Motie: lobby herijking gemeentefonds; P0-M3	Pr 0	20.000	20.000		
Kadernota 2024 - 2027					
00.01 Gemeentelijke co-financiering EU-Leaderprogramma 2024-2027	Pr 0	135.000			
00.04.02 Teamleider I&A	overhead	68.000	68.000		
00.04.03 Teamleider HRM	overhead	68.000	68.000		
00.04.10 Juridischezaken - Inkoopcoördinator	overhead	24.500	24.500		
00.04.11 Juridischezaken - Inkoop - flexibele schil	overhead	42.000	42.000		
00.04.25 Sociaal internet applicatie	overhead	20.000			
00.04.32 Publiekszaken - Gezichtsscanner burgerzaken	overhead	10.000			
00.04.50 HRM - Strategische ondersteuning en advisering	overhead	324.000	302.500		
00.04.51 Financiën - IOAB en Senior Financieel Adviseur	overhead	201.000	201.000		
00.04.52 I&A - Continuïteit en kwaliteit informatievoorziening	overhead	638.000	638.000		
01.01 Jurist handhaving	Pr 1	84.250	84.250		
01.02 Jurist veiligheid	Pr 1	28.750	28.750		
01.07 Horeca - evenementenbeleid	Pr 1	23.500	23.500		
04.02 Gebiedsteam-zorg in de school (GIS)	Pr 4	132.000			
05.04 Ekstra formaasje Frysk taalbelied	Pr 5	25.000	25.000		
06.02 Digitaliseren fysiek archief Inkomen en Participatie	Pr 6	12.500			
06.04 Beurtskip	Pr 6	158.000	158.000	158.000	
06.07 Uitvoeringsplan Participatiewet - Inzet jobhunter	Pr 6	51.000	51.000		
06.12 Coördinator Maatschappelijk Vastgoed	Pr 6	56.000	56.000		
07.02 Formatie stikstof	Pr 7	35.900	35.900		
08.02 Beleid op verhuur van panden	Pr 8	8.000			
		2.662.525	1.826.400	158.000	

Toelichting:

De incidentele lasten voor de begroting 2024-2027 worden afgedekt door bijdragen uit de algemene reserve. Voor een deel van deze incidentele lasten heeft bij eerdere begrotingen al besluitvorming plaatsgevonden. Daarnaast zijn via de Kadernota 2024-2027 in deze begroting nieuwe posten opgevoerd. Hieronder vindt u voor de verschillende posten een korte toelichting.

I&A: doorontwikkelingen team en organisatie

Het is van groot belang dat we de continuïteit van onze ICT-omgeving kunnen waarborgen en andere manieren van (digitaal) werken kunnen faciliteren. De praktijkervaring van team I&A leert dat het onmogelijk is om dit met de huidige bezetting te doen. Met de invulling van een tweetal functies en daarnaast een tijdelijk programmabudget kunnen we de doorontwikkeling verder mogelijk maken. Dit kan worden gezien als een eerste deel van deze maatregelen, eerst op incidentele basis, om te kunnen beschikken over specialistische functies die deze doorontwikkeling faciliteren. Het gaat dan om een architectuurspecialist en een coördinator functioneel beheer & data gedreven werken plus een programmabudget 'Ontwikkelopgave I&A'.

[Kadernota nr. 00.04.20]

Lobby herijking gemeentefonds

Bij de behandeling van de Kadernota 2023-2026 in Achtkarspelen 8K is de motie "Lobby herijking gemeentefonds" aangenomen. Voor de komende drie jaar wordt driemaal € 20.000 incidenteel beschikbaar gesteld voor een lobby tegen de ongewenste effecten van de herijking en verdeling van het gemeentefonds. De voorwaarde is dat een aantal andere noordelijke gemeente hier evenredig aan meebetalen.

Als partner gemeente willen we dit initiatief ondersteunen en onder dezelfde voorwaarde eveneens een bedrag van driemaal € 20.000 ten laste van de algemene reserve mee te nemen in de begroting 2023-2026.

Incidentele inzet projecten

Gemeentelijke co-financiering EU-Leaderprogramma 2024-2027 (00.01)

De ANNO-gemeenten gaan deelnemen aan een nieuw LEADER-programma in de periode 2023-2027. De komende jaren zijn er voldoende aanknopingspunten om met de opgaven in de ANNO-agenda invulling te geven aan het nieuwe programma en de lokale ontwikkelingsstrategie voor de regio.

Het LEADER-programma is een Europees subsidieprogramma gericht op financiering van projecten op het platteland, waaronder bijvoorbeeld dorpshuizen en andere initiatieven uit de mienskip. Kenmerkend is de bottom-up aanpak bij alle facetten van het programma.

Het huidige LEADER-programma stond de sociaaleconomische ontwikkeling en het versterken van de sociale cohesie centraal. Voor de komende periode is dit uitgebreid met thema's op het gebied van klimaat, milieu, water, landschap en biodiversiteit.

Er wordt een bedrag van € 600.000 gevraagd als garantstelling voor het gemeentelijke gedeelte van de nationale cofinanciering*. De verdeling binnen het ANNO- gebied naar rato van inwonertal vertaalt zich in de onderstaande bijdrage per gemeente:

gemeente Achtkarspelen	€ 135.000
gemeente Dantumadiel	€ 92.000
gemeente Noardeast- Fryslân	€ 220.000
gemeente Tytsjerksteradiel	€ 156.000

Beurtskip (06.04)

Om het project Beurtskip voort te zetten tot en met 2026 is hiervoor jaarlijks € 158.000 meegenomen in de begroting. De komende jaren monitoren we de kosten en resultaten van het project. In de Kadernota 2026 – 2029 leggen wij u opnieuw een voorstel voor om het project al dan niet voort te zetten.

Digitaliseren fysiek archief Inkomen en Participatie (06.02)

Om het bestaande fysieke archief van het Sociaal Domein gedeeltelijk (alleen de documenten van openstaande dossiers)) te digitaliseren is incidenteel een bedrag van € 25.000 nodig.

Beleid op verhuur van panden (08.02)

Er is beleid voor de verhuur van panden nodig om te zorgen dat huurprijzen op eenzelfde manier worden berekend en goed onderbouwd kunnen worden. Nu wordt dit onvoldoende gedaan waardoor huurprijzen, in vergelijkbare gevallen, erg van elkaar verschillen zonder dat daar een duidelijke reden voor is. Ook wordt er in veel gevallen een huurprijs bepaald die onder de kostprijsdekkende huurprijs ligt. Hierdoor houdt de gemeente zich niet aan de Wet Markt en Overheid. Doordat de gemeente te lage huren in rekening brengt, loopt zij ook inkomen mis. Beleid op de verhuur van panden kan dit voorkomen omdat er duidelijkheid ontstaat over de huurprijsbepaling. Hierbij kan tevens onderscheid worden gemaakt tussen de verhuur aan maatschappelijke organisaties en commerciële partijen.

Hiervoor stellen eenmalig tijd en geld beschikbaar voor het schrijven van beleid om te zorgen voor een uniforme en transparante prijsbepaling bij de verhuur van panden. Het beleid dient tevens te voldoen aan de wettelijke vereisten. Het gaat hierbij om een bedrag van € 8.000.

I&A - Sociaal Intranet applicatie (00.04.25)

Ons intranet is ruim 10 jaar oud, is statisch en wordt als onoverzichtelijk ervaren. Daarnaast voldoet het niet aan de eisen van informatieveiligheid. Een goede onderlinge communicatie, gericht op verbinden van afdelingen en collega's op een eigentijdse wijze, draagt bij aan betrokkenheid en werkplezier. Een eigentijds sociaal intranet bevordert de onderlinge interactie, kennisdeling en samenwerking binnen onze sterk gegroeide en divers gehuisveste organisatie. Zeker in een tijd waarin veel onzekerheid heerst over de organisatorische ontwikkelingen en medewerkers het risico lopen dat ze zich ontheemd gaan voelen. Dit laatste komt met regelmaat naar voren bij exitgesprekken. We stellen hiervoor incidenteel € 20.000 voor 2024 beschikbaar. de structurele kosten van € 15.000 op jaarbasis zijn meegenomen in de begroting

Incidentele inzet personele ontwikkelingen

Organisatieontwikkeling

De kadernota heeft ons een helder inzicht gegeven in de uitdagingen waarmee onze organisatie te maken heeft. Het is een tijd waarin we voorlopig nog geconfronteerd blijven met een hoge werkdruk, veelvuldige personele wisselingen en de complicaties van een krappe arbeidsmarkt. Het is ook een tijd waarin de stabiliteit en continuïteit van onze bedrijfsvoering onder druk staat door de toenemende afhankelijkheid van externe inhuur van personeel. Voor een aantal voorzienbare onderwerpen en beleidsterreinen is hierop in de kadernota geanticipeerd. De door de raad geaccordeerde onderwerpen zijn verwerkt in deze begroting.

Terwijl we de uitdagingen op het personele vlak in goede banen proberen te leiden, komt er nog een complexe opgave bij: de ontvlechting van de werkmaatschappij 8KTD en de opbouw van twee nieuwe organisaties in Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen. Voor de ontvlechting is in september een begeleidend bureau geselecteerd. Duidelijk is dat aanvullend een significante inspanning van medewerkers van de werkmaatschappij 8KTD nodig zal zijn, zowel in termen van deskundigheid als in capaciteit. Specifiek zullen medewerkers uit het cluster Organisatie & Ontwikkeling de frontlinie vormen van dit proces. Gezien onze bestaande uitdagingen versterkt dit project de noodzaak om nog nadrukkelijker aandacht te besteden aan keuzes rondom de uitvoering van bestaand beleid: welke activiteiten kunnen we wel of niet blijven uitvoeren en met welke kwaliteit?

Daarnaast blijft de nieuwe toekomst en de wijze waarop wij onze organisatie en dienstverlening naar onze gemeenschap inrichten centraal staan. Een duurzaam perspectief voor medewerkers en de noodzaak van investeringen in de huidige organisatie is daarbij van belang. In deze begroting stellen we voor om, ondanks de onzekerheid over het toekomstscenario, te investeren in extra capaciteit van medewerkers voor een periode van twee jaar. Met het ontwikkelen van de nieuwe organisatie ontstaat daarbij de benodigde keuzeruimte voor het definitief inrichten van de werkzaamheden.

Dit betreft de volgende inzet:

Teamleider I&A (00.04.02)
Teamleider HRM (00.04.03)
Bestuurscommunicatie adviseur (00.04.06)
Juridische zaken - Inkoopcoördinator (00.04.10)
Juridische zaken - Inkoop - flexibele schil (00.04.11)
HRM - Strategische ondersteuning en advisering (00.04.50)
Financiën - AOIB en Senior Financieel Adviseur (00.04.51)
I&A - Continuïteit en kwaliteit informatie voorziening (00.04.52)
Jurist handhaving (01.01)
Jurist veiligheid (01.02)
Horeca- evenementenbeleid (01.07)

Gebiedsteam-zorg in de school (GIS) (04.02)
 Ekstra formaasje Frysk taalbelied (05.04)
 Uitvoeringsplan Participatiewet - Inzet jobhunter (06.07)
 Gebiedsregisseur in de huisartsenpraktijk (POH Jeugd) (06.08)
 Coördinator Maatschappelijk Vastgoed (06.12)
 Formatie stikstof (07.02)

Voor 2024 gaat het om een bedrag van € 2.026.000 dat ten laste van de Algemene reserve wordt gebracht.

Reserves

In overeenstemming met Artikel 23.c. van het BBV presenteren wij hieronder de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

De stortingen en onttrekkingen uit de reserves staan per programma toegelicht in het overzicht 'Wat mag het kosten'.

Stortingen in of onttrekkingen aan de reserves (alle programma's)				
<i>bedragen x € 1.000</i>	2024	2025	2026	2027
Gestort in de reserve	-	-	-	-
Onttrokken aan de reserve	2.973	2.136	468	310
Per saldo	2.973	2.136	468	310

waarvan gebruikt voor dekking van

<i>bedragen x €</i>	2023	2024	2025	2026
incidentele lasten	2.663	1.826	158	0
structurele lasten	310	310	310	310

Toelichting

Voor de dekking van de incidentele lasten uit de reserves verwijzen we u naar de overzichten van de incidentele baten en lasten. De onttrekkingen ten behoeve van de diverse bestedingen zijn daar per post toegelicht.

De structurele uitname uit een bestemmingsreserve à € 310.000 betreffen de jaarlijkse kapitaallasten van Zwembad de Kupe.

Begroting 2024-2027

4.1.3 Baten en lasten per taakveld

Geraamde baten en lasten per taakveld

Taakveld	Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027		
	<i>(bedragen x € 1.000)</i>			lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	18.436	76.259	57.823	17.662	74.463	56.800	14.657	66.960	52.303	15.998	66.249	50.251
AU en overige uitkeringen gemeentefonds	-	65.696	65.696	-	64.795	64.795	-	59.115	59.115	-	58.574	58.574
Beheer overige gebouwen en gronden	34	8	-26	34	8	-26	34	8	-26	34	8	-26
Belastingen overig	56	56	-	56	56	-	56	56	-	56	56	-
Bestuur	2.163	-	-2.163	1.972	-	-1.972	1.984	-	-1.984	1.984	-	-1.984
Burgerzaken	1.489	242	-1.247	1.479	242	-1.237	1.479	242	-1.237	1.479	242	-1.237
Mutaties reserves	-	3.060	3.060	-	2.141	2.141	-	484	484	-	310	310
Overhead	12.085	167	-11.918	11.753	167	-11.586	10.568	167	-10.401	10.563	167	-10.396
Overige baten en lasten	2.273	337	-1.936	2.031	357	-1.674	200	187	-13	1.543	187	-1.356
OZB niet-woningen	191	2.236	2.045	191	2.237	2.046	191	2.239	2.048	191	2.240	2.049
OZB woningen	221	4.158	3.937	221	4.161	3.940	221	4.163	3.942	221	4.166	3.945
Treasury	-74	299	373	-73	299	372	-74	299	373	-72	299	371
1. Veiligheid	2.380	67	-2.312	2.504	80	-2.424	2.513	80	-2.433	2.610	80	-2.531
Crisisbeheersing en brandweer	1.801	5	-1.796	1.895	5	-1.890	1.962	5	-1.957	2.029	5	-2.024
Openbare orde en veiligheid	579	62	-517	609	74	-535	551	74	-476	581	74	-506
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	6.480	411	-6.069	6.636	438	-6.198	6.741	433	-6.308	6.861	433	-6.429
Economische havens en waterwegen	104	35	-70	113	35	-79	113	35	-79	113	35	-79
Parkeren	40	-	-40	40	-	-40	40	-	-40	42	-	-42
Verkeer en vervoer	6.335	377	-5.958	6.483	404	-6.079	6.588	398	-6.190	6.707	398	-6.309
3. Economie	711	47	-664	497	30	-467	497	30	-467	497	30	-467
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	52	6	-46	52	6	-46	52	6	-46	52	6	-46
Economische ontwikkeling	540	-	-540	326	-	-326	326	-	-326	326	-	-326
Economische promotie	114	24	-90	114	24	-90	114	24	-90	114	24	-90
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5	17	12	5	-	-5	5	-	-5	5	-	-5
4. Onderwijs	3.647	856	-2.791	3.635	856	-2.780	3.619	856	-2.763	3.569	856	-2.713
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.451	856	-1.595	2.451	856	-1.595	2.441	856	-1.585	2.440	856	-1.585
Onderwijshuisvesting	1.196	-	-1.196	1.185	-	-1.185	1.178	-	-1.178	1.128	-	-1.128
5. Sport, cultuur en recreatie	7.752	1.291	-6.462	7.742	1.290	-6.451	7.734	1.288	-6.446	7.737	1.288	-6.449
Cultureel erfgoed	68	22	-46	69	22	-46	69	22	-46	63	22	-40
Cultuurpresent., -prod. en -participatie	552	41	-511	553	41	-512	553	41	-511	553	41	-511
Media	998	283	-715	998	283	-715	999	283	-716	1.011	283	-728
Musea	635	223	-412	635	223	-412	635	223	-411	635	223	-411

Begroting 2024-2027

Openb. groen en (openlucht)recreatie	2.391	10	-2.381	2.404	10	-2.394	2.395	8	-2.387	2.399	7	-2.392
Sportaccommodaties	2.521	595	-1.926	2.497	595	-1.902	2.508	595	-1.913	2.500	595	-1.905
Sportbeleid en activering	586	116	-470	586	116	-470	576	116	-461	576	116	-461
6. Sociaal domein	47.358	11.616	-35.742	46.927	11.616	-35.311	46.639	11.602	-35.037	46.310	11.602	-34.708
Arbeidsparticipatie	2.134	181	-1.953	2.129	181	-1.948	2.087	181	-1.906	1.929	181	-1.748
Begeleiding (WMO)	2.732	-	-2.732	2.732	-	-2.732	2.732	-	-2.732	2.732	-	-2.732
Dagbesteding (WMO)	2.092	-	-2.092	2.092	-	-2.092	2.092	-	-2.092	2.092	-	-2.092
Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gesloten plaatsing	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gezinsgericht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hulp bij het huishouden (WMO)	4.765	236	-4.529	4.765	236	-4.529	4.765	222	-4.543	4.765	222	-4.543
Inkomensregelingen	13.661	11.141	-2.520	13.657	11.141	-2.516	13.657	11.141	-2.516	13.657	11.141	-2.516
Jeugdbescherming	1.097	-	-1.097	1.097	-	-1.097	1.097	-	-1.097	1.097	-	-1.097
Jeugdhulp begeleiding	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jeugdhulp behandel. GGZ zonder verblijf	99	-	-99	99	-	-99	99	-	-99	99	-	-99
Jeugdhulp behandeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	68	-	-68	68	-	-68	68	-	-68	68	-	-68
Jeugdhulp dagbesteding	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jeugdhulp met verblijf overig	1.669	-	-1.669	1.669	-	-1.669	1.669	-	-1.669	1.669	-	-1.669
Jeugdhulp zonder verblijf overig	6.110	-	-6.110	6.011	-	-6.011	6.068	-	-6.068	6.068	-	-6.068
Jeugdreclassering	274	-	-274	274	-	-274	274	-	-274	274	-	-274
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	67	-	-67	67	-	-67	67	-	-67	67	-	-67
Maatwerkdienstverlening 18-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maatwerkdienstverlening 18+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.526	43	-2.483	2.526	43	-2.483	2.526	43	-2.483	2.526	43	-2.483
Pleegzorg	331	-	-331	331	-	-331	331	-	-331	331	-	-331
Samenkracht en burgerparticipatie	1.631	15	-1.616	1.632	15	-1.616	1.610	15	-1.594	1.609	15	-1.594
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.091	-	-2.091	1.960	-	-1.960	1.859	-	-1.859	1.859	-	-1.859
WSW en beschut werk	6.009	-	-6.009	5.818	-	-5.818	5.638	-	-5.638	5.467	-	-5.467
7. Volksgezondheid en milieu	8.027	7.065	-961	8.087	7.126	-961	8.132	7.131	-1.001	8.507	7.463	-1.045
Afval	2.964	4.041	1.076	2.964	4.060	1.096	2.964	4.052	1.089	3.185	4.274	1.089
Milieubeheer	1.492	-	-1.492	1.475	-	-1.475	1.471	-	-1.471	1.499	-	-1.499
Riolering	2.170	3.025	855	2.206	3.066	860	2.211	3.079	867	2.290	3.189	899
Volksgezondheid	1.401	-	-1.401	1.443	-	-1.443	1.486	-	-1.486	1.533	-	-1.533
8. Vrosh	2.693	782	-1.911	2.680	782	-1.898	2.626	782	-1.844	2.626	782	-1.844
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	376	274	-102	376	274	-102	376	274	-102	376	274	-102
Ruimtelijke ordening	1.338	90	-1.248	1.333	90	-1.243	1.343	90	-1.253	1.343	90	-1.253
Wonen en bouwen	980	419	-561	972	419	-553	908	419	-489	908	419	-489
Begrotingsresultaat	97.483	98.394	911	96.370	96.680	311	93.159	89.161	-3.998	94.716	88.781	-5.934

4.2 Uiteenzetting financiële positie en toelichting

4.2.1 EMU-saldo

Volgens het Verdrag van Maastricht mogen lidstaten geen tekort hebben van meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Het tekort of overschot van de decentrale overheden, dus ook gemeenten, maakt daar onderdeel van uit.

Het EMU saldo wordt bepaald door twee factoren:

- Het overschot of het tekort op de gemeenterekening
- Het saldo van investeringen minus afschrijvingen

Het is dus mogelijk dat gemeenten een sluitende begroting hebben maar dat er in EMU-termen toch sprake is van een tekort. Dat kan als er relatief veel wordt geïnvesteerd (gemeenten sturen op de kapitaallasten en niet op het investeringsbedrag als zodanig) of als er veel bestedingen ten laste van de reserves zijn.

Maatregelen die een gemeente kan nemen om het EMU-tekort terug te brengen, zijn:

- Uitstel van EMU-relevante grondaankopen
- Temporiseren van investeringen
- Activiteiten grondbedrijf onderbrengen in private contracten
- Huren/leasen in plaats van kopen

In onderstaande tabel is het verwachte EMU-saldo over de jaren 2023 t/m 2025 van onze gemeente weergegeven.

Omschrijving	2023	2024	2025
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
	Volgens realisatie t/m sept. 2023, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2024	Volgens meerjarenraming in begroting 2024
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.742	-1.715	-1.515
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	-375	-1.132	-2
3 Mutatie voorzieningen	-464	148	52
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0
5 Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-1.831	-435	-1.461

4.2.2 Investerings

Op grond van artikel 20.2 van het BBV presenteren wij de voorgenomen investeringen voor 2024. Deze worden gesplitst in investeringen met een *economisch nut* en investeringen in de openbare ruimte met een *maatschappelijk nut*.

Het gaat hierbij om geplande vervangingsinvesteringen, waarvan de financiële afschrijving van de bestaande investering is afgerond. Jaarlijks vindt er een actualisatie plaats, waarbij tevens nut en noodzaak van de geplande investering wordt beoordeeld. Eventueel vindt doorschuiving in de tijd plaats. Vervangingen vinden niet eerder plaats dan noodzakelijk. De bedoeling van deze werkwijze ten aanzien van vervangingsinvesteringen is dat er financiële ruimte binnen de begroting aanwezig is om de vervangingsinvesteringen te kunnen doen als ze nodig zijn.

Via een stelpost in de begroting houden we er financieel al rekening mee dat niet alle geplande investeringen plaatsvinden.

In totaal bedragen de vervangingsinvesteringen in 2024 voor economisch nut (inclusief 'met heffing') iets meer dan € 2,1 miljoen en de vervangingsinvesteringen voor maatschappelijk nut bedragen in 2024 iets meer dan € 1,0 miljoen maatschappelijk nut

Economisch nut

Omschrijving	Bedrag
Jaar 2024	
Bedrijfsgebouwen	153.000
Grond, weg en water	375.000
Machines en installaties	106.000
Vervoermiddelen	55.000
	689.000
Jaar 2025	
Bedrijfsgebouwen	1.070.000
Grond, weg en water	400.000
Vervoermiddelen	349.000
	1.819.000
Jaar 2026	
Bedrijfsgebouwen	521.000
Grond, weg en water	400.000
Machines en installaties	131.000
Vervoermiddelen	491.000
Overige materiële activa	32.000
	1.575.000
Jaar 2027	
Bedrijfsgebouwen	447.000
Grond, weg en water	450.000
Vervoermiddelen	50.000
	947.000

Economisch nut met heffing

Omschrijving	Bedrag
Jaar 2024	
Riolering	1.437.000
	1.437.000
Jaar 2025	
Riolering	1.771.000
	1.771.000
Jaar 2026	
Riolering	1.538.000
	1.538.000
Jaar 2027	
Riolering	1.106.000
	1.106.000

Maatschappelijk nut

Omschrijving	Bedrag
Jaar2024	
Grond, weg en water	948.000
Speeltoestellen	101.000
	1.049.000
Jaar 2025	
Grond, weg en water	948.000
Speeltoestellen	84.000
	1.032.000
Jaar 2026	
Grond, weg en water	948.000
Speeltoestellen	85.000
	1.033.000
Jaar 2027	
Grond, weg en water	909.000
Speeltoestellen	88.000
	997.000

4.2.3 Financiering

Volgens Artikel 20.2.d van de BBV moeten wij in de toelichting op de financiële positie aandacht besteden aan de financiering. Wij verwijzen hiervoor naar de Paragrafen, onderdeel Financiering.

Overzicht leningen

De gemeente trekt langlopende leningen aan om haar activiteiten te kunnen financieren. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de schuld per 1 januari en 31 december. Het betreft in het recente verleden aangegane overeenkomsten voor de toen geldende rentetarieven. De huidige tarieven zijn veel lager. Rentehervorming binnen de bestaande contracten is alleen mogelijk als dit contractueel is vastgelegd.

Overzicht langlopende leningen

Leningnr.	Krediet-verstrekker	Schuld in € per		Rente %
		1-1-2024	31-12-2024	
<i>WoonFriesland</i>				
40.0068345	BNG	1.361.341	1.361.340	3,030%
40.0068346	BNG	950.386	883.344	2,980%
<i>Gem. Achtkarspelen</i>				
40.0068343	BNG	1.118.622	958.818	2,950%
40.110553	BNG	1.800.000	1.200.000	0,438%
40.110693	BNG	19.189.242	17.713.147	0,840%
40.112.670	BNG	7.800.000	6.500.000	0,480%
Totaal		32.221.475	28.616.650	

4.2.4 Reserves

In overeenstemming met Artikel 20.2.c van de BBV besteden wij aandacht aan de stand en het gespecificeerde verloop van de reserves.

De omvang van de reserves bedraagt naar verwachting € 23.580.000.

4.2.5 Voorzieningen

In overeenstemming met Artikel 20.2.c van het BBV besteden wij aandacht aan de stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen.

Voorzieningen (x € 1.000)	Werkelijk ultimo 2022	Verwacht ultimo 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
• Onzekere verplichtingen en verliezen						
voorziening APPA	1.988	1.988	1.988	1.988	1.988	1.988
voorziening spaarverlof	213	213	213	213	213	213
voorziening herwaardering functies	95	95	95	95	95	95
subtotaal	2.296	2.296	2.296	2.296	2.296	2.296
• Risicovoorzieningen						
voorziening bouwrijp maken bouwgrondexploitatie	970	970	970	970	970	970
voorz. inhaalslag wegen, niet levensduur verlengend	354	-	-	-	-	-
subtotaal	1.324	970	970	970	970	970
• Onderhoudsvoorzieningen						
voorziening onderhoud gemeentehuis	123	125	115	62	136	140
voorziening onderhoud sporthallen	235	266	243	277	321	347
voorziening groot onderhoud gymlokalen	275	340	352	377	413	450
voorziening welzijnsaccommodaties	246	89	122	42	75	54
voorziening renovatie kunstgrasvelden	127	127	127	127	127	127
voorziening onderhoud overige gebouwen	52	83	88	66	76	109
voorz. inhaalslag wegen, niet levensduur verlengend	-	354	354	354	354	354
voorziening baggeren	-	88	132	176	220	264
subtotaal	1.058	1.472	1.533	1.481	1.722	1.845
• Van derden verkregen middelen						
voorziening riolering	2.160	1.769	1.840	1.928	2.007	2.055
voorziening reiniging	666	684	700	716	726	736
voorziening baggeren	44	-	-	-	-	-
subtotaal	2.870	2.453	2.540	2.644	2.733	2.791
Totaal voorzieningen	7.548	7.191	7.339	7.391	7.721	7.902

4.3 Meerjarenbalans

Geprognosticeerde meerjarenbalans (x € 1.000)

ACTIVA	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Immateriële vaste activa	10	8	6	4	2	-
Materiële vaste activa	69.313	65.593	64.552	64.641	64.486	63.703
Financiële vaste activa	4.044	3.955	3.866	3.777	3.688	3.599 +
Totaal Vaste Activa	73.367	69.556	68.424	68.422	68.176	67.302
Voorraden	433-	250-	-	-	-	-
Uitzettingen < 1 jaar	9.376	8.500	8.250	7.500	7.000	6.000
Liquide middelen	854	250	1.000	500	4.500	500
Overlopende activa	5.060	5.000	5.500	4.500	4.500	4.500 +
Totaal Vlottende Activa	14.857	13.500	14.750	12.500	16.000	11.000
Totaal Activa	88.224	83.056	83.174	80.922	84.176	78.302
PASSIVA	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Eigen vermogen	31.924	25.451	23.580	21.693	16.655	10.351
Voorzieningen	7.546	7.191	7.339	7.391	7.721	7.902
Vaste schuld	35.849	32.221	38.621	35.021	45.500	42.500 +
Totaal Vaste Passiva	75.319	64.863	69.540	64.105	69.876	60.753
Vlottende schuld	6.320	9.193	7.134	8.817	7.000	9.000
Overlopende passiva	6.585	9.000	6.500	8.000	7.300	8.549 +
Totaal Vlottende Passiva	12.905	18.193	13.634	16.817	14.300	17.549
Totaal Passiva	88.224	83.056	83.174	80.922	84.176	78.302